

Marc conceptual i bones pràctiques en ciutadania i convivència als barris europeus INTI-CIEN

Col·lecció_ **Documents de Treball**

Marc conceptual i bones pràctiques en ciutadania i convivència als barris europeus INTI-CIEN

Col·lecció_ **Documents de Treball**

Sèrie_ Igualtat i Ciutadania, 13

**Diputació
Barcelona**

Aquesta publicació és el resultat final del projecte INTI-CIEN. Hi han participat l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona, l'empresa municipal Falkenberg Bostads de Suècia, l'Ajuntament de Mannheim (Alemanya), la Institució Nord-Sud de Pisa, l'Agència per al Desenvolupament Regional Senek-Pezinok (Eslovàquia) i l'Ajuntament de Starogard Gdanski (Polònia). A més d'aquests socis principals, hi han col·laborat la Xarxa ERLAI, Partenalia i Arc Llatí. El projecte final ha estat recollit per Joana Tur (Part I) i Carlos Giménez (Part II).

El projecte ha estat finançat per:

Good Practices In Citizenship And
Coexistence In European Neighbourhoods

STADT MANNHEIM
Leben im Quadrat.

**Diputació
Barcelona**

© Diputació de Barcelona

Desembre 2009

Producció: Direcció de Comunicació de la Diputació de Barcelona

Composició: Gama, sl

Impressió: Gráficas Varona, SA

ISBN: 978-84-9803-532-2

Dipòsit legal: S-1590-2009

Índex

Part I. Guia de bones pràctiques en ciutadania i convivència als barris europeus	9
1. Introducció	11
2. L'impuls de la convivència ciutadana i intercultural als barris europeus: marc conceptual i metodològic	13
2.1. El marc conceptual	13
2.2. El marc metodològic	14
3. Immigració: context dels països participants en el projecte CIEN	17
4. Bones pràctiques als barris europeus	23
4.1. Criteris per a la selecció de les bones pràctiques	23
4.2. Descripció de les bones pràctiques	24
Recepció de nous veïns i foment de la capacitat personal i professional	27
Comunicació intercultural i diàleg interreligiós	45
Foment de la participació i de la ciutadania política en l'àmbit local	57
Polítiques integrals en barris i comunitats de veïns	67
5. Anàlisi comparativa de les bones pràctiques segons el marc conceptual i metodològic del projecte CIEN	77
5.1. Reptes de la convivència en la diversitat sociocultural. Com cal intervenir-hi	77
5.2. Anàlisi comparativa de les bones pràctiques: respostes dels països participants en el projecte CIEN als reptes de la convivència	78
6. Recomanacions	91
7. Bibliografia	95
Annex: presentació de les institucions participants en el projecte CIEN	97
Part II. L'impuls de la convivència ciutadana i intercultural als barris europeus: marc conceptual i metodològic	101
Introducció	103
I. Marc conceptual	105
Com entendre la convivència	105
Premissa 1. Noció de convivència	105
Premissa 2. Les dimensions de la convivència	108

Premissa 3. La convivència en el marc de la democràcia	109
Premissa 4. Relació entre convivència i ciutadania.	110
Premissa 5. Relació entre convivència i interculturalitat	111
Aplicació als barris.	112
Premissa 6. Convivència als barris.	112
Premissa 7. La noció de coexistència	112
Premissa 8. Coexistència als barris	113
Premissa 9. La noció d'hostilitat	113
Premissa 10. Hostilitat als barris	114
Més a prop de la vida real	114
Premissa 11. Simultaneïtat dels modes de sociabilitat	114
Premissa 12. Transformacions d'un estat a un altre.	114
II. Metodologia	117
1. Diagnòstic i anàlisi.	117
Instrument metodològic (1): sistema d'indicadors qualitatius de convivència, coexistència i hostilitat.	117
Instrument metodològic (2): anàlisi DAFO amb relació a la convivència ciutadana i intercultural	121
2. Metodologia d'intervenció.	123
Instrument metodològic (3). Matriu general: suprimir, evitar, consolidar i fomentar	125
Instrument metodològic (4). Protocol específic: la promoció de les dimensions de la convivència.	126
Referències bibliogràfiques	131
Annex. Idees per al desenvolupament de l'instrument metodològic d'intervenció (2)	133

Part I

**Guia de bones
pràctiques en
ciutadania
i convivència als
barris europeus**

1. Introducció

Els estats membres de la Unió Europea, amb una llarga tradició com a països receptors d'immigració, comparteixen l'experiència que els barris amb deficiències estructurals sovint esdevenen la primera destinació dels nouvinguts. Factors com ara l'assequibilitat de l'habitatge i/o l'existència de relacions prèvies amb residents d'origen immigrant per lligams de parentiu, amistat o origen, fomenten aquesta situació. Aquesta tendència s'observa a països del sud d'Europa que, des de mitjan 1990, s'han convertit en destinació d'immigrants, sobretot procedents de països no comunitaris. A més, els canvis recents en els fluxos migratoris a països que darrerament s'han inclòs a l'Europa dels 25, i que fins llavors eren més aviat països de pas de la immigració en direcció a Europa occidental, fa pensar que a la llarga esdevindran països de destinació d'immigrants procedents de tercers països.

La concentració de població d'origen immigrant a barris de les ciutats de la Unió Europea es converteix en un factor clau per entendre l'augment de la complexitat social. Alhora, la correcta gestió de la diversitat es transforma en el principal repte a què s'han d'enfrontar els governs si volen fomentar la cohesió social i l'equilibri territorial a les ciutats europees. En els darrers anys s'han desenvolupat experiències d'intervenció urbanística acompanyades d'actuacions per reforçar la cohesió social, l'enfortiment de la convivència i la prevenció de l'aparició de fenòmens racistes i xenòfobs a moltes barriades europees amb problemes estructurals, on es concentra majoritàriament la població immigrant.

Amb l'objectiu de generar i difondre coneixement, mitjançant l'intercanvi d'experiències sobre polítiques de promoció de la convivència desenvolupades a barris europeus amb una gran concentració de població d'origen immigrant extracomunitària, es va iniciar el desembre del 2006 el projecte Bones Pràctiques en Ciutadania i Convivència a Barris Europeus (Good Practices in Citizenship and Coexistence in European Neighbourhoods; CIEN, per la seva sigla en anglès). Aquest projecte s'inscriu en l'apartat A del programa INTI¹ de suport a xarxes i intercanvi d'informació i bones pràctiques. Hi participen com a socis la Diputació de Barcelona (Catalunya / Espanya), Falkenberg Bostads AB (Suècia), la Istituzione Centro Nord-Sud (província de Pisa / Itàlia), la ciutat de Mannheim (Alemanya), la ciutat de Starogard Gdański (Polònia) i l'Agència de Desenvolupament Regional Senec-Pezinok (Eslovàquia), els quals comparteixen la situació i les tendències descrites en els paràgrafs anteriors.

1. INTI és un programa de finançament de la Unió Europea per a mesures d'integració de persones procedents de països extracomunitaris residents a països de la UE. El programa persegueix, a més, el foment del diàleg amb la societat civil, el desenvolupament de models d'integració, la recerca i valoració de pràctiques provades en el camp de la integració i la creació de xarxes en l'àmbit europeu. (Font: ec.europa.eu/justice_home/funding/2004_2007/inti/funding_inti_en.htm.)

Amb la finalitat de fomentar la transferència en l'aplicació d'experiències identificades com a bones pràctiques en el marc del projecte CIEN, i adaptar-les a diversos contextos, mètodes, instruments i polítiques, el professor Carlos Giménez Romero² ha elaborat, a partir de les experiències dels països participants en el projecte CIEN, un marc conceptual i metodològic per analitzar les situacions socials a barris europeus altament heterogenis, desenvolupar i avaluar intervencions que, en la pràctica, fomentin la convivència (capítol 2). En el capítol 3 es fa una breu exposició del context immigratori dels països participants en el projecte CIEN, ateses les diverses experiències de què parteixen aquests països.

Un dels resultats esperats de CIEN és l'elaboració d'aquesta guia de bones pràctiques presentades pels països participants en el projecte i discutides al llarg d'aquest mateix projecte, segons els conceptes de ciutadania i convivència del professor Carlos Giménez Romero. La informació sobre els projectes considerats bones pràctiques en el foment de la ciutadania i la convivència es va recollir mitjançant qüestionaris lliurats als responsables dels projectes, els quals s'han utilitzat com a base per a la descripció de les bones pràctiques de la guia (capítol 4), i ha estat completada amb informació adquirida mitjançant entrevistes telefòniques amb responsables i participants en els projectes. En el capítol 5 de la guia, i prenent com a referència el marc conceptual de Carlos Giménez Romero, es fa una anàlisi comparativa de les bones pràctiques que enfronten reptes similars amb la finalitat d'elaborar recomanacions transferibles a la pràctica (capítol 6).

Com ja s'ha dit anteriorment, els països participants en el projecte CIEN presenten una experiència molt diferent com a països receptors d'immigració, especialment respecte a la immigració des de tercers països. En alguns casos ja compten amb la tercera i quarta generació de persones que van arribar al país com a immigrants; en altres casos, la primera generació acaba d'arribar. En general, per definir aquest col·lectiu d'habitants s'opta per utilitzar diversos conceptes en l'àmbit nacional i local en els diversos països (estrangers, immigrants, no nacionals, nous veïns...). En aquesta guia s'ha decidit utilitzar el concepte de «persones d'origen immigrant» per fer referència al col·lectiu de persones residents en règim comunitari (persones que pertanyen a l'Espai Econòmic Europeu) i en règim general (persones procedents de tercers països) que no hagin adquirit la nacionalitat del país.

Finalment, vull agrair la col·laboració dels participants en el projecte CIEN i dels responsables de les bones pràctiques que es presenten, sense els quals l'elaboració d'aquesta guia no hauria estat possible.

2. Carlos Giménez Romero és catedràtic d'Antropologia Social al Departament d'Antropologia Social i Pensament Filosòfic Espanyol de la Universitat Autònoma de Madrid i director del programa Migració i Multiculturalitat d'aquesta universitat, fundat el 1989.

2. L'impuls de la convivència ciutadana i intercultural als barris europeus: marc conceptual i metodològic

El conjunt del projecte CIEN es desenvolupa al voltant de la idea de convivència en contraposició i com a complement als conceptes d'integració, interculturalitat, tolerància i ciutadania. Es tracta d'un element discursiu elaborat pel professor Carlos Giménez i que es desenvolupa en el *working paper* «L'impuls de la convivència ciutadana i intercultural als barris europeus: marc conceptual i metodològic», un dels resultats del projecte CIEN (vegeu la Part II, p. 101).

El document té dues parts diferenciades: un marc teòric que aporta els fonaments conceptuals necessaris per poder aplicar el conjunt de les propostes d'intervenció en favor de la convivència als barris que s'inclouen en l'apartat següent, dedicat al marc metodològic.

2.1. El marc conceptual

El marc conceptual es concreta en dos eixos. D'una banda, en la definició de la convivència amb relació a democràcia, ciutadania i interculturalitat. D'altra banda, en l'aplicació concreta en la vida social i local d'una tipologia diferenciada que interrelaciona tres formes diferents de sociabilitat: convivència, coexistència i hostilitat.

En aquest sentit, la convivència la conceptualitzem com un tipus de relació harmoniosa, però que també implica conflicte i és conflicte (tot i que pugui ser gestionat per vies pacífiques de negociació i assistit per valors com ara el respecte mutu o la tolerància). A més, es vincula amb la democràcia, que només és efectiva amb diàleg entre la diversitat d'opinions i perspectives. També està relacionada amb la ciutadania (vinculació entre el subjecte i un espai polític col·lectiu) i amb la interculturalitat (una nova expressió del nostre pluralisme cultural que proposa la interacció en un marc d'igualtat).

Tot seguit es defineixen les diverses formes de sociabilitat que podem trobar a l'espai local: convivència, coexistència i hostilitat.

La convivència és una relació harmoniosa entre persones que viuen juntes. És tant l'acció de congregar com la relació entre els qui conviuen. És, a més, la interrelació entre elements distints, procedents d'una gran varietat d'òrgens. Implica generar un sincronisme nou per a aquests elements per tal d'establir acords comuns i en què múltiples perspectives són aportacions als valors del grup.

La coexistència indica la coincidència en el temps i en l'espai, però no implica necessàriament (com és el cas de la convivència) una bona relació. Té un èmfasi estàtic, que remet a la situació existent, mentre que la convivència és més dinàmica, i es posa l'èmfasi que és difícil, s'ha d'aprendre, etc.

Per la seva part, l'hostilitat és la situació en què hi ha una mala relació entre els subjectes o col·lectius culturalment diferenciats, perquè hi ha desconfiança, mala comunicació, agressió, etc.

Es tracta de conceptes que poden estar presents de manera simultània quan definim la realitat concreta d'un barri i que ajuden a determinar els passos que cal seguir per superar i prevenir l'hostilitat, conservar i millorar la coexistència i consolidar i expandir la convivència.

2.2. El marc metodològic

Aquest apartat concreta i fa operatiu el marc teòric. És a dir, el conjunt de passos que cal fer en el procés d'impuls de la convivència ciutadana a barris socialment i culturalment diversificats.

Aquesta metodologia generada en el projecte CIEN es fonamenta en dos eixos complementaris: d'una banda, un diagnòstic de la situació i, de l'altra, el disseny i la posada en pràctica d'intervencions en favor de la convivència ciutadana.

L'eix de diagnòstic s'orienta a l'anàlisi de l'estat de situació i les dinàmiques socials de cada barri. En aquest sentit, es proposen dos instruments: un sistema d'indicadors qualitius (que permeten mesurar el grau de convivència, coexistència i hostilitat, com també la seva variabilitat en el temps i l'espai) i una anàlisi DAFO (debilitats, amenaces, fortaleeses i oportunitats) amb relació a la convivència ciutadana i intercultural.

Instrument metodològic 1: sistema d'indicadors qualitius

Indicadors qualitius de convivència	Vincles interculturals, espais de mestissatge, respecte de normes i costums, participació de la població d'origen estranger en les institucions locals, ús compartit dels espais públics, mesures específiques per prevenir i evitar els conflictes...
Indicadors qualitius de coexistència	Endogàmia relacional, poc interès per la cultura de l'altre, pocs vincles interpersonals, poca relació en l'espai públic, actitud neutra cap a la diversitat, identificació i sentit de pertinença amb el propi grup social i cultural, feble sentit de pertinença comuna, accés diferenciats a la informació...
Indicadors qualitius d'hostilitat	Desconfiança, l'altre és percebut com a amenaça, sense vincles interpersonals, guetització, tracte discriminatori, rebuig que l'altre participi de les institucions, conflictes latents o manifestos, rebuig de la diversitat...

Instrument metodològic 2: anàlisi DAFO de l'entorn local amb relació a la convivència

Punts febles	Debilitats Quins aspectes febles presenta el barri per a l'assoliment de la convivència ciutadana?	Amenaces Quins riscos hi ha al barri quant a deteriorament de la convivència i desenvolupament de l'hostilitat?
Punts forts	Fortaleeses Quins aspectes positius presenta el barri per a l'assoliment de la convivència ciutadana?	Oportunitats Quines possibilitats i opcions noves es presenten al barri a partir de la seva diversificació sociocultural i com es poden aprofitar per al foment de la convivència?

Per acabar, a partir del diagnòstic, l'eix d'intervenció està adreçat a la manera de dissenyar, implementar i avaluar programes o iniciatives orientades a la promoció de la convivència intercultural i ciutadana en l'àmbit local. També en aquest cas s'ofereixen dos instruments metodològics. En primer lloc, una matriu general de propostes concretades en quatre tipologies d'intervencions dirigides a allò que es vol superar (polítiques de lluita contra la desigualtat), evitar (polítiques de prevenció), consolidar (polítiques d'enfortiment) i fomentar (polítiques de creació de ciutadania). L'altre instrument proposat és un protocol específic per a la promoció de les dimensions de la convivència. Es tracta de la realització concreta d'accions en totes o en alguna de les dimensions de la convivència.

Instrument metodològic 3: matriu general de propostes

	Negatiu	Positiu
Present	Superar. Superar l'hostilitat i transformar-la almenys en coexistència. <i>Polítiques de lluita contra el racisme i la xenofòbia.</i>	Conservar. Preservar la convivència i la coexistència i impedir que degenerin en hostilitat. <i>Polítiques d'enfortiment cívic.</i>
Futur	Evitar. Prevenir la pèrdua de la coexistència i la seva transformació en hostilitat. <i>Polítiques de prevenció.</i>	Fomentar. Millorar la coexistència i transformar-la en convivència. <i>Polítiques de creació de ciutadania.</i>

Instrument metodològic 4: protocol d'actuació

Dimensions de la convivència

1. Promoure la relació social de fet i el seu caràcter positiu entre els actors involucrats al barri.
2. Promoure el respecte a les normes de la comunitat veïnal, l'adaptació de la normativa que procedeixi i la generació participativa de noves normes.
3. Promoure actituds de respecte o tolerància activa a l'espai social, i específicament en aquells minoritaris, forans o nousvinguts.
4. Promoure valors compartits, i no solament el respecte als valors específics.
5. Promoure la participació ciutadana al barri.
6. Promoure la comunicació social i intercultural entre els veïns i altres actors.
7. Promoure la gestió pacífica de la conflictivitat al barri i impulsar sistemes de regulació com ara la mediació comunitària i intercultural.
8. Promoure la identitat local i cívica, així com el sentiment compartit de pertinença al barri.
9. Promoure la democràcia local.

A tall d'exemple, el document concreta algunes dimensions que es poden fomentar, com ara la relació entre els actors presents al barri, el respecte a les normes, les actituds de respecte i la tolerància, els valors compartits, la participació ciutadana, la mediació, el sentiment de pertinença al barri, etc.

**Resum d'eixos i instruments d'intervenció
per a la convivència ciutadana i intercultural**

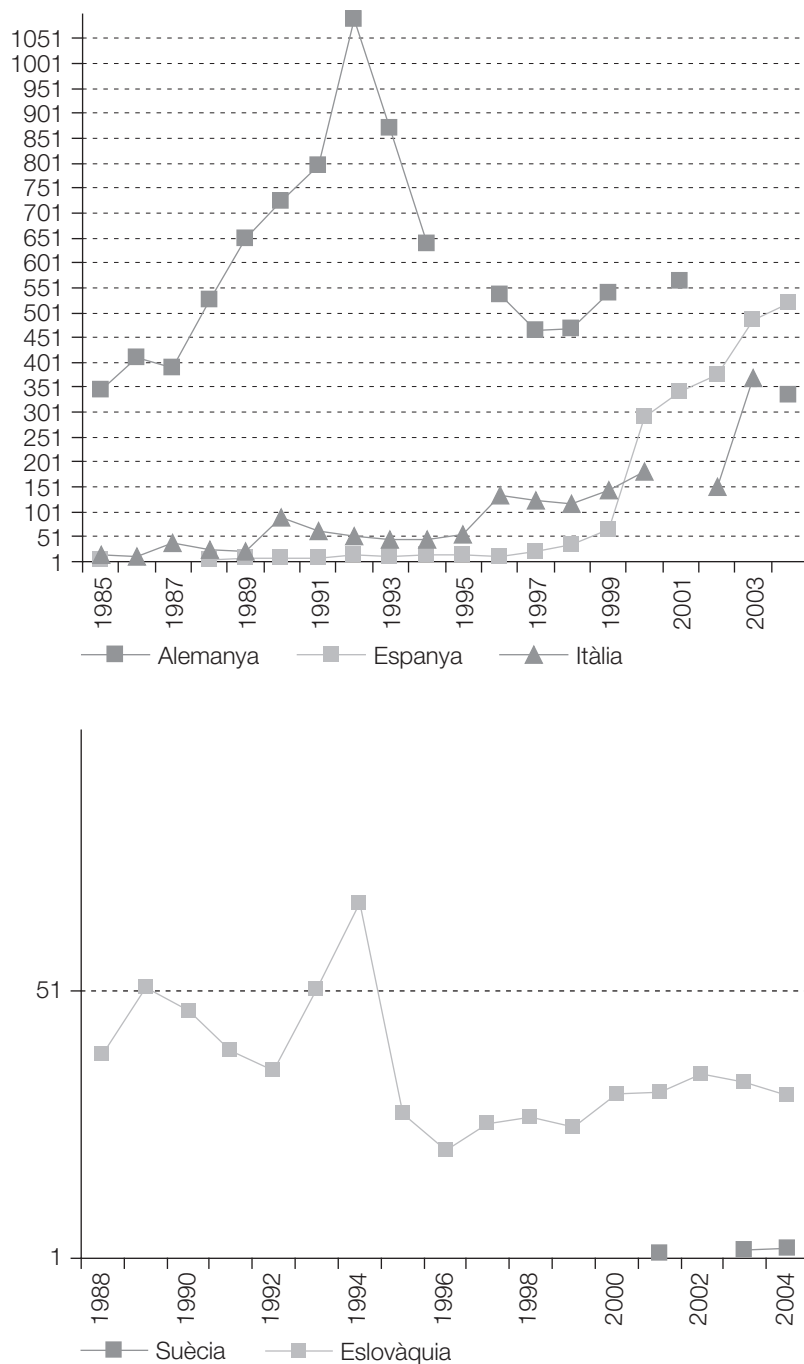
<i>Eixos</i>	<i>Instruments</i>
Diagnòstic	Indicadors qualitius Anàlisi DAFO
Intervenció	Matriu general de propostes Protocol d'actuació

En definitiva, la metodologia sorgida del projecte CIEN vincula de manera coherent una perspectiva conceptual i de propostes amb relació a la necessitat de millorar la convivència ciutadana als barris en un marc de pluralisme cultural. A més, ho fa aportant un seguit d'instruments d'intervenció que tenen la intenció de ser eines operatives per a les administracions públiques i, en especial, per als governs locals.

3. Immigració: context dels països participants en el projecte CIEN

Els participants del projecte CIEN pertanyen a sis països on els contextos sociodemogràfics i institucionals són molt diferents. Tot i que els reptes per a la convivència són similars a tota la Unió Europea, és important fer un breu comentari sobre les diferències en els contextos en què s'emmarquen les bones pràctiques que es presenten i analitzen a continuació.

Els sis es diferencien pel que fa a la seva trajectòria com a països receptors d'immigració. Hi ha els països tradicionalment receptors d'immigració des de fa dècades (Suècia i Alemanya), els països tradicionalment emissors d'emigrants (Polònia, Itàlia i Espanya), i els països que últimament han servit de pas a la immigració cap a l'Europa occidental (Eslovàquia). Des de mitjan anys noranta, els fluxos migratoris, especialment de persones procedents de països extracomunitaris, afecten en diferent mesura aquests «nous» països receptors. Espanya i Itàlia reben un alt nombre de nous immigrants, mentre que Eslovàquia i Polònia encara en reben pocs. Els gràfics mostren els fluxos d'immigrants procedents de països extracomunitaris cap als països que participen en el projecte CIEN. Es pot veure que, en les darreres dècades, Alemanya ha rebut molts immigrants, però amb una tendència decreixent, mentre que Itàlia i Espanya experimenten una forta tendència a l'alça. Per la seva banda, Suècia i Eslovàquia reben un contingent reduït d'immigrants. Cal tenir en compte que aquestes dades només recullen les entrades legals o situacions legalitzades després de l'entrada. Aquestes quantitats absolutes s'han d'interpretar amb relació al total de la població dels països receptors. EUROSTAT ofereix dades per al total de la població i per a persones d'origen immigrant d'acord amb la seva pertinença a la UE-25. El 2006, el percentatge més elevat de residents de països extracomunitaris respecte del total de la població va ser a Espanya (7,2 %), seguida d'Alemanya (6,2 %), Itàlia (4,2 %), Suècia (2,9 %), Polònia (1,8 %) i Eslovàquia (0,2 %).

Immigració de ciutadans de països extracomunitaris (EC10-1985, EC12-1994, EU15-2004), en nombres absoluts (1000), 1988-2004

Font: EUROSTAT, banc de dades en línia, 2008. No hi ha dades disponibles de Polònia.

Més enllà del nombre relatiu d'immigrants, també és important esmentar les diferències respecte al país de procedència i les vies d'arribada. Segons aquestes darreres, es distingeixen principalment tres vies d'arribada: 1) com a refugiats, 2) a través de la reunificació familiar i 3) de manera irregular. A Suècia i Eslovàquia una gran part de les entrades d'immigrants es deuen a persones que cerquen refugi i asil polític. A Alemanya, la reunificació familiar és actualment la via principal d'arribada, mentre que a Espanya i Itàlia la immigra-

ció irregular continua sent encara la principal via d'accés al país. Polònia rep pocs immigrants que vénen a omplir els nínxols laborals deixats pels polonesos que emigren. Aquestes diferències són importants de destacar, ja que en els primers casos la gran majoria dels veïns nous té un permís de residència i es troba en una situació de regularitat legal, mentre que a Itàlia i Espanya l'adquisició d'aquest estatus comporta el primer repte a què s'enfronten els nouvinguts.

Dades sociogeogràfiques dels països participants en el projecte CIEN

Participants	Àrea geogràfica	Població	Persones d'origen immigrant	Persones d'origen immigrant (%)	Nacionalitats principals (%)	Barris / municipis
Diputació de Barcelona (ES)	Província de Barcelona. Nord-est d'Espanya	5.218.544	495.295	9,5	Marroquina (19,2) Equatoriana (14) Colombiana (5,3) Argentina (4,7) Peruana (4,5) Xinesa (4,2) Romanesa (2,8) Dominicana (2,2)	40 barris 311 municipis
Suècia (oest) (SW)	Göteborg. Oest de Suècia	2.000.000	240.000	12	Iraqüiana, bosniana, iugoslava, russa, somali, iraniana	67 municipis i 3 regions
Centre Nord-Sud, província de Pisa (IT)	Província de Pisa. Nord-est d'Itàlia	384.555	16.000	4	Marroquina, albanesa, xinesa, senegalesa, romanesa	39 municipis
Ciutat de Mannheim (DE)	Sud-est d'Alemanya	325.349	60.735	18,7	Turca (30)	4 barris (50 % de la població d'origen immigrant)
Ciutat de Starogard Gdański (PL)	Nord-est de Polònia	48.799	49 + 200 treballadors de l'estació	0,1	Europea, russa, bielorussa, ucraïnesa	1 municipi
Regional Development Agency Senec-Pezinok (SK)	Regió de Bratislava, oest d'Eslovàquia	600.000	11.395 sol·licituds d'asil el 2004	10	Txetxena, xinesa, moldava, punjabi, georgiana, russa, pakistanesa, kurda, de Bangla Desh	73 municipis

A part de les diferències sociodemogràfiques, cal destacar que els models d'incorporació i d'integració dels immigrants seguits pels sis països mostren algunes diferències notables. És cert que les polítiques d'integració estan subjectes a un procés de convergència, que es deu en bona part a les noves normatives aprovades per la Unió Europea en matèria d'immigració i als avenços en les directrius i recomanacions de la Comissió Europea sobre mesures antidiscriminatòries i propostes per a la integració de ciutadans de tercers països.

De tota manera, cal ressaltar les diverses tradicions i cultures polítiques envers la convivència i la integració, així com les diverses estratègies d'integració utilitzades per cada

país. Una primera distinció es refereix al sistema legal en l'adquisició de la ciutadania a un país. Hi ha els països de tradició «*ius sanguinis*» i els d'«*ius soli*». En el primer cas, la transmissió de la nacionalitat i ciutadania del país s'obté si es neix fill o filla d'almenys un nacional, mentre que en el segon cas el naixement al territori és la via d'accés a la nacionalitat i la ciutadania. Encara que els països solen barrejar elements dels dos sistemes, es pot afirmar que les diferències que hi ha marquen de manera important les vies d'accés a una ciutadania plena per als immigrants. El Migrant Integration Policy Index (MIPEX) estudia la facilitat d'accés a la nacionalitat respecte al temps que els immigrants han d'esperar per poder adquirir la nacionalitat, i si els fills i néts d'immigrants adquireixen la nacionalitat en néixer al país d'acollida. Altres aspectes relatius a la ciutadania que formen part de l'índex són les condicions d'accés, la seguretat per mantenir-la i la possibilitat de tenir doble nacionalitat. Segons l'últim MIPEX (2007) –índex que mesura la proximitat o llunyania de millor pràctica respecte a l'accés a la nacionalitat– dels sis països del projecte CIEN, Suècia s'acosta bastant a dur a terme una bona pràctica, mentre que els altres cinc estan més lluny d'aquesta bona pràctica (Espanya i Polònia) o fins i tot pròxims a una mala pràctica (Alemanya, Itàlia i Eslovàquia).

Com que l'accés a la nacionalitat sol ser una via àrdua i llarga, alguns països han introduït la ciutadania política en el món local, és a dir, el dret al vot municipal per a ciutadans extra-comunitaris. En les bones pràctiques sobre participació política que es presenten en aquest projecte hi ha una diferència fonamental en la concessió de la ciutadania política local entre Suècia i els altres països. Els immigrants de fora de la Unió Europea no nacionalitzats només tenen dret al vot municipal en aquest país escandinau, mentre que als altres països participants en el projecte CIEN els drets polítics van lligats, ara per ara, a l'adquisició de la nacionalitat del país.

Una altra distinció clàssica entre models d'integració és la que es refereix a polítiques multiculturals en contraposició a polítiques d'assimilació. Aquesta distinció és cada cop menys rellevant, ja que els dos models s'han qüestionat en els darrers anys. De tota manera, es pot afirmar que Suècia pertany més aviat al model multicultural i d'institucionalització de comunitats, segons el qual la incorporació dels immigrants es concep per la seva pertinença a un grup ètnic. En canvi, Alemanya s'inscriu en una tradició més integracionista/assimilacionista, en què no es fomenta oficialment la constitució de col·lectius, sinó que la integració es concep individualment. Itàlia i Espanya estan a la recerca d'un model cultural d'integració que encara s'ha de definir, igual que Polònia i Eslovàquia.

Finalment, aquesta guia de bones pràctiques mostra una convergència clara en un elevat nombre de polítiques i mesures d'integració, clarament en línia amb l'agenda europea per a la integració de nacionals de tercers països. Si comparem els Principis Comuns Bàsics (CBP) proposats per la Comissió Europea per a la integració d'immigrants de tercers països (2005) amb les bones pràctiques de CIEN, s'observa que, malgrat les diferents tradicions polítiques i jurídiques que hi ha, els països actualment estan posant aquestes recomanacions en pràctica. Les bones pràctiques de recepció i acompanyament de nous immigrants i de comunicació intercultural i interreligiosa recollides en aquesta guia segueixen el primer CBP sobre la integració com a procés de dues vies, és a dir, de mútua acomodació dels immigrants i dels autòctons, el segon CBP sobre el respecte als valors bàsics de la Unió Europea i el quart sobre la necessitat d'un coneixement bàsic de l'idioma,

la història i les institucions de la societat d'acollida. Les bones pràctiques sobre civisme i participació política, i sobre comunicació intercultural i interreligiosa porten a la pràctica el setè CBP sobre la necessitat d'una interacció freqüent entre immigrants i ciutadans dels estats membres per facilitar la integració, el vuitè CBP sobre la garantia legal de la pràctica de diverses cultures i religions sempre que no entrin en conflicte amb altres drets bàsics, i el novè CBP sobre la conveniència de la participació dels immigrants en els processos democràtics i en la formulació de polítiques d'integració, en particular en l'àmbit local, per donar suport a la seva integració. Finalment, cal esmentar que les bones pràctiques locals de polítiques globals corresponen al desè CBP sobre la necessitat d'integrar les polítiques i mesures d'integració en tots els nivells rellevants de govern i serveis públics, en particular amb el reforç de la coordinació de les estratègies nacionals d'integració en diversos nivells de govern (local, regional i nacional), amb la integració de tots els multiplicadors rellevants.

4. Bones pràctiques als barris europeus

L'objectiu principal del projecte europeu CIEN és presentar bones pràctiques per fomentar el procés de convivència en la diversitat. En aquest capítol es detallen, en primer lloc, els criteris seguits per a la selecció de les bones pràctiques i, a continuació, es descriuen les bones pràctiques amb més detall.

4.1. Criteris per a la selecció de les bones pràctiques

La convivència és un procés local mitjançant el qual persones amb un origen cultural, religiós i socioeconòmic diferent aprenen a ser tolerants les unes amb les altres, a construir i acceptar regles comunes, a solucionar conflictes de manera pacífica i a crear una identitat i un sentiment de pertinença compartits. Aquest procés no és lineal i irreversible. La convivència és un ideal social, el qual ha de ser desitjat per les autoritats polítiques, i el qual ha de ser construït i mantingut a través d'un ampli ventall de mesures. En definitiva, necessita la implicació de diversos actors per afrontar reptes molt diferents.

Les bones pràctiques seleccionades pels participants en el projecte CIEN, que des del seu punt de vista ressalten els aspectes del concepte de convivència, s'agrupen en les quatre dimensions següents:

1. Recepció de nous veïns i foment de la capacitat personal i professional.
2. Comunicació intercultural i diàleg interreligiós.
3. Foment de la participació i la ciutadania política en l'àmbit local.
4. Polítiques integrals a barris i comunitats de veïns.

L'ideal de convivència en la diversitat va més enllà de promoure la recepció i la integració social. L'objectiu és prevenir i regular possibles conflictes entre diversos col·lectius, la qual cosa fa necessari enfortir els valors cívics i les normes i assegurar que totes les persones siguin reconegudes com a ciutadanes.

La creació de canals de participació política per als immigrants, així com canals formals de mediació per solucionar conflictes, són dimensions molt importants de la convivència. Tenim un bon exemple d'això a Suècia, que mostra una dimensió de convivència molt inclusiva mitjançant mecanismes formals de participació política. Els immigrants registrats en un municipi suec durant tres anys consecutius abans de la data de les eleccions municipals tenen dret a votar en les eleccions locals. El projecte Falkenberg «Area days», que es presenta en la guia, va sorgir per promoure la participació dels immigrants residents en

les eleccions locals. A Barcelona, Mannheim i Pisa la participació política es promou per mitjà dels consells municipals de migració.

Ara bé, l'objectiu més ambiciós de la convivència és promoure la relació activa entre els ciutadans d'origen sociocultural diferent mitjançant iniciatives de diàleg i comunicació intercultural i interreligiosa. Aquesta dimensió és molt sensible perquè afecta identitats i sentiments profunds de les persones. En suma, aquestes iniciatives intenten influenciar àrees de vida molt personal i privades.

Moltes iniciatives comencen divulgant l'augment de la diversitat sociocultural entre la població amb l'ajuda d'actes i projectes mediàtics interculturals. En aquesta categoria de bones pràctiques, hem triat dos exemples referents a programes de televisió: *Spazio Migrante* a Pisa i *Pati Latino* a Barcelona. A més d'aquests exemples s'ha escollit un projecte molt inclusiu i intercultural de la ciutat de Mannheim, que fa referència a la construcció de la mesquita més gran d'Alemanya i està relacionat amb la iniciativa de diàleg interreligiós. A la província de Barcelona es dóna una gran importància als serveis de mediació com a instrument per fomentar la convivència entre veïns amb el reforç de la coresponsabilitat de totes les parts en la recerca pacífica de solucions, com demostra la descripció d'un cas representatiu, el servei de mediació de Sant Pere de Ribes. Aquest servei s'ha portat a la pràctica en diversos municipis de la província de Barcelona.

Per prevenir situacions hostils als barris i la marginació de determinades àrees locals, alguns països participants de CIEN han establert polítiques que no estan només enfocades a individus i famílies, sinó que adopten una perspectiva global basada en el territori. Aquestes intervencions multidimensionals als barris són complexes i necessiten una àmplia coordinació, que normalment és a càrrec de les autoritats locals o d'una xarxa local d'actors molt diferents. Aquestes polítiques globals als barris s'implementen a Mannheim (*Quartiermanagement* i cooperativa d'habitatges Ludwig-Frank) i a la província de Barcelona (Pla integral de millora del barri de l'Erm).

Totes aquestes bones pràctiques s'han de veure com a peces d'un mosaic per a la construcció de barris caracteritzats per l'absència de situacions hostils, com descriu el professor Carlos Giménez Romero.

4.2. Descripció de les bones pràctiques

Els participants en el projecte CIEN estan convençuts que la convivència a barris amb una elevada diversitat s'enfronta a reptes continus que s'han d'observar, prevenir i resoldre per part de les autoritats locals i la societat civil. Aquests reptes són:

- marginalització i segregació de barris i escoles,
- presència d'una relació interpersonal basada en sospites, rivalitats, discriminació i antagonisme,
- ignorància de les regles bàsiques de democràcia i d'igualtat,
- absència de tolerància envers la diversitat i la pau social,
- responsabilització dels altres dels problemes i les actituds agressives envers aquests,

- reduït de la participació política de persones d'origen immigrant en la vida cívica i política.

Per tant, els participants en el projecte CIEN promouen intervencions ben pensades, ben coordinades i suficientment finançades, amb la finalitat de millorar la recepció de nous immigrants i la seva capacitat personal i professional, per promoure la consolidació cívica i la participació política de les persones d'origen immigrant, així com la comunicació intercultural i les relacions personals, per garantir un mínim de qualitat de vida a barris amb una diversitat elevada.

Els exemples locals demostren que els reptes són similars en diversos contextos i que algunes respostes a aquests reptes són molt similars, a pesar de diferències nacionals importants. A continuació descrivim les bones pràctiques presentades pels participants en el projecte CIEN, que esperem que ajudin a encoratjar intervencions més inclusives i més abundants en el curs de la construcció i el manteniment de la convivència als barris europeus.

Recepció de nous veïns i foment de la capacitat personal i professional

Programa introductori per a refugiats de Falkenberg (Suècia)

Context

Com en altres països europeus després de la Segona Guerra Mundial, a Suècia va augmentar la demanda de mà d'obra, per això la indústria va començar a emprar mà d'obra estrangera. Entre el 1960 i el 1970 Suècia va rebre dues grans onades d'immigrants, majoritàriament obrers procedents de Iugoslàvia, Grècia, Turquia i Finlàndia. Des del 1970 la immigració de treballadors no nòrdics gairebé s'ha aturat. D'altra banda, el nombre de refugiats s'ha incrementat considerablement. Suècia col·labora amb l'organització de refugiats de l'ONU, ACNUR, per donar protecció a refugiats amb una quota fixa. La quota sueca de refugiats és d'entre 1.200 i 1.900 persones. A més d'aquesta quota, 30.000 refugiats anuals arriben a Suècia i sol·liciten asil, encara que la majoria dels municipis accepta un contingent fix de refugiats. Per cobrir els primers dos anys de la seva integració, els municipis reben del govern 17.900 euros per adult i 10.500 euros per infant, a fi de fer front als costos de recepció. Durant els últims quatre anys, Falkenberg ha acceptat entre seixanta i cent refugiats, que generalment tenen parents o coneguts que viuen a la ciutat.

Dades generals

Organització: FAMI, empresa pública local de treball
Contacte: Margaret Hermanson. 31180 Falkenberg. Suècia
 Tel.: +46 346886051
 A/e: margaret.hermanson@falkenberg.se
 Lloc web: www.falkenberg.se

Dades sobre el projecte

Professionals: 6 treballadors
Durada del projecte: des del 2003
Pressupost total: 11.400.000 euros
Finançament: Consell Suec d'Immigració
Cooperació: servei d'ocupació públic, patrons locals, agències de col·locació, institucions educatives

FAMI

Fins a l'any 2002, els serveis socials eren els encarregats d'atendre i donar ajuda als refugiats amb permís d'ajuda. El 2002 es va fundar FAMI (centre de formació laboral). FAMI és un organisme públic de l'Ajuntament de Falkenberg que coordina el programa del pla d'integració en cooperació amb les escoles, les escoles d'ensenyament per a adults, els serveis de salut, el servei d'ocupació públic de la ciutat i les agències de col·locació.

Descripció del projecte

A Suècia, els refugiats amb permís de residència i treball poden accedir al programa introductori de Falkenberg l'objectiu del qual és promoure la seva integració social i laboral. A cada persona d'origen immigrant se li assigna una persona de contacte amb qui analitzar les seves necessitats educatives i ocupacionals. És un pla de desenvolupament que defineix les mesures concretes que s'han d'aplicar i concreta l'ajuda per fomentar la integració sociolaboral segons la situació familiar, de salut, del nivell d'ensenyament i de l'experiència professional del participant en cada cas, a més de rebre una atenció especial si té fills. La situació dels nens es determina juntament amb la dels seus pares, i les mesures d'ajuda necessàries s'inclouen en el contracte de recepció. Als pares se'ls anima a mantenir un bon contacte amb les escoles i amb les guarderies i a ajudar primer a la integració dels fills en aquestes institucions. Després poden començar amb el programa dissenyat per a ells.

El programa té una durada total de dos anys, i en alguns casos fins que la persona pugui guanyar el seu propi salari, si és abans dels dos anys. El curs bàsic de llengua sueca ocupa la meitat del programa; cursos d'informació general sobre la societat sueca i sobre el mercat laboral, formació o reciclatge professional a través de l'oficina d'ocupació i pràctiques laborals durant l'aprenentatge, que tenen lloc o al mateix centre d'aprenentatge o a empreses locals, ocupen l'altra meitat. Per a les parelles amb fills s'ofereix un curs de pares obligatori per als dos cònjuges. Altres cursos disponibles són: matemàtiques, habilitats en noves tecnologies, salut i benestar. Alguns participants, en finalitzar el curs bàsic de l'idioma suec, decideixen estudiar en una escola d'ensenyament per a adults. Els professionals amb un títol universitari poden presentar els seus diplomes per al reconeixement oficial.

En col·laboració amb el servei d'ocupació públic, i a través del contacte amb patrons locals, les agències de col·locació s'asseguren que, com a molt tard en finalitzar el programa, els participants accedeixin al mercat laboral.

El programa està concebut com una ocupació laboral a jornada completa: els cursos duren tot el dia i s'exigeix dels participants que siguin puntuals. En cas de malaltia, visita al metge, etc., han de trucar o avisar i han de recuperar les hores que han faltat. Els participants reben una ajuda mensual oficial, lliure d'impostos (similar a un salari), i si guanyen diners extres no se'ls descompta de l'ajuda. Només en cas de no acudir als cursos se'ls redueix o se'ls retira l'ajuda. Els que viuen sols reben una paga lleugerament més elevada que aquells que viuen amb un altre adult. Durant l'aplicació del «contracte de recepció»,

les persones de contacte de FAMl fan un seguiment continu dels participants amb visites setmanals a les escoles o els llocs d'aprenentatge.

Punts forts i punts febles del projecte

Des de l'inici del programa, l'any 2003, hi han participat una mitjana anual de 100 immigrants amb permís de residència i uns 300 nens. Un 80 % dels participants ha trobat una ocupació laboral abans de finalitzar el programa. Un punt fort que cal destacar és que, en orientar-se en l'estructura i les condicions d'una jornada laboral regular, els participants aprenen i s'adapten a les exigències del mercat laboral de Suècia. És un programa molt flexible que s'orienta a les necessitats concretes dels participants, tant si són professionals amb un nivell acadèmic com si no tenen experiència laboral, o només nivells baixos d'estudis. Això ajuda a detectar problemes a temps i a cercar-ne solucions. Des de l'inici del programa, el govern local ha disminuït la despesa en ajuda social.

Un punt feble del programa és la dificultat d'assolir el mateix èxit en la integració social i ocupacional de persones grans. També hi ha dificultats amb aquells que amb prou feines tenen un ensenyament bàsic, vocacional o professional, i que mai no han participat en el mercat laboral en els seus propis països.

Veus del projecte

Opinions de participants en un dels cursos

«He après molt sobre Falkenberg i Suècia. Ara sé quan he de pagar impostos i per a quines coses es fan servir els impostos.»

Home iraquià, 25 anys.

«Ara sé moltes més coses. Puc veure quines possibilitats tinc aquí i les meves ambicions han augmentat.»

Dona iraquiana, 38 anys.

(Font: avaluació del projecte, 2008.)

Migration Information Centre (CIM). Bratislava (Eslovàquia)

Context

Des de la seva integració a la Unió Europea, el 2004, els fluxos de migració a Eslovàquia han augmentat significativament. D'aquesta manera, Eslovàquia està passant de ser un país emissor de mà d'obra, amb una cultura relativament homogènia, a ser un país receptor d'immigrants, la qual cosa comporta l'augment de la seva diversitat cultural i religiosa. Així, l'any 2007 el nombre d'immigrants va augmentar un terç amb relació a l'any anterior. Encara que el percentatge de persones d'origen immigrant a Eslovàquia és el més baix de la Unió Europea (el 0,6 % del total de la població), i com passa a la resta dels països europeus, augmenta la necessitat d'integrar la mà d'obra, tant de les persones d'origen immigrant sense formació professional com dels que tenen una formació acadèmica, per preservar la cohesió social. Amb això s'obre un nou camp d'acció: la integració dels immigrants en el mercat laboral i en la societat eslovaca.

Dades generals

Organització: IOM International Organization for Migration, duty station Bratislava
Contacte: So a Andrásová. Leskova 3. 81104 Bratislava (Eslovàquia)
Tel.: (+421) 25262 1976
A/e: sandrasova@iom.int
Lloc web: www.iom.sk / www.mic.iom.sk

Dades sobre el projecte

Professionals: 10 empleats
Durada del projecte: 5/2005-6/2008
Pressupost total: 977.000 euros
Finançament: Iniciativa comunitària EQUAL, govern central d'Eslovàquia
Cooperació: Departament de Comunicació Social i Biologia de l'Acadèmia Eslovaca de Ciències

International Organization for Migration (IOM)

La IOM és una organització intergovernamental, sense ànim de lucre, que representa 120 estats membres, amb oficines centrals a Ginebra (Suïssa) i 340 missions, incloent-hi suboficines, arreu del món. La IOM té una llarga experiència en temes d'immigració i ha implementat diverses activitats en diversos camps (per exemple, l'assistència a repatriacions voluntàries, la prevenció del tràfic d'éssers humans, les campanyes i els centres d'informació, la immigració laboral, etc.). Eslovàquia es va convertir en membre de la IOM el novembre del 1995. Els ministeris d'Interior i d'Afers Estrangers d'Eslovàquia són les autoritats responsables per a les relacions amb la IOM. El novembre del 1996, la IOM va obrir una oficina a Bratislava, i l'any 2000 una suboficina a Kosice. Des de llavors s'han implementat diversos projectes.

Descripció del projecte

El Centre d'Informació per a la Migració es va establir el març del 2006 a Bratislava i a Kosice amb l'ajuda de la iniciativa comunitària Equal. L'objectiu principal és donar assistència a immigrants amb residència legal a Eslovàquia o amb intenció d'obtenir-la, per la qual cosa el seu camp d'activitat més important és oferir-los ajuda jurídica. Durant la implementació del projecte es va dur a terme un estudi per detectar i analitzar les necessitats generals i específiques dels diversos grups d'immigrants pel que fa a les seves habilitats per integrar-se a la societat eslovaca i al mercat laboral. Mitjançant activitats de difusió i publicitat, es va informar sobre el projecte i es va donar a conèixer el centre d'informació als grups d'interès i al públic general. Es van oferir cursos de reciclatge professional a l'equip del centre i als col·laboradors externs per proveir els clients dels serveis i altres activitats organitzades pel centre.

El centre també proporciona ajuda econòmica a immigrants perquè participin en cursos de formació professional o en cursos de reciclatge, per millorar així les seves possibilitats d'integrar-se al mercat laboral. Altres serveis són: consultes i assessorament individual en temes d'ocupació, esperit emprenedor, residència, família, habitatge, seguretat social, educació, ciutadania, drets humans i contactes rellevants. L'assessorament es fa tant mitjançant l'equip del centre d'informació com a través de mediadors interculturals i experts externs. Els mediadors interculturals són persones d'origen immigrant o eslovacs que tenen un bon coneixement de la cultura i bones relacions amb la comunitat immigrant que representen.

Altres serveis del centre d'informació són una línia de telèfon directe, un lloc web i una adreça electrònica a través de la qual els clients obtenen la informació necessària.

Punts forts i punts febles del projecte

El projecte del MIC va aconseguir establir-se com a institució d'informació i ajuda a la integració de la població d'origen immigrant. Fins al desembre del 2007, el MIC havia assistit prop de 400 clients i unes 1.500 consultes personals –per telèfon i correu electrònic– sobre temes de residència, habitatge, treball i seguretat social, entre d'altres. Altres 58 clients havien rebut ajudes econòmiques per a cursos de reciclatge professional o de llengua eslovaca. La sensació majoritàriament positiva dels usuaris del centre d'informació i altres oficines de cooperació mostra que aquest tipus de servei i aquestes activitats són útils i són molt sol·licitades pel grup d'interès. Dues activitats del centre són especialment destacades pels usuaris: 1) els serveis d'assessorament a través de diversos mitjans (contacte personal, lloc web, línia directa, correu electrònic) per a totes les informacions requerides, i 2) l'ajuda econòmica per als cursos de reciclatge professional i els cursos de llengua eslovaca.

El Centre d'Informació per a la Migració és l'única institució a Eslovàquia que proveeix els immigrants d'una àmplia gamma de serveis que aquests necessiten, i integra aquests serveis d'informació i assessorament en un únic punt. D'aquesta manera, s'eliminen obstacles d'accés a la informació a què sovint s'enfronten els immigrants quan utilitzen aquest tipus de servei.

La viabilitat i sostenibilitat d'un projecte d'aquesta envergadura depèn de la política laboral adreçada als immigrants, així com de la disponibilitat de fons per a activitats d'integració dirigides a immigrants. Cal que aquests fons estiguin assegurats a través de fons europeus i/o nacionals.

Veus del projecte

Gairebé el 100 % dels multiplicadors (institucions estatals, ONG actives a l'àrea, empleats i associacions d'immigrants) estan d'acord que el centre és capaç de resoldre problemes dels immigrants relacionats amb la seva integració a Eslovàquia.

Al mateix temps, prop del 80 % dels clients del MIC estan d'acord que els serveis oferts els ajuden a resoldre la seva situació particular. Tots dos, clients (92 %) i multiplicadors (87 %), coincideixen que cal mantenir el funcionament del centre d'informació. Segons els entrevistats, cap altra institució no pot oferir uns serveis tan amplis i complets, que responguin a problemes concrets i individuals, articulin la llei d'integració i creïn una base de dades d'informació completa en l'àmbit de la integració dels immigrants.

(Font: avaluació del projecte, 2008.)

Projecte Rebel·lia, «Donar veu a totes les veus». Pisa (Itàlia)

Context

El barri de San Antonio es troba al districte número 4 de Pisa, darrere l'estació de trens. Aquesta zona és un lloc molt transitat, un lloc de pas per a molta gent que viu als voltants de la ciutat: turistes, treballadors i clients dels serveis públics. Al barri falten llocs de trobada i d'activitats en grup, com ara places o centres socials.

En els darrers anys, la zona ha experimentat un profund canvi respecte a la situació social. Els baixos lloguers de la zona han atret moltes famílies i persones amb falta de recursos: estudiants, treballadors i molts immigrants, amb la corresponent diversificació de la presència social i la transformació del barri en un punt de trobada dels fluxos d'immigrants que es reuneixen davant l'estació de tren. Dels 2.930 habitants del barri (2006), el 9 % és d'origen immigrant, un percentatge una mica superior a la mitjana de la ciutat, que és del 7 %. Les nacionalitats més majoritàries són: filipins (22 %), albanesos (12 %), xinesos (6 %) i ucraïnesos (4 %). A més, els canvis socials i la falta de zones de trobada i intercanvi social han estat font de conflictes i tensions socials, cosa que va comportar l'augment del sentiment d'inseguretat social. Els plans urbanístics portats a terme en els darrers anys no han aconseguit contrarestar oportunament aquesta tendència.

Dades generals

Organització: Projecte Rebel·lia

Contacte: Francesco Auletta (president. Via Battisti, 51. 56121 Pisa (Itàlia)

Tel.: (+33) 980 308 98

A/e: rebeldia@inventati.org

Lloc web: www.rebeldia.net

Dades sobre el projecte

Professionals: –

Voluntariat: 50 voluntaris de països europeus i 30 voluntaris de països extracomunitaris

Durada del projecte: des del 2003, de manera continuada

Pressupost total: 6.000 euros

Finançament: –

Cooperació: 28 associacions d'immigrants o d'ajuda a l'immigrant, Istituzione Centro Nord-Sud

Projecte Rebel·lia

El projecte Rebel·lia sorgeix el 2003 com a moviment cívic de resposta a la falta d'una gestió política orientada a cobrir les necessitats de feina, salut, habitatge i drets fonamentals, entre d'altres, de la població del barri, tant de l'autòctona com de la d'origen immigrant. El projecte Rebel·lia es defineix com a «laboratori per a noves pràctiques de ciutat i ciutadania». Actualment el projecte integra 28 associacions actives de Pisa (7/2008) i, particularment, associacions que s'ocupen de la immigració, la integració i els drets humans. El projecte col·labora amb el Centre Nord-Sud del Consell d'Administració de la Província de Pisa.

Descripció del projecte

Rebel·lia «donar veu a totes les veus» no és un projecte concret, més aviat és el resultat de les activitats que des del seu inici s'han desenvolupat de manera autofinançada i auto-organitzada i que, finalment, s'han anat integrant en el projecte Rebel·lia, la principal finalitat del qual és posar en pràctica algunes polítiques d'integració i oferir un lloc social de trobada entre persones d'origen immigrant i autòctones, així com organitzar conjuntament activitats socials, culturals i esportives.

Rebel·lia s'ha desenvolupat donant respostes concretes als problemes que, mitjançant enquestes o en el seu treball diari, els integrants del projecte detectaven al barri, especialment entre la població d'origen immigrant. La primera enquesta entre la població immigrant va detectar la falta d'accions informatives per part de les institucions públiques sobre els seus drets de salut i d'accés al sistema sanitari. Cap entrevistat havia rebut el codi STP –una targeta temporal per accedir al sistema de salut pública–. Per contrarestar aquest dèficit va sorgir l'associació Mesclar, integrada en el projecte Rebel·lia. Mesclar és un departament de salut mèdica que atén immigrants sense papers i integra diverses activitats d'atenció i ajuda als clients mitjançant una oficina d'informació i atenció legal i administrativa. En el projecte hi treballen vint voluntaris mèdics, mediadors culturals i ajudants socials.

Altres projectes o accions que van sorgir per donar resposta a les necessitats detectades entre la població immigrant local són: ajuda administrativa i legal relacionada amb permisos de residència i retrobament familiar, així com en la recerca de treball i d'habitatge; cursos d'italià i de programació; activitats culturals (teatre, cinema, biblioteca, festes i festivitats) i la Soccer Cup Mondiale Rebelde amb equips multiculturals. La competició està organitzada per Rebel·lia amb el suport del districte número 4 de Pisa, el Consell d'Immigrants de la província de Pisa i el Departament d'Estudis de Dret de Pisa. Totes aquestes activitats s'ofereixen gratuïtament.

Punts forts i punts febles del projecte

El projecte Rebel·lia ha aconseguit implementar i integrar una sèrie de projectes i activitats que donen resposta a les necessitats de la població del barri, especialment dels habitants d'origen immigrant. L'augment de la participació de comunitats i associacions immigrants corrobora el seu èxit. L'encert del projecte i el suport de la població també es van mostrar en una manifestació organitzada el mes de juny del 2008 per exigir a l'Administració local la integració de les seves propostes en els plans de desenvolupament del barri. A la manifestació van participar unes 3.000 persones.

La falta d'integració del projecte Rebel·lia i de totes les associacions que l'integren en els plans de reestructuració urbanística del barri per part de l'Administració local, així com l'exigència d'aquesta de traslladar el projecte a una altra part de la ciutat, fan perillar la continuïtat de Rebel·lia.

Veus del projecte

Opinions de participants en les activitats del projecte Rebel·lia

«Sóc del Senegal i per a mi és molt difícil trobar habitatge. El projecte Rebel·lia em va ajudar a trobar-ne un. No conec totes les activitats del projecte, però espero que continuï.»

«He participat en els cursos d'italià i he après a parlar i a tractar amb altres persones, tant italianes com d'origen immigrant. Els cursos eren gratuïts, i això és un aspecte molt positiu; a més, i he conegut nous amics. Un inconvenient del projecte era l'horari de classes.»

«He participat en el curs d'Internet i he après a cercar informació sobre el meu país i la meua cultura, així com a cercar feina a Pisa. A Rebel·lia ara podem anar-hi a llegir, a enviar correus electrònics i a navegar per Internet quan volem.»

«Vaig poder veure diverses pel·lícules en format original de franc i vaig trobar molta gent del meu país. El so no era gaire bo, però no hi ha un altre lloc on poder-les veure. A més, la selecció de les pel·lícules és molt bona.»

(Font: opinions recollides mitjançant entrevistes als participants.)

Acompanyament a nuclis familiars reagrupants. Horta-Guinardó, Barcelona (Espanya)

Context

Al principi del 2008, a Barcelona hi havia empadronades 280.817 persones d'origen immigrant, cosa que equival al 17,3 % de la població de la ciutat. Barcelona està formada per deu districtes, un dels quals és Horta-Guinardó, situat al nord-oest de la ciutat. Amb una extensió de 1.192 hectàrees i un total de 168.541 habitants (1/2007; INE), Horta-Guinardó és el tercer districte en superfície de la ciutat i el quart en població. Al principi del 2008, el 7,5 % dels immigrants de la ciutat de Barcelona residien en aquest districte (21.166 persones), amb un augment del 12,5 % amb relació a l'any anterior. Dos terços de les persones d'origen immigrant residents en aquest districte procedeixen de l'Amèrica Llatina. Les nacionalitats més nombroses del barri són l'equatoriana, la boliviana, la peruana i la colombiana.

El Reial Decret 2393/2004, de 30 de desembre de 2004, involucra de manera parcial els municipis en la gestió del flux migratori mitjançant l'emissió d'informes d'habitatge per al reagrupament familiar.³ L'informe d'habitatge és una eina de treball fonamental per preparar l'acollida d'aquests nous residents, ja que aporta dades sobre si les persones que vénen estan en edat d'escolarització o si són persones grans. Això permet elaborar amb antelació i posar al seu abast la informació sobre els recursos i serveis que hi ha al barri. L'any 2007, l'Ajuntament de Barcelona va tramitar 6.939 sol·licituds d'informe d'habitatge.

Dades generals

Organització: Direcció d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona.

Contacte: Ramon Sanahuja, director d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona. Plaça Carles Pi i Sunyer, 8-10. 08041 Barcelona

Tel: +34 93 450 3987

A/e: rsanahuja@bcn.cat

Lloc web: www.bcn.cat/novaciutadania

Dades sobre el projecte pilot

Professionals: 2 professionals en temes d'immigració, una d'elles d'origen immigrant

Voluntariat: 14 persones, 5 d'origen immigrant

Durada del projecte: des del 2007, de manera continuada

Pressupost: 60.000 euros (2007)

Finançament: Ajuntament de Barcelona, Districte d'Horta-Guinardó, Ministeri de Treball i Afers Socials

Cooperació: advocades del programa de nous veïns i veïnes, Càritas, CEIP Coves d'en Ci-many, Claudia Fernández, Grup RocaGuinarda, Lucía Solavagioni, Projecte A partir del carrer, Serveis Socials Horta-Guinardó

3. El dret al reagrupament familiar està regulat en la Llei Orgànica 14/2003, de 20 de novembre, i en vigor des del 22 de desembre de 2003 (regulació dels drets i les llibertats dels immigrants i la seva integració social a Espanya). Font: BOE 279 de 21/11/2003, sec. 1, pàg. 20.179 a 20.187.

Descripció del projecte

El projecte Acompanyament a nuclis familiars reagrupants del districte d'Horta-Guinardó està inclòs en el programa Nous veïns i veïnes del Pla de ciutadania, convivència i immigració del districte, i es va iniciar com a projecte pilot amb la finalitat, d'una banda, de donar suport al procés sensible de reunificació de famílies, la relació de les quals, després de diversos anys de separació pel fet de la immigració d'un dels membres parentals (o dels dos), s'ha de tornar a definir en una nova situació social i econòmica que fàcilment pot crear conflictes, tant dins del nucli familiar com en l'espai social local. De l'altra, fomentar la convivència als barris del districte i impulsar l'adequació mútua dels nous veïns i els vells.

El programa es va elaborar a partir d'una comissió de treball creada expressament per desenvolupar el projecte, amb la participació d'entitats, associacions, equipaments públics i serveis del territori. Es treballa des dels serveis personals del districte d'Horta-Guinardó i inclou dues fases: una d'acompanyament i preparació de les famílies abans del reagrupament familiar, i l'altra de seguiment en el procés de retrobament i inserció al lloc d'acollida.

En la primera fase s'estableix contacte per telèfon i/o per carta amb la persona que ha demanat el reagrupament i ha rebut l'informe positiu d'habitatge amb l'objectiu d'explicar el projecte i convidar-la a participar en una reunió en què s'informa si les persones que vénen poden treballar, dels requisits d'escolarització, de la documentació que han de portar des del país d'origen i, fins i tot, de la planificació econòmica. En aquesta fase es duen a terme tallers de pares i/o mares per preparar la convivència amb els fills. En la segona fase es treballa amb la xarxa associativa del districte donant orientació personalitzada als reagrupats, ja sigui per aclarir dubtes o per remetre'ls a serveis específics. En aquesta fase també s'ofereix acompanyament a joves en el seu procés d'inserció a la ciutat. En les dues fases s'ofereix assessoria i orientació jurídica, accés al sistema educatiu i sanitari, així com informació de les entitats, les associacions, els equipaments i les instal·lacions que hi ha al districte. Això els permet valorar les diverses opcions que tenen, ja siguin de feina, d'oci o d'educació. Les activitats les organitzen el Centre Cívic del Guinardó i el Centre de Serveis Socials d'Horta. Per adequar el projecte a les demandes i necessitats que sorgeixen, es fa un seguiment en diversos moments del procés de reagrupament familiar mitjançant entrevistes individuals o de grup.

Punts forts i punts febles del projecte

Com a punt fort del projecte cal destacar que afavoreix la participació d'entitats, tant d'immigrants com les autòctones dels barris, en un marc de treball conjunt amb l'Administració mitjançant projectes, convenis i subvencions. Un altre element important és que potencia la coordinació entre els serveis que hi ha al territori. El projecte pilot ha demostrat que és un bon instrument d'acollida, per això actualment el programa es troba en fase d'extensió a la resta dels districtes de la ciutat de Barcelona.

El repte principal és impulsar el treball en xarxa a cadascuna de les zones on es desenvolupa el programa per involucrar el nombre més gran possible d'agents socials: serveis, entitats i persones a títol individual.

Veus del projecte

Una de les beneficiàries és la colombiana Consuelo Flórez, que va arribar a Barcelona fa set anys i el febrer d'aquest any va aconseguir reagrupar el seu marit i els seus tres fills: l'Alejandra (20), en Juan David (17) i en Miguel Eduardo (13). Confessa que, gràcies a aquest programa, el retrobament amb els seus fills i l'adaptació al seu nou entorn ha estat molt més fàcil.

«Em sentia completament desorientada, però gràcies al programa, abans que vinguessin els meus fills, jo ja els havia trobat escola i sabia on podrien fer activitats juvenils; però, sobretot, em van donar pautes per preparar el retrobament dels nens que vaig deixar a Colòmbia amb els adolescents que em vaig trobar.»

(Font: www.integralocal.es; 20.08.2008.)

MAI, Mannheimer Integrationsbegleiterinnen. Mannheim (Alemanya)

Context

A Mannheim hi ha més de 60.000 persones de nacionalitat estrangera (el 19,7 % de la població), algunes de les quals ja fa molts anys que viuen a la ciutat; altres, però acaben d'arribar. Mannheim pertany a la regió de Baden-Württemberg, que promou i subvenciona el programa Implicació ciutadana-Acompanyants voluntaris per a la integració de persones d'origen immigrant amb permís de residència i alemanys oriünds (*Aussiedler*). A més, des de l'entrada en vigor de la nova llei d'immigració, el 2005, el govern alemany subvenciona cursos d'integració, la finalitat dels quals és ensenyar l'idioma alemany i transmetre nocions sobre la cultura, l'ordenament jurídic i la història d'Alemanya durant sis mesos (630 hores). Aquests cursos els organitzen 1.500 associacions i institucions de tota la geografia del país.

Dades generals

Organització: Caritasverband Mannheim e.V.

Contacte: Ingeborg Bohnert (coordinadora del projecte) B 5, 19 a. 68159 Mannheim (Alemanya)

Tel.: (+49) (0) 621/12602-26 / (+49) (0) 621/15699968

A/e: cv30.bohnert@gmx.de

Lloc web: www.mannheim.de/integration / www.integrationslotsen.net /

www.caritas-mannheim.de/39568.html

Dades sobre el projecte

Professionals: 1 coordinador a temps parcial

Voluntariat i participants: 110 immigrants i els voluntaris corresponents

Durada del projecte: 01/06/2006-31/05/2008

Pressupost total: 85.000 euros

Finançament: 75.000 euros són una subvenció del Ministeri d'Interior de Baden-Württemberg. 10.000 euros són una subvenció de la ciutat de Mannheim. L'equivalent a 31.000 euros en recursos no dineraris per a personal laboral i locals estan finançats per Caritasverband.

Caritasverband Mannheim

És una institució professional del tercer sector, que agrupa totes les institucions catòliques que ofereixen serveis de benestar social. Es va crear el 1905 amb l'objectiu d'ajudar persones necessitades. Les àrees d'intervenció són:

- nens, joves i família,
- estrangers i refugiats,
- ajudes en situacions de necessitat,
- ajudes a persones grans, malalts i discapacitats,
- promoció laboral,
- habitatge.

També fomenten el voluntariat. Dóna feina a 567 persones i gestiona un pressupost anual d'uns 22 milions d'euros. Compten amb 1.500 membres i 700 voluntaris. Més informació a: www.caritas-mannheim.de.

Descripció del projecte

Es tracta d'un projecte lligat als cursos d'integració que pretén acompanyar la integració dels participants dels cursos que així ho desitgin. Per això es crea un tàndem entre un immigrant i un autòcton voluntari amb un triple objectiu. D'una banda, crear una oportunitat de practicar els coneixements d'alemany acabats d'adquirir. De l'altra banda, oferir orientació pràctica del context local i, finalment, crear una relació personal d'intercanvi intercultural. Aproximadament el 75 % dels participants del projecte són nous, per als quals aquest mitjà d'interacció amb una persona alemanya és normalment la primera possibilitat d'establir una relació personal intercultural.

En la primera fase del projecte, es van cercar persones autòctones voluntàries a través del banc de dades de l'Oficina per al Voluntariat de la ciutat de Mannheim, a través de tríptics informatius i d'articles en la premsa local. La majoria dels voluntaris van participar en un curs d'entrenament intercultural en el qual es van treballar temes de percepció, prejudicis i sensibilització. Els alumnes d'origen immigrant amb interès a participar en el projecte van ser contactats directament a l'escola d'adults de Mannheim. La responsable del projecte els va presentar el concepte, i en una reunió posterior es van formar els tàndems. Per fer-ho es van tenir en compte criteris com ara el lloc de residència, la disponibilitat horària o la simpatia recíproca. Un 80 % dels tàndems els formaven dones. La feina d'acompanyament d'un voluntari és de 2 a 8 hores per setmana, i es formalitza un contracte de voluntariat amb ells. Se'ls reconeix la tasca amb una recompensa de 25 € al mes per pagar possibles despeses derivades del projecte, encara que no tots l'accepten. Cada sis setmanes s'organitzen trobades d'intercanvi d'experiències entre els voluntaris i la responsable del projecte.

Els tàndems es troben en els locals destinats al projecte, encara que alguns també es troben a casa d'un d'ells o en un bar per fer plegats els exercicis d'alemany, preparar els exàmens i parlar molt entre ells, de vegades sobre temes personals.

Punts forts i punts febles del projecte

Els objectius del projecte s'han aconseguit perquè per als immigrants el tàndem ha significat l'èxit en el curs d'integració i la superació d'un bloqueig lingüístic que els impedia posar en pràctica els seus coneixements d'alemany. A més, en molts casos ha estat el primer contacte amb una persona alemanya. D'altra banda, els immigrants se senten ben acollits i acompanyats, i s'han enfortit les seves competències per solucionar problemes quotidians de manera autònoma. En alguns casos l'acompanyament ha arribat a invitacions recíproques a les respectives cases i festes, i fins i tot s'han creat amistats. En general, han rebut molts tipus d'ajudes, com ara cercar ocupació, emplenar formularis administratius, cercar una preparació per al part, trobar una formació professional i resoldre crisis familiars. Per la seva banda, els voluntaris han viscut una experiència molt enriquidora i se senten útils socialment.

Quant als punts febles del projecte, hi ha hagut problemes per acompanyar mares solteres per la seva falta de temps. En general, el curs d'integració ja requereix un important

esforç de temps. També ha estat més difícil donar suport a l'aprenentatge d'alemany d'aquells que ja fa més temps que són a Alemanya, ja que parlen una mica l'idioma, però de manera limitada.

Veus del projecte

Comentaris dels voluntaris

«Estava esperant una cosa així des de feia molt temps.»

«És exactament el més adequat per a mi.»

«Ens expliquem les nostres vides.»

Comentaris dels immigrants

«Ella és la meva primera amiga alemanya i estic molt contenta.»

«Va ser la meva primera visita a una casa alemanya.»

(dona musulmana que fa 14 anys que viu a Alemanya)

Documental en alemany en arxiu de televisió *Vivo*, 28/11/2007 a <www.3sat.de>

Living Together & Learning from Each Other. Falkenberg (Suècia)

Context

Falkenberg, Falkagård i Solalyckan són àrees d'una alta concentració d'immigrants de l'Iraq, l'antiga Iugoslàvia, Bòsnia i Turquia, entre d'altres. A Falkenberg, dels 40.164 habitants (2008), un 8 % és d'origen immigrant, i el nivell d'atur entre aquesta població és del 4,6 % (7/2008), una xifra que està per sobre de la mitjana (1,7 %). La concentració de persones d'origen immigrant és del 45 % a Falkagård i del 65 % a Solalyckan, més elevat que a Falkenberg. Els immigrants de l'Iraq i Bòsnia sovint són professionals acadèmics (metges, enginyers...).

En aquestes zones, FaBo realitza diversos projectes socials. Guitta Atallah-Hajj, d'origen libanès i responsable de projectes, va detectar el problema d'aïllament en què viuen les dones d'origen immigrant d'aquestes zones. Generalment, aquestes dones, d'uns quaranta anys, amb fills en edat escolar o més grans i amb els marits tot el dia a la feina, no es relacionen entre si ni amb dones autòctones i per això se senten aïllades i excloses de la societat sueca. En la majoria de les situacions, aquest aïllament i la falta de trobar sentit a la vida les fa caure en una espiral de depressió. Caracteritzades per un nivell baix d'autestima, a aquestes dones els resultava impossible tenir iniciativa pròpia per canviar la situació. El projecte pilot Living Together & Learning from Each Other va sorgir com a resposta a aquesta situació, per aconseguir que aquestes dones tinguessin un paper més actiu en la societat mitjançant una ocupació que donés sentit a les seves vides.

Dades generals

Falkenbergs Bostads AB (FaBo)

Contacte: Bengt Bjornehammar. Rörbecksgatan 6. 31180 Falkenberg

Tel.: +46 (0) 346-88 66 00

Fax: +46 (0) 346-58 360

A/e: info@fabo.se

Lloc web: www.fabo.se

Dades sobre el projecte

Professionals: 1 dona d'origen immigrant

Voluntariat: 8 dones sueques, 5 dones d'origen immigrant

Durada del projecte: 8 mesos, el 2006

Pressupost total: 250.000 corones sueques (EUROS)

Finançament: Fons Social Europeu (FSE), Rotary Club, FaBo, municipalitat

Cooperació: AF (serveis d'ocupació), FaBo (empresa d'habitatges), Agenda 21 i Fisvård Falkenberg (prevenció de salut) AF i Försäkringskassan (oficina de seguretat social) per assegurar que no patiran pèrdues econòmiques per participar en el projecte

FaBo

FaBo és una empresa d'habitatge públic. Totes les participacions pertanyen al municipi. El consell de FaBo és nomenat pel consell municipal, i l'empresa és la propietària de 2.400 habitatges a Falkenberg, que constitueixen el 50 % de tots els habitatges de lloguer del municipi.

Du a terme projectes socials dirigits, en nombrosos casos, a immigrants, amb l'objectiu de facilitar la seva incorporació laboral i política, fomentar activitats de temps lliure i de trobada per a joves, fer de mediadors en conflictes veïnals i promoure el sentiment de seguretat als barris.

Descripció del projecte

La finalitat del projecte era enfortir l'autoestima i la confiança en elles mateixes de dones d'origen immigrant. L'objectiu era donar-los una formació professional, millorar les seves habilitats lingüístiques i els seus coneixements sobre la societat sueca, promoure l'intercanvi i l'aprenentatge entre dones de diverses procedències culturals, ètniques i socials, i ajudar-les a trobar una ocupació al final del projecte. Per aconseguir aquests objectius es va fomentar la participació de dones sueques com a mentores de les dones d'origen immigrant. Es van organitzar conferències sobre diversos temes (educació dels fills, amistat, salut, nutrició, etc.) i activitats físiques com ara excursions, esport i cursos de cuina per millorar la seva salut –seguint l'eslògan «*mens sana in corpore sano*». A més, mitjançant la creació d'una xarxa de dones «reeixides» d'origen immigrant, i la seva participació en el projecte perquè expliquessin les seves experiències, s'oferien nous models femenins a les dones d'origen immigrant.

Les participants en el projecte es van localitzar a través dels contactes ja existents de Guitta Atallah-Hajj. Tretze dones de nacionalitats diferents, que coneixia a través dels projectes de FaBo, van participar a «Living Together & Learning from Each Other». A través de la seva associació al Rotary Club va contactar amb vuit dones sueques, també sòcies del club, que van decidir participar en el projecte com a mentores. Totes aquestes dones tenien una formació acadèmica, però ja estaven retirades. També hi van participar cinc dones professionals d'origen immigrant (mestres, dentistes, polítiques). Les mentores van convidar les participants d'origen immigrant a casa seva, van organitzar plegades diverses excursions i van incloure activitats del club. Les conferències les va impartir principalment Guitta Atallah-Hajj, fent servir mètodes d'educació per a adults. El projecte va tenir una durada total de vuit mesos.

Punts forts i punts febles del projecte

El projecte va aconseguir fomentar les relacions i l'amistat entre dones de diversos orígens culturals, ètnics i socials, i va millorar els seus coneixements i les seves habilitats professionals. A través de les relacions socials de les mentores, dotze de les dones d'origen immigrant van aconseguir trobar feina. Com a resultat del projecte es va crear la Falkenberg Global Network (Xarxa global Falkenberg), una organització de dones i per a dones de diverses nacionalitats com a lloc de trobada. També hi participen dones sueques

com a mentores de les dones d'origen immigrant per ajudar-les a superar els problemes diaris. Aquesta xarxa rep el suport de FaBo, i Guitta Atallah-Haij n'és la directora.

Com a punts febles del projecte es van esmentar els següents: és un treball intens i de jornada completa, ja que són dones que necessiten molta ajuda i molta atenció. La dificultat que tenen aquestes dones de concentrar-se en una cosa concreta durant un període llarg de temps va mostrar la necessitat d'organitzar més activitats pràctiques, amb poca teoria. En el projecte pilot es va decidir des d'un principi que la responsable del projecte fos una de les dones participants d'origen immigrant, que se sentís capaç de desenvolupar el treball i desenvolupar-se a si mateixa fent una feina remunerada. La falta d'experiència de la responsable va ser un desavantatge per al projecte. Això va demostrar que és necessari que la persona responsable del projecte sigui una professional amb experiència en el treball amb persones d'origen immigrant i estigui contractada a jornada completa.

Veus del projecte

«Durant una entrevista televisiva, una de les participants, que havia patit fortes depressions, va explicar que gràcies al projecte la seva vida havia canviat totalment: ara tenia una feina, un salari i amics, i era molt feliç.»

(Font: entrevista telefònica amb Guitta Atallah-Haij, 7/2008.)

Comunicació intercultural i diàleg interreligiós

«Pati Latino», Barcelona (Espanya)

Context

Catalunya ha estat des de mitjan segle xx una gran receptora d'immigració, sobretot d'immigrants procedents de la resta d'Espanya. A partir dels anys noranta, el perfil de l'immigrant canvia respecte a les dècades anteriors i, al principi del mil·lenni, la comunitat immigrant procedent d'Àfrica és la més nombrosa, seguida dels immigrants originaris de països extracomunitaris i de l'Amèrica Llatina. Precisament és aquesta última comunitat immigrant la que en els últims anys ha experimentat el major creixement (del 750 % entre el 2000 i el 2005), i ha passat de ser la tercera a ser la major comunitat immigrant de Catalunya (38 % de la població immigrant). Aquest nou flux migratori ha accentuat la diversitat social catalana.

Els estudis sobre immigració de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona van detectar la necessitat de fomentar la integració de l'immigrant davant l'aparició de mitjans de comunicació amb un plantejament temàtic orientat exclusivament a aquest col·lectiu, com ara el Canal Latino, poc permeables a la cultura del país d'acollida. Això va fer palesa la necessitat de crear espais de mediació i interacció cultural en què es «barregessin» les dues cultures. Per aquest motiu, es va proposar l'ús de la televisió local com una nova fórmula per al foment de la integració de la comunitat llatinoamericana.

Dades generals

Organització: Casa Romanno Intercultural, SL
Contacte: Victor Marchesini. Av. Paral·lel, 103 bis. 2n A. 08004 Barcelona
Tel.: +34 93 443 25 33
A/e: pati.latino@gmail.com
Lloc web: www.xtvl.tv/patilatino

Dades sobre el projecte

Professionals: 2 professionals nacionals i 6 professionals extracomunitaris
Voluntariat i participació: –
Durada del projecte: 01/03/2006-30/06/2008
Pressupost total: 2006: 7.200 euros / mes; 2007: 8.000 euros / mes
Finançament: Diputació de Barcelona
Cooperació: Xarxa de Televisions Locals, Xarxa Audiovisual Local, Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona, Casa Romanno Produccions

Xarxa de Televisions Locals (XTVL)

Inicialment anomenat Circuit de Televisions Locals, es va convertir el 2002 en la Xarxa de Televisions Locals. La XTVL agrupa un total de 70 televisions locals de Catalunya, les illes Balears i el País Valencià.

El Circuit de Televisions Locals va sorgir el 1999 de la col·laboració de la Diputació de Barcelona i la principal associació de televisió local catalana, Televisions Locals de Catalunya, per oferir suport a les televisions locals, tant les de titularitat municipal com les privades, que comptaven amb el suport dels ajuntaments. L'objectiu era fomentar la coordinació, la col·laboració i l'intercanvi de continguts per contribuir a la consolidació de les estructures de les televisions locals i de totes aquelles activitats inherents al sector.

La XTVL és un organisme que dóna suport a la coordinació de continguts i accions de les televisions locals, la gestió dels recursos disponibles, la producció i la coproducció de continguts de programes i informatius, la contribució i la distribució de continguts a través de la transferència via satèl·lit i Internet, així com assessorament jurídic, financer i tècnic per a les televisions adherides i per a les productores del sector.

(Font: ca.wikipedia.org/wiki/Xarxa_de_Televisions_Locals.)

Descripció del projecte

Pati Latino és un programa televisiu setmanal dedicat a la difusió de les activitats, inquietuds i realitats dels nous col·lectius llatinoamericans establerts a Catalunya. L'objectiu és fomentar conscientment la interculturalitat, mostrar la riquesa cultural i aportar valors positius a l'entorn del mestissatge i la integració amb exemples de persones d'origen llatinoamericà que s'han instal·lat a Catalunya. És un programa de servei públic que aposta per la cohesió social, que mostra un model de relació lingüística i social que pretén ser un exemple de la realitat.

El programa és una realització de la productora Casa Romanno Intercultural, SL per a la Xarxa de Televisions Locals de Catalunya (XTVL) que compta amb l'auspici de la xarxa de municipis de la Diputació de Barcelona. Pot sintonitzar-se a més de trenta emissores de l'interior de Catalunya (Badalona, Terrassa, zona nord, Blanes, l'Hospitalet, Lleida i Sant Cugat, entre d'altres), així com a l'àrea metropolitana de la ciutat de Barcelona a través de Barcelona Televisió (BTV).

Cada emissió setmanal té una durada de mitja hora i es desenvolupa en l'espai d'un pati típic de Catalunya. És el lloc de trobada entre veïns que viuen en una finca, representant el que succeeix en l'espai públic català. Al pati es troben personatges de diversos orígens que conviuen amb nadius, cadascú amb la seva cultura i les seves qualitats particulars. A l'edifici hi viuen els presentadors del programa, una parella de joves periodistes, formada per una jove d'origen colombià i un jove català que, utilitzant les dues llengües oficials de Catalunya, el castellà i el català, introdueixen els diversos temes del programa.

En el programa es destaquen les activitats de ciutadans procedents dels diversos països de l'Amèrica Llatina a Catalunya, una agenda setmanal amb activitats llatinoamericanes de participació oberta, festes, exposicions, trobades, fires i festivals en l'àmbit català,

un segment musical enregistrat especialment durant algun esdeveniment i un convidat especial que dialoga al pati amb els presentadors, així com un espai de cuina sobre la cultura culinària dels països llatinoamericans i la cuina catalana.

Algunes de les notes emeses durant els primers programes han difós la presència dels indígenes otavalos a Catalunya, la inauguració del primer Casal Llatinoamericà de Catalunya, el futbol femení d'origen llatinoamericà, un espai de contingut psicològic per a immigrants i la influència llatinoamericana en el disseny i la realització tèxtils catalans d'avui. A més, han desfilat pel plató figures conegudes de la vida social i artística que representen les dues cultures.

Punts forts i punts febles del projecte

Fins a finals d'octubre del 2007 *Pati Latino* ha emès més de setanta capítols per a unes seixanta televisions locals. Amb una mitjana de 5.000 persones durant la setmana (només a l'àrea metropolitana), que es duplica els caps de setmana, és un dels programes de més audiència dins la Xarxa de Televisions Locals (XTVL). Cal destacar que el programa s'ha convertit en l'únic mitjà informatiu del sector de les associacions dins la televisió pública local, i que genera vincles associatius i projectes conjunts entre associacions i persones catalanes i llatinoamericanes. A més, fomenta la integració lingüística de la població llatinoamericana, la sensibilització de la població autòctona respecte a la situació d'aquest col·lectiu a Catalunya i afavoreix la població llatinoamericana se senti part de la població resident a Catalunya. Amb el patrocini de *Pati Latino* s'organitzen concerts, trobades culturals i gastronòmiques, que s'utilitzen com a indicador de la vitalitat del col·lectiu català d'origen llatinoamericà i de la necessitat de cercar espais de trobada, de vinculació i d'identificació.

Com a punt feble del programa, s'esmenta que aquest depèn que les persones llatinoamericanes implicades tinguin una capacitat professional adquirida amb anterioritat. La limitació espacial de l'audiència de les emissores locals catalanes es percep com un desavantatge per a la sostenibilitat econòmica del projecte, ja que no permet entrar en el mercat de comunicació global i, així, al circuit publicitari. Així mateix, la falta de recursos econòmics repercuteix en una alta fluctuació de l'equip tècnic.

Veus del projecte

«Erika Arrieta és una periodista d'origen colombià que va arribar a Barcelona per fer un doctorat en Periodisme a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). A Espanya va iniciar la seva trajectòria professional en la revista *Mundo Hispano*. Segons la periodista, “a la immigració no li cal interlocutors messiànics, sinó comunicadors propers, desdramatitzats, que donin altres versions de l'experiència de viure fora del seu país, difícils però molt variades. Espero arribar a ser tan propera com una veïna d'escala de qualsevol dels nostres televidents”.»

(Font: Piegari, Carlos (2006): www.mundohispano.info/articulo.php?id=370; extracte d'una entrevista a Erika Arrieta i David Amador.)

Mesquita oberta. Diàleg interreligiós a Mannheim (Alemanya)

Context

A Alemanya hi viuen en total uns 3,7 milions de musulmans, la majoria procedents de Turquia (73 %), així com prop de 150.000 alemanys convertits a l'islam. A Mannheim es calcula que actualment el 9 % de la població és d'origen musulmà (2007), procedent sobretot de Turquia, Bòsnia-Herzegovina i l'Iraq. Els quals el grup majoritari és els dels sunnites, seguit dels alauites.

Des de principis dels anys setanta, els musulmans es van començar a organitzar en associacions i a crear les seves mesquites als patis de les cases per poder practicar la seva religió i donar classes d'Alcorà als nens.⁴ A Mannheim, actualment hi ha unes dotze associacions musulmanes. A més, l'establiment definitiu dels musulmans a Alemanya en la segona i tercera generació va fer palesa la necessitat de construir mesquites noves que poguessin complir millor la funció tradicional de centre religiós i centre sociocultural.

El 1972, l'associació musulmana Unió Islàmica de Mannheim e.V., que pertany a la Federació DIBIT (Unió Turcoislàmica d'Afers Religiosos), va crear la seva mesquita al pati del darrere d'un edifici en un àrea que, el 1982, la ciutat de Mannheim va definir com a àrea de sanejament. La situació va portar els responsables de l'associació a plantejar-se la construcció d'una mesquita nova i, a principis dels anys noranta, van sol·licitar els permisos per construir una mesquita al barri Jungbusch, amb una alta concentració d'immigrants (65 % de la població i el 90 % dels escolars), la majoria musulmans, al costat de l'església catòlica del barri. Els plans de construcció de la mesquita, que tenien el suport de l'alcalde, l'Administració local i gran part dels regidors i polítics locals, va aixecar una gran controvèrsia entre els habitants i veïns autòctons i cristians, a causa, sobretot, de la por a una alienació més gran del barri i de la divulgació que en van fer els mitjans de comunicació. Segons una enquesta, el 31 % dels enquestats estaven a favor i el 42 % en contra de la construcció de la mesquita.

Dades generals

Organització: Institut für Deutsch-Türkische Integrationsstudien und interreligiöse Arbeit e.V. Mannheim

Contacte: Talat Kamran (director). Luisenring 29. 68159 Mannheim (Alemanya)

Tel.: +49 (0) 621 105 990

A/e: institut-interreligioes@t-online.de

Lloc web: www.institut-mannheim.de

4. Als anys vuitanta les associacions musulmanes locals es van organitzar en l'àmbit regional i més tard en l'àmbit nacional i supranacional. A Alemanya hi ha vuit federacions que abracen les diverses associacions musulmanes del país (sunnites, alauites, xiïtes): Comunitat Islàmica a Alemanya (IGD); Comunitat Islàmica Mili Görüs (IGMG); Consell Musulmà per a la República d'Alemanya; Unió Turcoislàmica d'Afers Religiosos (DITIB); Unió de les Associacions Musulmanes Turques (ATIB); Federació dels Centres Culturals Musulmans (VIKZ); Consell Central dels Musulmans a Alemanya (ZMD); Federació de la Comunitat Musulmana Bosniana a Alemanya (VIGB).

Dades sobre el projecte

Professionals: 1 llicenciat en Ciències Polítiques, 1 llicenciat en Ciències Islàmiques, 1 secretària

Voluntariat i participació: -

Durada del projecte: des del 1995

Pressupost total: 80.000 euros anuals

Finançament: 62 % Ajuntament de Mannheim, 38 % Landesstiftung Baden-Württemberg, diverses fundacions i donants

Cooperació: institucions municipals, escoles, esglésies i associacions locals

Institut für Deutsch-Türkische Integrationsstudien und interreligiöse Arbeit e.V. Mannheim

L'institut es va fundar el 1995 arran dels conflictes sorgits per la proposta de construir la mesquita Yavuz-Sultan-Selim-Moschee amb la finalitat de fomentar el diàleg entre els alemanys i els turcs o els musulmans i els cristians per disminuir els prejudicis i les pors i promoure la comprensió i el coneixement mutu.

L'institut col·labora amb organitzacions comunals, escoles, mesquites, esglésies i habitants en diversos projectes per fomentar el diàleg intercultural i interreligiós en la societat d'acollida i entre els immigrants.

Descripció del projecte

Com a reacció al conflicte, el president de la Unió Islàmica de Mannheim i el responsable de migració de la ciutat van establir un fòrum de discussió i diàleg cristianomusulmà obert a tots els veïns del barri i als habitants de Mannheim en què durant mesos es va informar i discutir sobre els plans de la construcció de la mesquita, que es van modificar per solucionar els dubtes dels veïns (per exemple, la construcció d'un aparcament sota l'edifici). Finalment, el 1995 es va inaugurar la mesquita, la més gran d'Alemanya, amb una capacitat per a 2.500 fidels i construïda per l'arquitecte alemany Hubert Geißler i l'arquitecte turc Mehmet Bedri Sevincsoy. El conflicte per la construcció de la mesquita va palesar la necessitat d'un diàleg més intens entre les religions. Així, el 1994, del fòrum de diàleg i discussió cristianomusulmà va sorgir la Societat Cristianomusulmana de Mannheim e.V. (www.cig-mannheim.de), presidida pel rector de l'església catòlica. No obstant això, es considera que el resultat més important d'aquest fòrum de discussió va ser la fundació, el 1995, de l'Institut Turcalemany d'Estudis d'Integració i Treball Interreligiós de Mannheim e.V. L'objectiu principal d'aquest institut és crear ponts entre les cultures cristianomusulmanes i fomentar el diàleg i la convivència entre les dues comunitats. Amb aquesta finalitat, l'institut va coordinar la inauguració de la mesquita i va desenvolupar el projecte Mesquita oberta. Des d'un principi es van organitzar visites guiades per un llicenciat en ciències islàmiques per a no musulmans i seminaris sobre l'islam, la cultura i la manera de viure dels musulmans.

Les activitats de les dues institucions fomenten una discussió oberta sobre l'islam mitjançant seminaris i diverses activitats (Milla de les religions, celebració conjunta del final del Ramadà, música i dansa sufí, etc.) i promouen la cooperació interreligiosa (cristians, musulmans i jueus) i entre les comunitats musulmanes (alauites, sunnites). Així, per exemple,

des del 1995 s'organitzen alternativament a l'església i a la mesquita misses cristianomusulmanes per a escolars. A les guarderies i els col·legis de Mannheim s'ha introduït gradualment, amb l'acompanyament de l'institut, la celebració de festes interreligioses. Alternativament, les associacions musulmanes conviden representants polítics, de l'Administració local i religiosos a celebrar conjuntament el final del Ramadà.

Punts forts i punts febles del projecte

El projecte Mesquita oberta ha aconseguit convertir la mesquita Yavuz-Sultan-Selim-Moschee en una institució religiosa més de la ciutat i un punt d'interès turístic amb un total d'unes 250.000 visites des de la seva inauguració, el 1995. El foment de la transparència i del diàleg obert entre totes les parts va mostrar que les institucions es prenen seriosament les necessitats i pors de les dues parts i va ajudar a l'èxit en la construcció de la mesquita. Amb la iniciativa de les comunitats religioses locals de continuar amb aquest diàleg i el projecte Mesquita oberta es va reaccionar a una necessitat de transparència i informació sobre la «vida interna» de la mesquita i a un reconeixement públic dels musulmans com a part vital de la comunitat, la qual cosa genera confiança i sentiment de pertinença al lloc. El foment de l'obertura de les comunitats musulmanes promou la seva predisposició a participar en estructures locals establertes.

Com a punt feble del projecte, es considera la pertinença de la mesquita a la federació DITIB, que al mateix temps forma part del Departament d'Afers Religiosos (Dyanet) de l'Estat turc. Algunes persones consideren que tant l'estructura com la política interna de la federació no és prou transparent. Així, a la presidència del DITIB es troben també funcionaris del Dyanet. Un altre punt és que els imams, que tenen una funció essencial en tots els aspectes de la vida quotidiana dels creients musulmans, són enviats per a quatre anys a Alemanya per l'Estat turc; aquests, en general, no dominen l'alemany, i el període de quatre anys no es considera suficient perquè s'integrin a la realitat quotidiana de la població turca.

Veus del projecte

«La mesquita ja no és un cos estrany. Al senyor Schmitt [responsable de migració de la ciutat] li agrada explicar la història de la inauguració de l'Acadèmia de Pop al barri Jungbusch, en què es va dir al conferenciant que esperaven que la integració de l'escola de música funcionés tan bé com la de la “nostra mesquita”. Repeteix aquesta frase amb delit: la nostra mesquita.»

(Font: Ehrhardt, Christoph: FAZ, 16 d'octubre de 2007; extracte de l'article.)

«Miscela Pregiata». Pisa (Itàlia) Programa televisiu del projecte Spazio Migrante

Context

Actualment, Pisa té una població de 87.166 habitants, amb un percentatge d'immigració del 7,4 % sobre el total de la població, majoritàriament albanesos (22,3 %). Altres comunitats d'immigrants importants són: filipins (7,2 %), senegalesos (6,7 %), marroquins (6,5 %) i romanesos (5,4 %). Per a tota la província de la Toscana, l'informe sobre immigració de Caritas/Migrants 2005 va registrar uns 250.000 immigrants regulars, amb un increment del 10 % respecte de l'any anterior.

En aquesta regió, prop de 200 associacions de voluntariat s'ocupen de la immigració i promouen intervencions contra la discriminació i l'exclusió social i a favor de promocionar els drets i la participació de les persones d'origen immigrant que viuen a la Toscana. L'associació Chiodofisso va desenvolupar, juntament amb altres associacions, el projecte *Spazio Migrante*.

Dades generals

Organització: Associazione Onlus Chiodo Fisso, dar voce a chi non ha voce
Contacte: Fabrizio Tognoni (president). Raffaello Sanzio, 80. 56038 Posanco (Itàlia)
 Tel.: (+33) 587/616143
 A/e: fabrizio@chiodofisso.org
 Lloc web: www.chiodofisso.org

Dades sobre el projecte

Professionals: 3 experts en comunicació, associacionisme i immigració, 5 professionals de TV i 1 coordinador
Voluntariat i participació: 13 voluntaris que pertanyen a les associacions participants en el projecte; 10 immigrants
Durada del projecte: 10/2006-10/2007
Pressupost total: 33.000 euros
Finançament: 80 % CESVOT Toscana i 20 % Istituzione Centro Nord-Sud
Cooperació: Associació Chiodofisso, Istituzione Centro Nord-Sud, Granducado TV

Associació Chiodofisso

L'associació Chiodofisso és una associació de voluntariat nascuda l'any 2000 i amb seu a Perignano (Pisa). L'associació promou l'organització de projectes sobre no-violència i comerç just.

En cooperació amb la Istituzione Centro Nord-Sud i les associacions Arci Pisa, Culturali Studentesca Russa Petrushka, Donne in Movimento, Arturo, Africa Insieme, Vitalitat i el Telegranducato TV, l'associació ha realitzat el projecte *Spazio Migrante* amb la finalitat de promoure l'associacionisme entre els ciutadans immigrants presents al territori de la província i per refermar el concepte de representació i participació com a elements importants de la vida civil i democràtica.

Descripció del projecte

L'objectiu principal de *Spazio Migrante* és donar veu i visibilitat a les persones d'origen immigrant residents al territori i, en particular, a la província de Pisa. Per això, l'activitat principal del projecte és la creació d'un programa televisiu dissenyat i creat exclusivament per immigrants, a través del qual «ells puguin ser actors principals de les històries, i puguin informar sobre ells mateixos i la seva situació».

Amb l'objectiu de promoure la seva participació social mitjançant l'associacionisme, el projecte està organitzat en dues fases. La primera ofereix un curs de formació en dues parts: 1) una sobre els mitjans per crear una associació (passos necessaris per formar una associació, tipus d'associacions, costos, afers legals, temes de privacitat, etc.) i donar a conèixer les diverses institucions polítiques i socials al territori (per exemple: el Consell Provincial d'Immigració i l'Assemblea Provincial d'Immigrants); 2) una altra de més tècnica dirigida a la comunicació audiovisual (com ara fer entrevistes, formes de redacció per a programes televisius, etc.) per preparar els futurs programes de la televisió multicultural. La segona fase del projecte està dedicada a la creació d'un programa televisiu realitzat completament per un equip multicultural.

Mitjançant una àmplia campanya de comunicació a través de diversos mitjans (articles de premsa en diaris locals, espots publicitaris en la televisió, fullets i altres mitjans impresos) es va informar del projecte per animar persones d'origen immigrant a participar en la iniciativa. Un requisit era que els participants tinguessin permís de residència.

En total un grup de 25 persones d'origen immigrant va participar en la primera fase del projecte. El curs de formació es va oferir un cop a la setmana en un local de la Institució Centro Nord-Sud a Pisa. Al final del curs es va formar un equip de redacció multicultural de deu persones procedents del Perú, Polònia, el Senegal, el Marroc, Tunis, Albània, el Brasil, les Filipines, Algèria, Rwanda, Burkina Faso, Croàcia i Ucraïna per portar a terme la segona part del projecte, una sèrie de dotze capítols televisius d'una durada de 25 minuts.

L'equip, coordinat per un periodista de la cadena Granducato TV, es reunia un cop a la setmana per redactar i preparar el format dels programes. En les reunions també hi participaven un membre de la Institució Centro Nord-Sud i el responsable del projecte de l'associació Chiodofisso. A més de les trobades regulars, l'equip tenia trobades tècniques per fer entrevistes i rodatges.

Els episodis es van retransmetre a través del Granducato TV, entre l'abril i l'octubre del 2007. Cada capítol es va retransmetre tres vegades (dijous, divendres i dissabte). Els temes van ser: riscos d'una informació sobre la immigració alterada per prejudicis; el problema de l'habitatge; el món musical; la seguretat laboral; drets i deures en la societat italiana; associacions d'immigrants; educació; religió i el barri immigrant, com a programa especial dedicat al barri de San Antonio, ja que és el districte més important de la ciutat de Pisa. En els programes van participar com a convidats tant membres de l'equip de redacció com immigrants, figures importants del món de la política, la música, la cultura i l'esport italià, així com representants d'ONG i associacions regionals, entre d'altres.

Punts forts i punts febles del projecte

El projecte aconsegueix donar protagonisme als mateixos implicats, les persones d'origen immigrant, que són alhora redactors i protagonistes. Es fomenta una informació sobre temes de la immigració responsable i lliure de prejudicis, la qual cosa ajuda a l'entesa multicultural. A més de reforçar-los en la seva competència social, els participants adquireixen destreses especials en el tema de l'associacionisme i en la producció de programes televisius que els poden ser útils a l'hora d'integrar-se o de millorar la seva posició en el mercat laboral. El 70 % dels participants estan molt satisfets amb el projecte.

Com a dificultat o repte d'aquest tipus de projectes es destaca que les diferències culturals s'expressen en les diverses maneres de comunicar-se, per la qual cosa trobar una entesa comuna (un denominador comú) va ser un repte durant tot el projecte. Una altra dificultat en el desenvolupament del projecte va ser l'harmonització de les trobades i de les activitats amb les obligacions laborals i familiars dels participants. El 30 % dels participants veu difícil implicar-se en projectes sense percebre una remuneració pel temps que hi inverteixen.

Veus del projecte

Comentaris dels participants immigrants

«El projecte va ser excel·lent perquè va oferir moltes oportunitats per expressar-nos.»

«El projecte va estar molt ben organitzat i vam tenir molta ajuda de l'equip tècnic per expressar el que volíem comunicar.»

«El projecte ha estat excel·lent, he obtingut una preparació que em pot ajudar a trobar una feina millor a Itàlia.»

«El projecte és molt bo, ja que proporciona als immigrants l'oportunitat d'informar directament dels temes que ens afecten.»

«El pitjor del projecte és que s'ha acabat.»

(Font: opinions recollides mitjançant entrevistes als participants.)

Serveis de mediació. Sant Pere de Ribes (Espanya)

Context

Sant Pere de Ribes està situat a la comarca del Garraf, a la província de Barcelona, a uns 47 km de la ciutat de Barcelona. Té una extensió d'uns 41,71 km² i una població total de 27.509 habitants (2007), dels quals el 14 % és d'origen immigrant. Els grups més nombrosos són els d'origen comunitari (6 %), llatinoamericà (4,5 %) i africà (2,5 %).

La població es reparteix, bàsicament, en dos nuclis principals: Ribes i les Roquetes. El primer nucli, mil·lenari, dona nom al municipi i té en l'actualitat una població que supera els 12.000 habitants. El segon, les Roquetes, té 11.226 habitants (INE 2007) i va sorgir als anys cinquanta com a conseqüència del creixement demogràfic de Sant Pere de Ribes per l'arribada d'immigrants d'altres regions d'Espanya. A causa de la gran proximitat a Barcelona, hi ha un important moviment de població en les dues direccions.

Dades generals

Ajuntament de Sant Pere de Ribes. Centre de Mediació Social (CMS)

Contacte: Javier Wilhelm, director del CMS. Plaça de la Vila, 1. 08810 Sant Pere de Ribes

Tel.: +34 93 896 7300

A/e: mediacio@santperederibes.cat

Lloc web: www.santperederibes.cat

Dades sobre el projecte

Professionals: 1 director supervisor de mediadors i 3 mediadors

Voluntariat: 1 d'origen espanyol i 1 d'origen marroquí

Durada del projecte: des de l'11/2002, de manera continuada

Pressupost: 43.000 euros anuals

Finançament: 35 % Diputació de Barcelona; 65 % Ajuntament de Sant Pere de Ribes

Centre de Mediació Social

El Centre De Mediació Social de l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes es va fundar l'any 2003 amb la finalitat de crear un espai públic que treballa en l'àmbit de la prevenció de la violència social i per promoure àmbits de seguretat ciutadana a través de la gestió positiva dels conflictes i la qualitat de vida dels ciutadans, amb el foment de la tolerància, el diàleg i la responsabilitat ciutadana per trobar solucions. El CMS és un servei obert a la comunitat.

Descripció del projecte

El centre de mediació és un servei obert a la comunitat que involucra la ciutat i la seva àrea d'influència per estar en un lloc estratègic a la comarca del Garraf. S'ofereix mediació entre veïns i familiars en temes de consum, tallers de difusió de la mediació entre adults i programes de diversitat i ciutadania en l'àmbit escolar.

En casos de conflicte, una de les parts implicades acudeix al centre o bé a l'oficina d'atenció al ciutadà; en cas que s'hagi produït una denúncia, la policia transmet la queixa als mediadors. Com a pas següent es concerta una cita amb les dues parts perquè cadascuna exposi les seves queixes. La feina neutral del mediador ajuda a trobar solucions i fomenta el diàleg entre els implicats per solucionar de manera constructiva els problemes. Una gran part dels conflictes tenen lloc entre veïns de diversa procedència cultural, però en la feina de mediació es defineixen com a conflictes veïnals i de convivència.⁵

A Sant Pere de Ribes, entre el 2003 i el 2006, es van tractar 280 casos, en què es van veure implicades 900 persones, un 75 % de les quals van acceptar la conciliació. L'índex d'acord arriba al 91 % i el seu compliment al llarg del temps és gairebé total. Els mediadors mantenen un seguiment del procés reconciliador, i en casos més greus hi ha un seguiment durant dos anys, amb telefonades cada sis mesos.⁶

Punts forts i punts febles del projecte

Amb una mitjana anual d'uns 120 casos, el programa assoleix acords en el 82 % dels casos. Des del punt de vista dels responsables del programa, la mediació fomenta la cohesió ciutadana, el compromís de les persones davant els seus problemes, l'acostament de l'administració, la coresponsabilitat dels participants en la solució dels seus problemes i la sensació de seguretat.

Com a punts febles es destaquen la dificultat del canvi cultural que la mediació social comporta, perquè els ciutadans no sempre estan disposats a coresponsabilitzar-se del seu conflicte. Sovint els implicats en un conflicte demanen actuacions paternalistes per part dels mediadors. L'èxit del programa necessita la implicació política i el suport de l'alcalde i els regidors de l'ajuntament.

Veus del projecte

El conflicte entre la presidenta de la comunitat de veïns i els inquilins del primer pis de l'immoble, format per un matrimoni, les seves dues filles, el marit d'una d'elles i la germana de la mare, el provoca la falta d'higiene de l'espai comú. La presidenta de la comunitat de veïns va presentar una queixa al Departament d'Higiene Alimentària i Salubritat Pública perquè considerava que el primer pis no complia les condicions de salubritat. Els inspectors del departament van dictaminar que les condicions de salubritat eren suficients i, com que van detectar un conflicte entre veïns, van passar el cas als serveis de mediació.

Els mediadors van procedir a contactar per separat amb les dues parts, perquè, en una entrevista personal, cada part pogués exposar el seu punt de vista. Al final, i davant la predisposició de tots els implicats, es va organitzar una reunió conjunta, a la qual es va tornar a exposar el conflicte inicial, el procés i els temes que van sorgir [...]. Al final, els

5. Es tracta d'una filosofia generalitzada en l'actuació dels serveis de mediació dels ajuntaments per evitar l'estigmatització dels conflictes.

6. Font: Ambrojo, Joan C.: *El País*, Barcelona, 03/07/2006.

implicats van acordar una sèrie de compromisos per millorar la convivència, i van realitzar una valoració positiva del procés i van expressar la seva satisfacció per la millora de la relació.

Presidenta de la comunitat: «Em sembla molt interessant i positiu perquè ens hem pogut conèixer millor. Ara, si hi ha alguna cosa a dir, tenim confiança per comunicar-nos».

Mare: «M'ha semblat molt útil [la mediació], perquè hi havia coses que no sabia i altres de les quals no em podia responsabilitzar jo sola. Aquestes reunions m'han servit perquè altres persones de la casa també s'impliquin una mica més».

Filla: «Agraeixo als mediadors que m'hagin posat en contacte amb l'entitat del barri. Així he pogut arreglar els papers i disposar de la seva borsa de treball».⁷

(Font: *La mediació ciutadana als ajuntaments: Estudi de casos*. Sèrie Igualtat i Ciutadania, 8. Barcelona: Diputació de Barcelona.)

7. És un extracte resumit de l'estudi d'un cas del servei de mediació de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, que ha integrat la mediació en el Pla d'integració d'immigrants. De tota manera, cal destacar que el procés de mediació segueix el mateix procés en tots els serveis de mediació dels ajuntaments.

Foment de la participació i de la ciutadania política en l'àmbit local

Consell Municipal d'Immigració. Barcelona (Espanya)

Context

A Barcelona, el 16,5 % de la població (267.000 habitants; 9/2007) és d'origen immigrant, el 22 % dels quals procedeix de països de la UE i el 78 % de països extracomunitaris. El dret a la participació social i política dels immigrants està regulat per la Constitució espanyola (títol I, capítol II; art. 13)⁸ i la Llei d'estrangeria (títol I, capítol I; art. 6). La ciutat de Barcelona té des del principi de la democràcia una llarga tradició en les polítiques de participació ciutadana mitjançant consells consultius. Aquesta experiència, l'estructura institucional i el marc participatiu existent van permetre la seva aplicació a qüestions d'immigració. El marc normatiu i institucional que fomenta l'òrgan del Consell Municipal d'Immigració és en l'àmbit estatal l'art. 9.2 de la Constitució espanyola i el Pla estratègic de ciutadania i integració; en l'àmbit autonòmic l'article 10 del decret dels estrangers i la seva integració social a Catalunya, així com el document de bases del Pacte Nacional per a la Immigració; i en l'àmbit municipal els principis rectors del Pla municipal d'immigració i el Pla d'actuació municipal 2008-2011.⁹

Dades generals

Ajuntament de Barcelona, Direcció d'Immigració
Contacte: Mercè González Esteve. Pl. Carles Pi i Sunyer, 8-10. Ciutat Vella. 08002 Barcelona
 Tel.: +34 93 402 31 67
 Fax: +34 93 402 76 07
 A/e: mgozaleze@bcn.cat
 Lloc web: www.bcn.cat/novaciutadania/consellcast.htm

8. En el títol I (dels drets i deures fonamentals), capítol II, article 13, es recullen les llibertats públiques (dret a reunió, associació, sindicació i vaga i dret de petició) garantides per als estrangers residents a Espanya. Així mateix, es recull el dret de sufragi actiu i passiu (reconeguts en l'article 23 de la Constitució espanyola) en les eleccions municipals, quan així s'estableixi per tractat internacional o llei, atenent el criteri de reciprocitat, com és el cas al Tractat de Maastricht. (Font: Constitució espanyola del 1978.) A més, Espanya té tractats de reciprocitat amb diversos països, però només ha ratificat el tractat de reciprocitat amb Noruega. (Font: BOE, núm. 311 de 29/12/1978.)

9. Font: Consell Municipal d'Immigració, Pla de treball 2008-2011, juny del 2008.

Dades sobre el projecte*Professionals:* 1 professional*Voluntariat:* 40 voluntaris de diverses nacionalitats, membres del Consell Municipal d'Immigració*Durada del projecte:* des del 1997, de manera continuada*Pressupost:* 150.000 euros*Finançament:* Ajuntament de Barcelona*Cooperació:* associacions d'immigrants, Federació d'Associacions, sindicats (UGT, CC.OO.)**Descripció del projecte**

El Consell Municipal d'Immigració és un òrgan consultiu de participació d'àmbit ciutadà creat el 1997. La finalitat del CMI és ajudar a donar visibilitat a la diversitat cultural de la ciutat (objectiu 13 del Pla municipal d'immigració) i potenciar la participació de les entitats d'immigrants en la vida municipal, en aquells aspectes que els afectin, i la interrelació intercultural amb l'entorn. Entre les activitats que du a terme destaquen la cooperació activa amb l'ajuntament per realitzar propostes, les aportacions per al reglament d'estrangeria, les activitats esportives, la participació en fòrums mundials, l'elaboració de comunicats i, sobretot, la lluita per aconseguir el dret de vot en les eleccions municipals dels immigrants, un dret que consideren elemental.

El CMI està format per la presidència, que correspon a l'alcalde de Barcelona; la vicepresidència, que correspon al tinent d'alcalde i a una associació d'immigrants, el consell plenari i la comissió permanent. Al consell plenari hi pertanyen el presidència, la vicepresidència, un regidor/a de cadascun dels sis grups polítics municipals designats per l'alcalde, un representant de cada associació que forma part del consell en qualitat d'observador/a, membres observadors designats per l'alcalde i tècnics municipals. Es reuneix en sessió ordinària dos cops l'any. A la comissió permanent pertanyen la presidència, les vicepresidències i els tècnics municipals, així com els representants de dotze entitats. Aquesta es reuneix en sessió ordinària un cop cada dos mesos. La Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona (FAVB) i les seccions especialitzades en immigració dels dos sindicats principals, UGT i CC.OO., també són membres del consell. Recentment s'hi ha integrat el Consell Municipal de Joventut, format per associacions juvenils autòctones i d'immigrants.

Qualsevol organització d'immigrants pot ser membre del consell sempre que compleixi els requisits següents: ser una associació d'immigrants o de suport a aquest col·lectiu amb àmbit d'actuació a la ciutat i acreditar activitats continuades com a mínim durant un any abans de la seva sol·licitud d'incorporació al consell. Amb la sol·licitud ha de presentar una memòria d'activitats al consell. La comissió permanent avalua la memòria i l'accés de l'organització al CMI es vota en el consell plenari, en què es convida l'entitat a presentar-se.

Punts forts i punts febles del projecte

El 1997, setze entitats van fundar el Consell Municipal d'Immigració. Avui hi participen 40 entitats, 32 de les quals són associacions d'immigrants: vuit entitats de l'Àfrica subsahariana, una de l'Europa oriental, cinc dels països àrabs, set dels països asiàtics i onze de llatinoamericanes. L'augment del nombre d'entitats d'origen immigrant en el Consell Municipal de Migració de Barcelona demostra que aquest òrgan s'ha consolidat com a consell consultiu i de participació per a aquestes entitats. La participació en les reunions permanents i els grups de treball és del 90 %, i en les sessions plenàries del 75 %. És un espai que permet influenciar en les polítiques municipals i fomentar el treball en xarxa entre les entitats, per exemple en l'elaboració de reivindicacions en temes que no són competència de l'Administració local. Les entitats fundadores han sabut crear un clima de tolerància i respecte tant entre tots els ens socials participants com entre aquests i els tècnics de l'Administració. En general es fomenta la comunicació entre les persones que representen les entitats d'immigrants, entre les diverses comunitats i amb la resta del teixit associatiu i de la ciutadania en general.

Com a punts febles cal destacar la falta d'agilitat del consell per tractar alguns temes urgents (conflictes, comunicats negatius, etc.), per la qual cosa s'ha creat la «comissió d'urgència». Així mateix, s'ha determinat una falta de visibilitat i coneixement del consell i del seu treball entre la població de la ciutat que cal superar. Una altra debilitat és la falta de documentació sobre el treball del consell dels últims anys. Respecte a les entitats es destaca que en més o menys intensitat algunes tenen la tendència a mantenir-se excessivament tancades i centrades en els seus col·lectius de referència.

Veus del projecte

«El repte del Consell Municipal d'Immigració de la ciutat de Barcelona seria que en algun moment de la seva trajectòria deixés d'existir com a tal, perquè les associacions d'immigrants que el formen estiguin totalment integrades en les estructures participatives normalitzades de la ciutat. És a dir, el repte és que la població immigrant formi part de la societat d'acollida i que els seus mecanismes de participació no tinguin a veure amb l'origen, la situació legal, etc., sinó només amb la voluntat de ser i formar part d'un projecte comú amb uns objectius comuns de participació i associacionisme integrant la diversitat de perspectives dels socis.»

(Font: entrevista telefònica amb Fàtima Ahmed, responsable de relacions institucionals de l'Associació Socio-cultural IBN BATUTA [ASCIB], 09/2008.)

Consell de Migració i Integració. Mannheim (Alemanya)

Context

A Mannheim, el 20 % de la població (64.098 habitants) és d'origen immigrant, i el percentatge augmenta al 30 % de la població (uns 70.500 habitants) si se sumen els que han adquirit la nacionalitat alemanya.¹⁰ Des del 1996, la Directiva 94/80/CE sobre el dret de sufragi en les eleccions municipals atorga a cada ciutadà de la UE el dret de sufragi actiu i passiu en les eleccions municipals de l'estat membre en què resideixi. A Mannheim, aquesta directiva repercuteix en el 35 % (22.434 habitants) de la població d'origen immigrant.

En els anys noranta, a Alemanya, es va començar a discutir en tots els nivells polítics sobre models per facilitar la participació política de la població immigrant. A petició dels diversos partits polítics (CDU, SPD, FDP i Els Verds), el juny del 1999 el ple municipal de Mannheim va prendre la resolució de crear un consell de migració com a representació dels immigrants. A diferència d'altres ciutats, Mannheim es va decidir per un model amb una doble estructura: un consell de migració i una comissió d'integració, els quals cooperen estretament. Les dues institucions tenen una funció merament consultiva.

Responsable del projecte

Responsable d'integració i de migració

Contacte: Claus Preissler (Director). Rathaus E5. 68159 Mannheim

Tel.: +49 (0) 621 293 9431

Fax: +49 (0) 621 293 9471

A/e: amt19@mannheim.de

Lloc web: www.mannheim.de

Dades sobre el projecte

Professionals: el responsable d'integració i migració com a director del projecte

Voluntariat: 30 membres del Consell de Migració i 12 regidors

Durada del projecte: des del 2000, de manera continuada

Pressupost: 73.500 euros / eleccions 2004. 10.000 euros / finançament. Consell de Migració

Finançament: Ajuntament de Mannheim

Descripció del projecte

L'any 2000 es va escollir el primer Consell de Migració amb l'objectiu de fomentar la participació dels habitants d'origen immigrant de Mannheim.

El Consell de Migració està format per trenta membres directament elegits per la població immigrant mitjançant el vot per correu, els quals escullen el president. La finalitat principal del projecte és ser un fòrum de discussió dels temes d'integració, ser el «canal transmissi-

10. Des de gener del 2000, tots els fills de pares immigrants que neixen a Alemanya adquireixen automàticament la nacionalitat.

sor» i mitjancer entre l'Administració local i els habitants d'origen immigrant. Mitjançant sol·licituds i peticions poden demanar que el ple municipal tracti els temes que considerin prioritaris. La legislatura del consell s'orienta en les eleccions locals i se'n convoca l'elecció sis setmanes després de les municipals. La Comissió d'Integració aconsella el ple municipal en tots els temes referents a la immigració i integració i està formada per 23 membres: onze representants del Consell de Migració, elegits d'entre els seus membres, i dotze regidors que pertanyen als grups que formen el ple municipal. Els afers principals en l'agenda del consell per millorar les condicions de vida de la població no alemanya a Mannheim són: naturalització, nacionalitat doble, competència intercultural a oficines públiques i promoció de la participació de nens estrangers en jardins d'infància i escoles, així com les activitats de les associacions estrangeres. El Consell de Migració va enviar una petició a l'ajuntament per promoure el dret a vot a les eleccions municipals per als habitants d'origen immigrant. Aquesta petició va tenir el suport de tots els partits polítics.

Atès que a Baden-Württemberg l'elecció d'una representació d'immigrants no està regulada,¹¹ el ple municipal de Mannheim va decidir que la base fos una resolució del ple que deixés camp d'acció per ajustar possibles faltes formals, així com uns estatuts que regulessin el funcionament dels òrgans consultius. Amb la finalitat d'augmentar al màxim la participació dels immigrants en l'elecció del consell i per motius financers, es va decidir que les eleccions es fessin per correu. Les formalitats de votació es van simplificar al màxim: cada habitant obté un vot que pot donar a una llista o directament a un candidat, i influenciar així el repartiment d'escons en una llista. El prerequisite per tenir dret a vot és tenir permís legal de residència, haver residit almenys uns tres mesos a Mannheim, ser major de divuit anys i tenir almenys una nacionalitat estrangera. Als candidats se'ls exigeix residència legal a Mannheim des d'almenys un any i domini de la llengua alemanya. En total hi ha uns 60.000 (2004) habitants d'origen immigrant amb dret a vot.

Per informar sobre la modalitat de vot es van organitzar conferències informatives, es van repartir més de 20.000 fullets en diversos idiomes, es va informar mitjançant la premsa local i es va adjuntar informació als documents de vot enviats per correu. En les eleccions del 2000 es van presentar deu llistes amb 116 candidats, i la participació va ser del 14,5 %. En les segones eleccions (2004) es van presentar nou llistes i un total de 82 candidats, i hi va haver una participació de l'11 % de la població immigrant. Actualment, el Consell de Migració està representat per diverses nacionalitats (turcs, grecs, italians, croats, bosnians, sirians, tunisencs i eritreus), encara que majoritàriament hi ha representants d'origen turc (63 %: 2000; 53 %: 2004). El Consell de Migració es tornarà a escollir l'any 2009.

Punts forts i punts febles del projecte

Amb el Consell de Migració i la Comissió d'Integració s'ofereix una possibilitat de participació política als habitants d'origen immigrant –sobretot a aquells que no tenen dret a

11. A Alemanya, les eleccions municipals estan regulades per la llei sobre l'organització comunal dels estats federats. A Baden-Württemberg, la Junta de Govern s'elegeix per a cinc anys. L'alcalde s'elegeix per vot directe en eleccions especials cada vuit anys.

vot– i es posa més èmfasi als temes d'integració al ple municipal. Els membres del consell adquireixen i amplien els seus coneixements i les seves habilitats sobre política local, regional i nacional.

Tanmateix, com a punt feble es destaca la funció merament consultiva i sense capacitat decisòria i, per tant, sense possibilitat d'influir en l'implementació de les propostes del Consell de Migració, la qual cosa va convertir la il·lusió inicial dels membres del consell en decepció. Amb el temps, la participació en les reunions del consell ha disminuït considerablement, i ha quedat en una mitjana de dotze membres per sessió. A més, la falta de membres amb coneixements en temes específics repercuteix en l'efectivitat del treball d'aquest òrgan, i l'escassa ressonància en els mitjans de comunicació locals repercuteix en la falta de percepció pública del Consell de Migració.

Veus del projecte

«El senyor Ramadani és vicepresident del Consell de Migració i membre de la Comissió d'Integració. D'origen albanokosovar, va arribar a Alemanya el 1993 buscant asil polític. Va arribar a Mannheim el 1994, on actualment viu amb la seva dona i els seus tres fills. Des de l'any 2000 té passaport alemany. Llicenciat en Pedagogia Social, des de la seva joventut es va implicar en l'activitat política del seu país. També des d'un principi s'ha involucrat en la vida social i política de Mannheim com a membre de l'associació cultural albana Dardania, i més tard en les eleccions municipals del 2004 com a candidat a la llista del partit Die Bunte Liste Mannheim. Com que no va ser elegit, va decidir formar el partit Die Bunte Internationale Liste Mannheim amb alguns companys i presentar-se a les eleccions del Consell de Migració. Per a ell és important participar en gremis per poder influir en la vida social i política del lloc on viu, adquirir experiència i conèixer gent. Aquesta és la seva opinió respecte al Consell de Migració: "Aquest òrgan és millor que no tenir res. Si més no, ofereix la possibilitat d'una participació indirecta als que no tenen dret a vot per poder expressar-se i canalitzar els temes i problemes referents a la integració cap a la política local".»

(Font: entrevista personal, agost de 2008.)

FaBo Area Days. Iniciativa per fomentar la participació electoral de ciutadans d'origen immigrant. Falkenberg (Suècia)

Context

Suècia té una llarga tradició d'autonomia local, i les autoritats locals són ens independents que tenen llibertat per prendre decisions en certs límits, que els marca el Ministeri d'Hisenda. Falkenberg és una ciutat de 40.000 habitants situada a la regió de West-Sweden i amb un 7,9 % de la població d'origen estranger. El 2007, a Suècia, hi havia un 17 % de persones d'origen estranger (la xifra inclou nascuts a l'estranger i nascuts a Suècia amb els dos pares nascuts a l'estranger) i un 6 % de residents estrangers.

Des del 1976, els immigrants residents al país tenen dret a participar en les eleccions locals i regionals. La condició és haver estat empadronat en un municipi suec durant tres anys consecutius abans de les eleccions i estar inclòs en el cens electoral trenta dies abans de la data electoral per poder participar-hi. Els immigrants amb dret a vot també poden ser elegits com a candidats (dret a vot actiu i passiu). Des de la introducció del dret a vot, la participació electoral dels immigrants havia disminuït considerablement. En general, els estrangers participen més en les eleccions municipals com més temps fa que resideixen a Suècia. A més, la participació dels suecs d'origen immigrant (nacionalitzats) també és més alta. Així, en les eleccions al Parlament del 2006 la seva participació va ser d'un 69 %.

Dades generals

Falkenbergs Bostads AB (FaBo)

Contacte: Bengt Bjornehammar. Rörbecksgatan 6. 31180 Falkenberg

Tel.: +46 (0) 346 88 66 00

Fax: +46 (0) 346 58 360

A/e: info@fabo.se

Lloc web: -

Dades sobre el projecte

Tres «dies d'àrea» en diversos dissabtes.

Professionals: 3 professionals a cada àrea

Voluntariat i participants: de 5 a 10 voluntaris a cada àrea i entre 150 i 200 participants

Durada del projecte: tres dies

Pressupost total: aproximadament 700 euros

Finançament: els professionals de FaBo ho feien en el seu horari laboral i el pressupost per als actes musicals va procedir de FaBo; a més, els grups de música van actuar de manera desinteressada

Descripció del projecte

FaBo és una empresa d'habitatge municipal que porta a terme activitats de responsabilitat social. Aquestes activitats es realitzen en diversos barris de Falkenberg amb l'objectiu d'enfortir el sentiment d'identitat comunitària i el potencial d'activació del barri. També es tracta de combatre els sentiments d'inseguretat i de segregació que els ciutadans expressen en algunes ocasions. A més, es desenvolupa una política antisegregacionista i de manteniment i atenció dels habitatges i zones públiques. En alguns blocs d'habitatge hi ha espais de trobada per als veïns.

En les últimes eleccions, el 2006, FaBo va endegar una campanya per augmentar l'exercici del dret al vot a Falkenberg organitzant, amb altres associacions locals i amb algunes escoles, els anomenats «dies d'àrea». En tres àrees diferents de Falkenberg amb un alt percentatge de població d'origen immigrant es van organitzar trobades festives per a la presentació dels programes electorals dels partits polítics. Aquestes trobades van tenir lloc a l'aire lliure, amb un caràcter festiu, i s'oferia menjar i espectacles de molts països.

Tots els partits polítics van ser convidats a aquestes trobades perquè poguessin informar sobre els seus programes electorals als participants. Tots els partits menys un van assistir-hi.

Punts forts i punts febles del projecte

El resultat va ser un interès més gran en les eleccions i un augment de la participació en els comicis municipals del 2006, que va ser d'un 37 %, cosa que va significar un augment comparat amb les eleccions del 1998 i el 2002. En un districte fins i tot van haver d'obrir una mesa electoral suplementària, perquè va haver-hi més de 100 nous votants, persones que no havien votat mai abans. Els partits polítics van quedar molt satisfets amb l'oportunitat que els va permetre entrar en contacte més directe amb els votants potencials. Les persones d'origen immigrant, de la seva banda, van agrair la possibilitat de tenir una trobada festiva amb contribucions musicals d'alguns dels seus països d'origen.

Veus del projecte

«Guitta Atallah-Hajj va ser una de les organitzadores dels “dies d'àrea”. És d'origen libanès i va arribar a Suècia el 1986. També va ser durant deu anys regidora d'un partit suec al municipi de Falkenberg, i ara és l'encarregada d'affers d'immigració a la regió de Halland.

La seva filosofia de treball per al foment de la convivència i de la participació de les persones d'origen estranger es pot resumir així: treballar des de baix amb les persones i parlar sobre sentiments. Attallah ha visitat tothom i ha parlat amb les persones dels seus desitjos i de les seves fites.

Ha cercat persones amb ganes de ser actives i lluitar pel seu futur i el del seus fills. L'objectiu ha estat convertir-los en protagonistes de les seves vides i de les activitats que

s'han fet al barri. Segons Atallah, cal treballar amb els sentiments i intentar que les persones canviïn els seus sentiments sobre la seva pertinença a la societat sueca i sobre les seves vides.

També és molt important combatre l'atur i la segregació i fomentar l'educació i la formació de totes les persones.»

(Font: entrevista telefònica amb Guitta Atallah-Hajj, maig del 2008.)

Polítiques integrals en barris i comunitats de veïns

Quartiermanagement Neckarstadt – West Mannheim (Alemanya)

Context

Neckarstadt-West, situat al nord de Mannheim, prop de la zona industrial del port i separat del centre pel riu Neckar, va sorgir com un típic barri obrer el segle XIX. Té una extensió de 9,01 km² i es caracteritza per una densa urbanització i una elevada concentració de població d'origen immigrant (42 % dels habitants del barri), on la nacionalitat turca és el grup majoritari (38 %, 2007). Així, els 20.500 habitants (2007) del barri es concentren en 1,2 km². Neckarstadt-West es caracteritza d'una banda per tenir una bona infraestructura de serveis públics i socials (guarderies, escoles, organitzacions socials, religioses i culturals) i una bona connexió amb la ciutat mitjançant la xarxa viària i de transport públic. D'altra banda, la densa urbanització repercuteix en la falta de zones verdes i d'oci. A conseqüència de la crisi econòmica, el nombre de locals comercials buits augmenta, i la progressiva sortida del barri de famílies econòmicament fortes ha accentuat els problemes socials de Neckarstadt-West: elevada segregació social (per exemple, a les guarderies el 80 % dels nens és d'origen immigrant i el 36 % dels preescolars mostren dèficits en el domini de l'alemany), elevada taxa d'atur (20 %; mitjana de la ciutat: 9 %) i augment de persones dependents d'ajuda social (el 12 %, gairebé el doble de la mitjana municipal).

L'augment de l'alienació de la població del barri, la mala imatge i la degradació urbanística van motivar, en la dècada del 1990 i el principi del segle XXI, l'inici de diverses intervencions socials, econòmiques i urbanístiques per contrarestar aquesta tendència i revalorar el barri. Així, es va declarar àrea d'acció dels Fons Estructurals URBAN de la UE, en el marc del programa nacional «Capital local per a objectius socials» (Lokales Kapital für soziale Zwecke, LOS), i va ser la seu del programa YEPP (Youth Empowerment Partnership Program) de la xarxa de fundacions transeuropees Network of European Foundations for Innovative Cooperation (NEF). Amb la finalitat d'unificar totes aquestes iniciatives sota un mateix organisme local es va decidir crear un *Quartiermanagement*.

Dades generals

Organització: Quartiermanagement Neckarstadt-West e.V.
Contacte: Gabriel Höfle. Mittelstrasse 28a. 68169 Mannheim
 Tel.: +49 (0) 621 1 56 73 20
 Fax: +49 (0) 621 3368712
 A/e: quartiermanagement@neckarstadtwest.de
 Lloc web: www.neckarstadt-west.de

Dades sobre el projecte

Professionals: 1 director a jornada completa i 1 secretària a mitja jornada

Voluntaris: -

Durada del projecte: des del 2004

Pressupost total: 100.000 euros anuals

Finançament: 46 % GBG

44 % Fundació Freudenberg (fins al 2007), Ajuntament de Mannheim (2008/09)

10 % Caritas, Diakoni, AWO, Gepeb

Programa Europeu URBAN

Cooperació: veïns, associacions, institucions i organitzacions del barri

Quartiermanagement

El concepte *Quartiermanagement* prové dels EUA i integra el treball social i el desenvolupament local en un concepte únic. A Europa, el *Quartiermanagement* està influenciat per la idea de sostenibilitat de l'Agenda 21.

A Alemanya, ja en els anys vuitanta i noranta del segle passat, es van desenvolupar projectes de *Quartiermanagement* en diverses ciutats. El 1996, la Conferència de Ministres de l'ARGEBAU va iniciar a escala nacional la iniciativa Ciutat Social (*Sozialstadt*), de la qual el 1999 va sorgir el programa nacional Barris amb necessitats de desenvolupament especials—ciutat social amb un pressupost inicial de 220 milions d'euros.

La idea central del *Quartiermanagement* és la integració dels actors centrals polítics i de l'Administració local, de l'economia, de les organitzacions i dels veïns del barri amb l'objectiu d'integrar els diversos aspectes de foment de l'economia, la capacitat social i el desenvolupament urbanístic en un pla d'acció comú/únic. Per això és un aspecte essencial del *Quartiermanagement* la participació activa dels habitants del barri en el procés de millora. És a dir, el foment de l'autoajuda (*Empowerment*), el reforçament de la coresponsabilitat dels veïns pel barri i la creació d'estructures participatives autònomes. A Mannheim actualment hi ha quatre barris amb processos de *Quartiermanagement*.

Descripció del projecte

Amb l'objectiu de crear un *Quartiermanagement* a Neckarstadt-West, diverses organitzacions socials van establir contacte amb l'alcalde de Mannheim. La finalitat principal del projecte era harmonitzar i unir estratègicament totes les mesures d'intervenció i els recursos del barri en un programa d'acció integral per al seu desenvolupament i enfortiment. L'èmfasi del *Quartiermanagement* recau en l'activació dels habitants del barri, el foment de la participació social i el treball en xarxa amb tots els actors socials, polítics i de l'Administració local, amb l'objectiu de millorar el clima en la comunicació social i integrar tots els actors i veïns del barri en el desenvolupament local, i així enfortir la població del barri fomentant l'«ajuda a l'autoajuda».

El 2004, la Fundació Freudenberg, l'empresa pública de construcció i lloguer d'habitatges Mannheimer Wohnungsbaugesellschaft mbH i diverses ONG confessionals i independents van fundar l'associació Quartiermanagement Neckarstadt-West e.V. i es van

responsabilitzar d'assegurar el finançament de l'associació per a un període de tres anys. Després d'aquest període, la ciutat de Mannheim s'hauria de fer responsable del finançament del *Quartiermanagement*. El mes de maig d'aquell any, l'associació va contractar un *Quartiermanager* i una secretària, i va obrir una oficina al carrer principal del barri.

Com a pas previ al desenvolupament de mesures d'intervenció, es van organitzar les estructures necessàries per fomentar el treball en xarxa i la participació social: es van definir els camps d'acció (educació, economia local, art i cultura, medi ambient i convivència), dels quals van sorgir sis grups de treball per desenvolupar mesures d'intervenció amb la finalitat d'estructurar la feina dels grups i canalitzar les sinergies que hi sorgissin, i es va crear una comissió consultiva integrada pel *Quartiermanager*, representants de les associacions locals i els moderadors dels grups de treball. Finalment, i com a fòrum informatiu i de participació informal, es va crear un grup de barri que es reuneix cada dos mesos. Mitjançant un fons social es va organitzar un pressupost per desenvolupar de manera flexible intervencions locals en profit dels habitants del barri.

Punts forts i punts febles del projecte

Amb el *Quartiermanagement* s'ha aconseguit establir noves estructures de cooperació i diàleg en què participen tant habitants del barri, com a multiplicadors locals, com representants polítics i de l'Administració local, amb la qual cosa es millora la comunicació social i institucional local. La canalització de recursos a través del *Quartiermanagement* i l'estreta relació de les institucions amb les propostes, les idees i els interessos locals repercuteixen en un alt grau d'eficàcia en la implementació d'intervencions locals. Diversos projectes culturals s'han institucionalitzat com a part del calendari anual del barri (per exemple, calendari intercultural, Lichtmeile, Kultnez, Festa de les Cultures...), i s'ha fomentat la informació positiva sobre Neckarstadt-West en els mitjans de comunicació locals, la qual cosa repercuteix en la seva imatge. Actualment, l'Ajuntament de Mannheim participa en el finançament del *Quartiermanagement*.

Un punt feble o repte que cal superar en el projecte és la dificultat d'arribar amb el concepte a determinats grups d'origen immigrant. Barreres lingüístiques, socials i econòmiques dificulten la comprensió del concepte de *Quartiermanagement* i la seva participació en les estructures creades.

Veus del projecte

Sota el lema «La vostra idea... vosaltres sou els encarregats!», l'associació ProFi-Mannheim, membre dels gremis de participació del *Quartiermanagement*, va iniciar el 2004 el projecte Empreses juvenils per fomentar la iniciativa personal dels joves del barri de Neckarstadt-West. Aquell any, en cooperació amb els col·legis de secundària del barri, es van formar set grups de joves dels dos sexes d'entre catorze i setze anys, cadascun dels quals tenia un mentor (mestres, pares o assistents socials). En seminaris formatius se'ls van transmetre coneixements empresarials per desenvolupar la idea empresarial i preparar un pla d'empresa. Al final, els joves van presentar la seva idea empresarial davant un

jurat format per membres del comitè del programa URBAN II, el director del *Quartiermanagement* de Neckarstadt-West, un representant de la fundació Freudenberg, representants de la banca local i una jove emprenedora local. Els guanyadors, Design 4 you i Disco-DAGGS, van rebre un capital inicial donat per la fundació Freudenberg, bancs i empreses locals per realitzar la idea empresarial. Disco-DAGGS organitza setmanalment una discoteca al centre juvenil Erlenhof, i va organitzar una festa per a l'església protestant del barri. Design 4 you crea la publicitat per a locals del barri i la distribueix.

(Font: Höbel, Regina, *et.al.* (2006). *Zuwanderer in der Stadt*, p. 68.)

Cooperativa d'habitatges Ludwig-Frank. Mannheim (Alemanya)

Context

El bloc d'habitatges Ludwig-Frank va ser construït al principi dels anys cinquanta per l'empresa pública de construcció i lloguer d'habitatge local Mannheimer städtische Wohnungsbaugesellschaft (GBG). Amb un total de 280 habitatges dissenyats per famosos arquitectes locals de l'època, va ser durant anys un lloc privilegiat per viure-hi. Amb l'augment del benestar econòmic i social de la població van augmentar les exigències respecte a les dimensions i l'equipament dels pisos. Als anys setanta, la Conselleria d'Habitatge i Benestar de la ciutat de Mannheim va començar a ocupar els pisos buits sobretot amb persones aturades, dependents d'ajuda social i famílies d'origen immigrant. Això va comportar un canvi significatiu en l'estructura social del complex residencial. Als anys vuitanta, la GBG, com a propietària dels habitatges, i la ciutat de Mannheim, propietària dels terrenys, van decidir l'enderrocament dels pisos per construir-hi nous habitatges. La GBG va deixar d'invertir en el sanejament dels habitatges i de llogar les que quedaven buides (per exemple, per evitar la seva ocupació arrencava tots els elements dels banys dels pisos buits). Malgrat que a la fi dels anys vuitanta i el principi dels anys noranta, a Mannheim, era molt difícil trobar habitatge, en els blocs d'edificis de Ludwig-Frank uns cent habitatges estaven buits. Amb el 65 % dels veïns d'origen immigrant i procedents de quinze països, els ocupants dels blocs d'habitatges a penes es relacionaven els uns amb els altres. El ràpid deteriorament dels habitatges i l'augment del vandalisme van convertir el lloc en un «focus social».

Dades generals

Organització: Vermietungsgenossenschaft Ludwig-Frank e.G.

Contacte: Marianne Ludwig-Simon (directora del centre social). Melchiorstr. 10. 68167 Mannheim

Tel.: (+49) 621 36980

Fax: (+49) 621 35686

Dades sobre el projecte

Professionals: 2 treballadores socials i 2 educadores infantils

Durada del projecte: 1990-1999, sanejament i inici del treball social; de manera continuada

Pressupost total: ca. 11 milions d'euros / sanejament i modernització
150.000 euros / any treball social

Finançament: 1990-1999

49 % cooperativa

26 % crèdit bancari (L-Bank)

23 % ciutat de Mannheim

1 % ajudes de la Unió Europea

0,2 % donació del Lions Club Rhein-Neckar

Donacions diverses del Grup de Treball Dones Americà-Alemanya, d'altres organitzacions i de la població en general

Centre Social Ludwig-Frank

El 1991 es va crear en un vell mercat de begudes el centre social, com a centre informal de reunió. La necessitat de donar suport als veïns en la solució de conflictes veïnals i personals va portar aviat a dotar el centre social amb una treballadora social i una assistent per ajudar a cercar sortides als conflictes veïnals i millorar la convivència.

El centre organitza diverses ofertes educatives i d'oci per als diversos grups socials i segons les necessitats. Es posa una atenció especial a les dones per familiaritzar-les amb ofertes educatives. Algunes ofertes són: cursos d'alemany per a diversos grups socials; cursos de mare-fill; cursos de costura i informàtica; ajuda escolar per a nens i joves; cursos de manualitats i pintura; trobades de gent gran; etc.

Descripció del projecte

Atesos els plans de la GBG, la junta de veïns es va mobilitzar i el 1988 va formar una iniciativa cívica. Per evitar l'enderrocament dels habitatges i exigir inversions en el seu sanejament, van recollir signatures i es van dirigir a l'opinió pública i a la comissió de govern local. Segons una enquesta, el 95 % dels habitants volien quedar-se als edificis. Amb l'ajuda de Walter Pahl, conegut expert en el tema de les cooperatives d'habitatges i president del grup socialista (SPD) parlamentari del consell local, es va aconseguir que al novembre del 1989 la comissió de govern declarés una resolució contra l'enderrocament dels habitatges. Al mateix temps, Pahl va presentar un projecte per crear una cooperativa d'habitatges, rebutjat per la comissió de govern i l'Administració local, però acollit amb gran interès entre els veïns del bloc de pisos. En nombroses trobades, la iniciativa cívica va parlar i va discutir sobre el concepte de cooperativa i les condicions per fundar-la i mantenir-la en funcionament a llarg termini. Al principi del 1990 es va fundar la cooperativa d'habitatges Ludwig-Frank, amb 53 membres. Cada membre de la cooperativa havia de pagar 1.000 marcs alemanys (500 euros) per comprar una participació. Els que volguessin llogar pisos havien de pagar, a més, una quantitat determinada per cada habitació. Els pagaments es podien fer a terminis, atès que molts dels veïns a penes tenien diners.

Les negociacions del contracte amb la ciutat sobre les condicions del traspàs dels habitatges a la cooperativa van ser difícils, però al final es va assolir un acord i es va signar l'octubre del 1990. Els habitatges es van traspasar a la cooperativa sense que s'hagués de pagar un preu de compra per ells. El sanejament dels edificis i la modernització dels habitatges es van dur a terme en dos anys, fins a final del 1992. Els veïns es van encarregar dels treballs de recollida i neteja, i per als treballs de sanejament es van contractar empreses. Pel que fa als aspectes econòmics i administratius del projecte, es va contractar una directora i un administrador d'habitatges.

Part essencial del concepte de la cooperativa d'habitatges és el foment de la integració social i la convivència. Amb aquesta finalitat, el 1991 es va crear el centre social Ludwig-Frank, a les dependències del qual també hi ha una guarderia amb 25 places. Per assegurar el finançament del centre i del personal, es va fundar l'associació Foment del Centre Neckarstadt-Ost, que administra les contribucions dels socis i les donacions. També es

va crear la fundació Ludwig-Frank amb l'objectiu de refermar el finançament i el funcionament del centre social a llarg termini.

Punts forts i punts febles del projecte

El projecte va aconseguir revalorar el complex d'habitatges Ludwig-Frank i integrar-lo novament al barri. Des d'un principi tots els pisos estan llogats i tenen una bona acollida entre la població. Es va aconseguir transmetre el pensament de cooperativa a un grup social altament heterogeni. El 2002, la cooperativa comptava amb 543 socis (dels 400 llogaters de Ludwig-Frank, el 99 % eren membres de la cooperativa). Mitjançant el treball en comú i els èxits en el desenvolupament del projecte es va millorar el clima social entre els llogaters i es va estendre la satisfacció per la rehabilitació dels habitatges. La nova imatge dels blocs d'habitatges va aconseguir fer desaparèixer el caràcter de gueto i va augmentar la seva acceptació entre els veïns. La copropietat en els blocs d'habitatges fomenta la coresponsabilitat dels inquilins en el manteniment i la neteja dels edificis. A més, el centre social integrat al complex residencial, organitzat per professionals, facilita l'accessibilitat dels veïns a les ofertes i dels professionals als diversos grups socials (dones, nens, joves, adults, gent gran) i les seves necessitats específiques. Això permet una feina integral, flexible i a llarg termini en la integració social i el benestar dels habitants.

Com a punts febles es ressalten la novetat del concepte de cooperativa per a la majoria dels habitants dels habitatges, cosa que, unida a les barreres socials i econòmiques, va necessitar una intensa feina informativa. Les dificultats del projecte sense el suport inicial dels actors polítics i de l'Administració local, i la seva posada en marxa gràcies al suport de Pahl, mostren que un projecte de cooperativa amb una estructura social altament heterogènia necessita la voluntat i el suport polític i la integració d'experts en el tema de la cooperativa d'habitatges, així com de líders de la comunitat d'immigrants, ja que és necessari dur a terme un treball intensiu d'informació. El desenvolupament i manteniment a llarg termini de les infraestructures i ofertes de treball social depèn d'una estructura de finançament estable i independent dels canvis conjunturals.

Veus del projecte

«En una entrevista als veïns, el 80 % afirma que se sent molt bé al seu pis; el 72 % creu que en els darrers deu anys la situació dels habitatges ha millorat molt, i el 93 % opina que el lloguer dels pisos és adequat i econòmic.»

(Font: resultats d'una entrevista entre els veïns, a: *The World in my House*, 2001.)

Pla de millora del barri de l'Erm. Manlleu (Espanya)

Context

Manlleu, situada a la comarca d'Osona, província de Barcelona, és una ciutat tradicionalment industrial i té una població de 20.691 habitants (12/2007). El 23 % de la població és d'origen immigrant, procedents de 56 països. El col·lectiu més nombrós és el d'origen marroquí, que representa el 73 % de la població estrangera al municipi.

El barri de l'Erm, amb 6.300 habitants, és el de més població dels 14 barris que formen Manlleu. Es va començar a construir als anys seixanta amb els primers fluxos migratoris i té una extensió de 445.340 m². En els darrers anys, el desenvolupament urbanístic ha fet augmentar la degradació del barri, i ha anat acompanyat d'un augment de problemes de convivència a causa de l'arribada de nous grups d'immigrants procedents de països no comunitaris. L'estructura social es caracteritza per una baixa formació educativa, pocs recursos econòmics i una taxa d'atur del 27 % (la mitjana de la ciutat és del 10 %). Amb l'objectiu de donar resposta a les problemàtiques socials, econòmiques i urbanístiques detectades al barri i millorar la qualitat de vida i la convivència dels habitants de Manlleu, l'ajuntament va desenvolupar el Pla de millora del barri de l'Erm. Aquest pla de millora és un dels primers projectes que es va beneficiar de la nova Llei de barris¹² de la Generalitat de Catalunya.

Dades generals

Organització: Institut de Desenvolupament de l'Erm

Contacte: Betlem Parés Cuadras. Carrer Baixa Cortada, 1. 08560 Manlleu

Telèfon: 93 851 55 93

Fax: 93 851 55 94

A/e: manlleu@barrierm.cat

Lloc web: www.barrierm.cat

Dades sobre el projecte

Professionals: 20 professionals de l'IDE

Durada del projecte: 12/2004-12/2010

Pressupost total: 17 milions d'euros

Finançament: 50 % Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat;
50 % Ajuntament de Manlleu

12. La Llei de barris 2/2004 va ser impulsada pel Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya amb l'objectiu d'ajudar els ajuntaments que tinguin projectes de rehabilitació integral de barris que per les seves característiques requereixin una atenció especial de l'Administració.

Institut de Desenvolupament de l'Erm (IDE)

Creat el 2005, l'IDE és un organisme autònom local de l'Ajuntament de Manlleu.

L'alcalde de Manlleu és president de l'IDE, i el secretari i l'interventor de l'ajuntament també comparteixen aquesta feina a l'IDE.

L'IDE disposa d'una gerent i un equip de cinc professionals responsables del desenvolupament del pla de millora i altres professionals vinculats a actuacions concretes.

Està en contacte continu amb tots els departaments de l'ajuntament i fa una feina transversal per a la realització de totes les actuacions i tasques necessàries per implementar el pla de millora. Les àrees de l'ajuntament implicades són: Cultura, Serveis Socials, Serveis Territorials, l'Oficina de Promoció Econòmica, Joventut i Esports, Educació, Pla de gestió de la diversitat i participació ciutadana.

Descripció del projecte

L'àmbit d'actuació del projecte de regeneració urbana representa un terç del total del barri, amb 1.004 habitatges i una població de 3.343 veïns. El 55 % dels habitants del barri són d'origen estranger, majoritàriament marroquins (92 %). Hi destaquen sobretot els blocs d'habitatges de Can Mateu, Can Garcia i de Can Casas, amb 297, 256 i 61 habitatges respectivament, amb una elevada concentració de persones d'origen immigrant (entre el 73 % i el 83 % dels veïns).

Les línies bàsiques d'actuació del Pla de millora del barri de l'Erm, que combina el treball social amb la remodelació urbanística, estan integrades en el Pla urbanístic i el Pla de convivència. Aquest últim es desenvolupa a partir de cinc meses que integren tant entitats socials del barri com responsables de l'Administració local i d'empreses privades col·laboradores del projecte. El pla inclou 50 actuacions integrades en 19 projectes, que se centren en quatre àmbits d'actuació: habitatge, espai urbà i equipament, així com desenvolupament econòmic i social. Aquest últim àmbit és transversal als altres tres, ja que aglutina totes les actuacions socials, d'ocupació, de dinamització empresarial, de noves tecnologies, sostenibilitat, etc., que es porten a terme de manera conjunta amb els altres àmbits.

Des de l'inici de la implementació del Pla de millora del barri de l'Erm fins a final del 2007 s'han realitzat alguns dels 19 projectes previstos; altres s'han endegat i estan en fase d'implementació. La primera actuació en l'àmbit del pla de millora va ser la creació, el 2005, de l'Institut de Desenvolupament de l'Erm (IDE), responsable de la gestió i implementació del pla. El 2006, l'IDE va posar en funcionament l'Oficina d'Habitatge de Manlleu (OHM) com a servei públic d'informació i assessorament sobre habitatge dirigit a tots els ciutadans de Manlleu i que ajuda a gestionar totes les actuacions sobre habitatge previstes en el pla de millora.

El Pla urbanístic té els objectius següents: la rehabilitació d'habitatges, la remodelació urbanística i la regeneració urbana de l'àmbit d'actuació. L'actuació principal és l'enderrocament dels blocs de Can Garcia, amb el reallotjament previ de les famílies en habitatges públics construïts en diverses zones de Manlleu. A més, d'una banda s'han construït o rehabilitat equipaments públics per a un ús més ampli de la població del barri i del municipi.

pi en general (Casal Cívic de Manlleu Frederica Montseny, Escola i Teatre Puig-Agut, entre d'altres). I, d'altra banda, s'actua per obrir el barri a la ciutat, per exemple amb la remodelació de la plaça de Sant Antoni.

Amb ajuda del Pla de convivència es creen sinergies entre totes les activitats organitzades que reverteixen en la revaloració del barri, la capacitat dels habitants i la seva implicació en el desenvolupament local. Alguns exemples són: la participació dels alumnes dels mòduls de mecànica, fusteria i jardineria de l'escola-taller de l'Erm en els projectes de remodelació de l'escola CEIP Puig-Agut i en treballs de millora en el parc de l'Erm; la formació de vuit professionals en l'àmbit social amb la finalitat de donar resposta a les necessitats de recursos humans dels diversos projectes de les meses del Pla de convivència i facilitar la seva inserció laboral; així com la participació ciutadana en els projectes i les actuacions del Pla de millora del barri.

Punts forts i punts febles del projecte

Com a punt fort, els responsables del projecte destaquen que el Pla de millora posa l'urbanisme al servei de la regeneració urbana i social d'un espai geogràfic en un sentit ampli. El lideratge del projecte a través de l'ajuntament i de la creació d'un organisme autònom i el suport econòmic del programa per part de la Generalitat de Catalunya han estat essencials per al desplegament i la implementació del projecte, així com la implicació de tots els nivells polítics i de l'Administració local i regional, tant vertical com horitzontal. Tot això ha permès integrar recursos humans des de diverses disciplines professionals i així reaccionar a les necessitats urbanístiques, econòmiques i socials del barri. Amb l'objectiu de fomentar la comprensió de les actuacions del Pla de millora entre el conjunt dels veïns del barri, tots els materials de difusió s'elaboren segons els criteris europeus de lectura fàcil.

Com a punts febles, destaquen que la novetat de la Llei de barris i la falta d'experiència en regeneració urbana alenteix el desenvolupament d'un projecte tan ambiciós. La falta d'un teixit associatiu fort, sumat a la innovació del projecte, fa més necessari que mai aconseguir transmetre als habitants del barri que els resultats del Pla de millora del barri de l'Erm són a llarg termini, i seran difícils de percebre a curt o mitjà termini.

Veus del projecte

«L'empresa Vincle, encarregada del suport a comunitats de veïns del barri, va organitzar un curs de presidents d'escaleres que va durar quatre sessions. Arran del curs va sorgir la idea, des de la mesa de treball del Pla de convivència, d'elaborar una *Guia de l'habitatge i de les comunitats de veïns*, amb la finalitat de promoure la convivència. Es va organitzar un grup de treball amb la participació de vuitanta veïns d'origen autòcton i marroquí per elaborar, durant una sessió de treball, algunes propostes per a la guia. A conseqüència d'aquesta tasca en grup, els veïns d'origen autòcton van expressar als organitzadors de la sessió la seva sorpresa en veure que els veïns d'origen marroquí també tenien les mateixes preocupacions que ells i el mateix interès per millorar la situació de les escaleres. Es van adonar que els estereotips o prejudicis que tenien no estaven justificats.»

(Font: entrevista telefònica amb un mediador social de l'empresa Vincle, maig del 2008.)

5. Anàlisi comparativa de les bones pràctiques segons el marc conceptual i metodològic del projecte CIEN

El conjunt del projecte CIEN es desenvolupa al voltant del concepte de convivència, en contraposició i com a complement als conceptes d'integració, interculturalitat, tolerància i ciutadania. Aquest concepte ha estat elaborat pel professor Carlos Giménez i es desenvolupa en el *working paper* «L'impuls de la convivència ciutadana i intercultural als barris europeus: marc conceptual i metodològic», un dels resultats del projecte CIEN (vegeu el capítol 2). En aquest, la convivència es defineix com una «relació harmoniosa entre gent que viu plegada», un ideal social que es persegueix i que, en determinats moments, arriba a ser una realitat social, però que, sobretot, s'entén com un procés canviant i dinàmic de les relacions socials que inclou el conflicte entre diversos punts de vistes i valors. Per tant, la convivència és un objectiu a assolir o un estat a defensar en contraposició a altres estats de relacions socials com són la coexistència i l'hostilitat. A la noció de convivència, aplicable en tot tipus de relacions socials, Carlos Giménez li afegeix el concepte de diversitat, és a dir, la recerca d'un equilibri relacional en la convivència de persones d'orígens diferents en una creixent diversitat sociocultural als països receptors d'immigrants.

5.1. Reptes de la convivència en la diversitat sociocultural. Com cal intervenir-hi

La convivència necessita la inclusió social de tots els ciutadans, nous i antics veïns. Per tant, Giménez no resta importància als processos d'integració i inclusió socioeconòmica, però va més enllà. L'èxit de la inclusió social necessita un desenvolupament positiu de les dimensions que componen el concepte de convivència. La noció de convivència es pot explicar en nou dimensions.

La definició mateixa de «relació harmoniosa» mostra la primera dimensió: el fet que existeixin relacions actives i vincles entre els individus autòctons i d'origen immigrant. A diferència de la perspectiva multiculturalista, la convivència intercultural destaca el que tenen en comú les diverses cultures, la qual cosa genera igualtat social i una interacció positiva entre aquestes. En segon lloc, trobem la dimensió relacional, que depèn del coneixement i l'acceptació de les normes comunes, com són els drets humans o la Constitució. D'altra banda, cal practicar la tolerància en contraposició a la diversitat de valors i treballar la interculturalitat. A més, Carlos Giménez ubica la noció de convivència en el marc ampli de la democràcia, segons el qual les persones d'origen estranger també han de participar en la vida comunitària. En aquest context, s'accepta el conflicte com a part de les relacions socials i s'intervé per treballar la diversitat de punts de vista per generar una comunicació intercultural i realitzar una mediació i negociació entre les parts (potencialment) enfronta-

des. Així doncs, el foment de la convivència requereix el desenvolupament de mesures que ajudin a «aprofitar els conflictes en la seva dimensió democràtica». Per aconseguir això, és important fomentar actituds de respecte, tolerància, diàleg i recerca de l'acord i de la voluntat d'inclusió. Finalment, totes aquestes dimensions haurien de culminar en un sentiment de pertinença i identitat local i en la inclusió d'una àmplia diversitat d'actors i perspectives en els debats i les decisions polítiques.

En resum, paral·lelament a la inclusió social com a element necessari per a la convivència, també és fonamental prendre seriosament la idea de ciutadania. El vincle de pertinença a un lloc, un grup o una comunitat depèn de la inclusió de les persones d'origen immigrant en la dimensió col·lectiva de la ciutadania, cosa que implica una relació d'igualtat entre els subjectes. La convivència consisteix bàsicament en l'aplicació dels principis generals de la democràcia en contextos específics, amb l'adaptació al nivell local dels valors democràtics de participació social. En aquest sentit, convivència és participació social.

5.2. Anàlisi comparativa de les bones pràctiques: respostes dels països participants en el projecte CIEN als reptes de la convivència

A la majoria de les ciutats o regions que participen en el projecte CIEN parteixen d'un context en el qual la relació entre els grups socials es caracteritza per una situació de coexistència, amb situacions puntuals de convivència i d'hostilitat latent.

Les bones pràctiques en el foment de la ciutadania i la convivència presentades pels participants a CIEN s'agrupen en quatre grups, segons els reptes a què donen resposta i la complexitat d'aquestes. Totes les experiències intenten treballar sobre diverses dimensions de la convivència, però algunes se centren més en unes que en altres, i es treballa en diversos nivells. Hi ha bones pràctiques en un nivell microsociològic, en què s'intervé per fomentar les relacions actives entre individus i la capacitat de coresponsabilitat i autoajuda (a). En el nivell de grups i institucions, es treballen les relacions entre grups o entre institucions i la comunicació i percepcions socials. Aquestes tenen un caràcter més públic i polític (b i c). Finalment, es troben les bones pràctiques més complexes i integrals, aquelles que mobilitzen molts actors diferents, és a dir, individus, grups i institucions, i que intenten construir una xarxa concertada d'actors. Per tant, les bones pràctiques s'agrupen segons els reptes següents:

- a) El repte de rebre els nous veïns i capacitar-los perquè siguin ciutadans actius i oferir-los eines per fer-ho possible.
- b) El repte d'intervenir sobre les percepcions socials i crear, mitjançant la mediació i la comunicació intercultural i interreligiosa, nous canals de comunicació i noves identitats.
- c) El repte de reforçar cívicament les comunitats mitjançant el foment de la participació i la ciutadania política en l'àmbit local.
- d) El repte del treball en xarxa per implementar polítiques integrals per a la convivència a barris i comunitats de veïns.

A continuació, i per poder elaborar conclusions clares i transportables a la pràctica, compararem els exemples de bones pràctiques que comparteixin certes similituds. En l'anàlisi s'intentarà donar resposta a les preguntes següents: quins reptes tenen prioritat en les distintes bones pràctiques? Com s'enfronten les bones pràctiques a aquests reptes? Qui s'implica en les intervencions: en el finançament, en la coordinació i en la implementació?

El repte de rebre els nous veïns i capacitar-los perquè siguin ciutadans actius

L'arribada de nous veïns requereix, per la seva part, una adaptació a un context que sol ser molt diferent al del seu lloc d'origen. Aquest procés d'adaptació és convenient acompanyar-lo des de les institucions i la societat civil del lloc d'acollida. El fet que hi hagi intervencions d'acompanyament ja en si representa una bona pràctica, i si, a més, aquest procés va més enllà de l'oferta d'un curs d'idiomes i s'ofereix un assessorament personalitzat, llavors s'ha considerat una bona pràctica mereixedora de suport i rèplica en altres llocs.

En aquest apartat es comparen les bones pràctiques següents:

- El Contracte de recepció de Falkenberg (Suècia) i l'Acompanyament en nuclis familiars d'Horta-Guinardó (Espanya).
- Living Together & Learning from Each Other (Suècia) i el projecte MAI (Alemanya).
- Migration Information Center (Eslovàquia) i el projecte Rebel·lia (Pisa).

Anàlisi comparativa del Contracte de recepció de Falkenberg (Suècia) i l'Acompanyament a nuclis familiars d'Horta-Guinardó (Espanya)

Aquestes dues bones pràctiques promouen un model d'acompanyament individualitzat a persones d'origen immigrant. Mentre que el Contracte de recepció és una intervenció dirigida tant a persones individuals com a famílies i a l'entorn socioeconòmic, l'Acompanyament a nuclis familiars es dirigeix en primer terme als membres de la família com a sistema social i al seu entorn social.

El Contracte de recepció sorgeix per superar i prevenir un problema de marginalització dels refugiats amb permís de residència i treball que no aconsegueixen accedir al mercat laboral. La línia d'actuació es basa en mesures que fomentin una integració socioeconòmica dels refugiats legals mitjançant un acompanyament personalitzat i individualitzat a persones o als membres d'una família. L'Acompanyament a nuclis familiars sorgeix per prevenir possibles conflictes, que es poden originar en el moment del reagrupament familiar de l'immigrant amb els altres membres de la família i per impulsar l'adequació mútua entre vells i nous veïns. Les línies d'actuació es basen en mesures que fomenten la inclusió social i cultural a l'entorn local, prevenen els riscos d'exclusió i potencien la convivència ciutadana.

El Contracte de recepció analitza les necessitats dels refugiats amb la finalitat de fomentar les habilitats necessàries per accedir al mercat laboral. Mitjançant un pla individualitzat

amb cursos de suec, informació sobre el país (història, sistema polític, etc.) i de reciclatge o formació professional, organitzat com una jornada laboral i amb una ajuda econòmica equivalent a un salari, es promou el coneixement i l'acceptació de les normes comunes existents al país i especialment necessàries per accedir al mercat laboral. Aquestes mesures promouen l'assumpció de valors bàsics o centrals de la comunitat. A més, es fomenta activament la participació de la població d'origen immigrant en les institucions locals (escoles, mercat laboral), i es promou la comunicació mitjançant l'aprenentatge de la llengua de la societat receptora per a aquells que no la coneixen i dominen. Tant en el marc dels cursos formatius com de les pràctiques professionals, es fomenta una relació intercultural entre persones de procedència cultural diferent i amb persones del país receptor. En el cas de les famílies d'origen immigrant, es promou activament la participació dels nens i els pares en activitats extraescolars, i així es promou la interacció amb persones del lloc. A l'Acompanyament a nuclis familiars els serveis personals de l'ajuntament es posen en contacte amb la persona que demana el reagrupament. Se li ofereix participar en trobades informatives regulars (un cop al mes) en les quals prenen part les persones reagrupants i es parla sobre aspectes importants a tenir en compte abans i després del reagrupament. Mitjançant aquesta interacció i l'acompanyament individual, el programa intervé abans que puguin sorgir conflictes a l'entorn social i familiar. Les trobades informatives fomenten la relació intercultural entre els participants, tant entre persones reagrupants o reagrupades com amb persones autòctones del districte, de les entitats socials i públiques locals, i fomenten el respecte i l'assumpció de normes compartides. Això repercuteix en el respecte i l'acceptació de valors de la comunitat. Mitjançant entrevistes individuals o de grup per adaptar el programa a les necessitats dels reagrupants es fomenta la participació activa de les persones reagrupants en el desenvolupament del programa i en la comunitat. El programa ressalta l'actitud de respecte actiu cap a la diversitat de l'entorn local des de les institucions i entitats socials del territori. Si es comparen les dues bones pràctiques s'observa que les dimensions de la convivència que es promouen són molt similars, ja que en els dos casos es tracta de treballar amb col·lectius que han superat la barrera d'obtenir un permís de residència, i se'ls intenta acompanyar en la seva inserció socioeconòmica i donar-los els instruments per comunicar-se i relacionar-se amb persones i institucions dels països d'acollida.

El disseny institucional varia d'un cas a un altre. Les dues bones pràctiques estan concebudes com a intervencions a llarg termini. El Contracte de recepció (des del 2003) és un projecte local de l'Administració pública finançat pel Departament Local d'Immigració i liderat per la institució pública local a través del Centre de Formació Laboral. La implementació es duu a terme en cooperació amb les institucions educatives, el Servei d'Ocupació Pública, agències de col·locació i empreses locals. El programa d'Acompanyament a nuclis familiars reagrupants (des del 2007) està integrat en el programa de reagrupament del govern central, finançat pel Ministeri de Treball i Afers Socials, l'Ajuntament de Barcelona i els Serveis Socials del Districte d'Horta-Guinardó. Els dos darrers lideren el programa, que es realitza en col·laboració amb entitats socials del tercer sector. En resum, en el cas suec es tracta d'una cooperació entre l'Administració local i l'empresa privada, mentre que en el cas espanyol es tracta d'una cooperació entre els tres nivells administratius, nacional, regional i local, i la societat civil del barri. Aquest treball en xarxa a Barcelona és un dels punts institucionals més interessants, però també més difícils de portar a la pràctica.

Anàlisi comparativa de Living Together & Learning from Each Other i de MAI-Mannheimer Integrationsbegleiterinnen

Aquestes dues bones pràctiques promouen un model de mentors per a l'acompanyament i el desenvolupament d'habilitats personals i professionals de les persones d'origen immigrant. En els dos casos, la tasca voluntària de persones autòctones és la base per acompanyar immigrants, sobretot dones, en la seva inserció sociolaboral. Aquest disseny permet desenvolupar un coneixement i un diàleg intercultural personal, que no se sol donar quan només s'ofereixen cursos d'idiomes i de formació professional. El projecte Living Together & Learning from Each Other sorgeix per superar un cas d'aïllament social de dones adultes d'origen immigrant. La línia bàsica d'actuació és la de reforçar aquestes dones en la seva autoestima per facilitar la seva participació en la societat sueca, sobretot mitjançant la integració sociolaboral. El projecte MAI-Integrationsbegleiterinnen, de la seva banda, sorgeix per fomentar la interacció social dels participants en els cursos d'integració (obligatoris per als nouvinguts) amb persones autòctones, i així refermar allò que s'hi ha après, especialment l'idioma alemany.

El projecte Living Together & Learning from Each Other destaca la importància de la interrelació entre dones en l'aprenentatge de nous rols per part de les dones d'origen immigrant i el desenvolupament de la seva autoestima. Amb aquesta finalitat s'organitzen conferències sobre diversos temes (educació, nutrició, salut, experiències professionals de dones d'origen immigrant, etc.), xerrades sobre l'experiència personal de dones d'origen immigrant professionalment reeixides i cursos d'idiomes, així com activitats d'oci en què participen dones mentores sueques. Orientant-nos en les dimensions de la convivència, es pot determinar que aquestes activitats fomenten la relació intercultural entre les dones participants, i entre aquestes i les mentores. L'aprenentatge de l'idioma suec i la interacció personal entre les dones promou una comunicació intercultural, així com la seva participació activa en la vida comuna de Falkenberg i en el mercat laboral. El projecte MAI-Mannheimer Integrationsbegleiterinnen ressalta la importància de la interacció entre les persones d'origen immigrant i les d'origen autòcton per aconseguir una integració sociocultural com a complement necessari als cursos d'integració. Aquesta interacció fomenta i enforteix així la relació i una comunicació intercultural individual entre els nouvinguts i els residents, que s'estén als respectius membres de les famílies. Les activitats, que de manera autònoma organitzen els participants en el projecte per ajudar a solucionar problemes diaris, fomenten el coneixement de les institucions locals i la participació dels nouvinguts en aquestes i en els espais públics. En els dos casos, el foment d'aquestes dimensions de la convivència repercuteix també en el coneixement i l'aprenentatge de les normes locals, dels valors i en el desenvolupament d'una actitud de tolerància cap a les diferències que hi ha entre els grups socials.

Les dues bones pràctiques es van iniciar el mateix any (2006) com a projectes pilots: Living Together & Learning from Each Other amb una durada de vuit mesos, i el projecte MAI amb una durada de dos anys. En el finançament dels dos projectes hi participen tant el sector públic com el tercer sector, és a dir, organitzacions sense ànim de lucre. En el finançament del projecte Living Together & Learning from Each Other hi participa, en l'àmbit supranacional, el Fons Social Europeu (FSE); en l'àmbit local, l'Ajuntament de Falkenberg i l'empresa municipal de l'habitatge FaBo, i en el tercer sector, el Rotary Club. En

el projecte sota el lideratge de FaBo hi col·laboren també els serveis d'ocupació AF, l'Agenda Local 21 i l'oficina local de seguretat social Försäkringskassan. El projecte MAI-Mannheimer Integrationsbegleiterinnen està integrat en el programa de voluntariat d'acompanyament a la integració per a estrangers amb permís de residència i per a alemanys oriünds del Ministeri de l'Interior de l'Estat Federal de Baden-Württemberg (Bürgerschaftliches Engagement: Integrationsbegleitung für bleibeberechtigte Ausländer/innen und für Spätaussiedler/innen). En el finançament del projecte hi participa, en l'àmbit regional, la fundació pública Landesstiftung BBaden-Württemberg, i en l'àmbit local, l'Ajuntament de Mannheim. L'oficina local de Caritas és qui lidera el projecte, en cooperació amb el responsable d'integració de la ciutat de Mannheim i amb l'Oficina Pública de Voluntariat local. Els dos dissenys institucionals estan dominats pel finançament públic, mentre que la posada en marxa i la coordinació recauen en agents locals semipúblics amb un fort arrelament en la societat civil i una major proximitat als potencials mentors i voluntaris.

Anàlisi comparativa de Migration Information Centre (CIM) (Eslovàquia) i del projecte Rebel·lia (Pisa)

Tant el Migration Information Centre (CIM) com el projecte Rebel·lia mostren un model d'acompanyament que es fonamenta en la facilitació de l'accés dels immigrants a la informació que necessiten per fomentar la seva integració sociocultural i econòmica, amb la concentració dels serveis en un únic punt. El CIM sorgeix amb l'objectiu d'ajudar els immigrants a integrar-se en el mercat laboral i en la societat eslovaca com a projecte pilot el 2006 per a un període de dos anys. La línia d'actuació se centra, d'una banda, en l'anàlisi de les habilitats i necessitats sociolaborals dels immigrants, i d'una altra, en el desenvolupament de l'estructura informativa necessària per facilitar als immigrants l'accés a les informacions que necessiten. El projecte Rebel·lia sorgeix el 2003 per contrarestar la falta d'informació que tenen els immigrants sobre els seus drets en el sistema de salut pública italià per part de l'Administració pública i per fomentar la seva integració sociocultural. La línia d'actuació se centra en l'assessorament de *sense papers* per facilitar-los la integració sociocultural al districte de la plaça de San Antonio.

La finalitat principal del CIM per a immigrants és oferir assessorament jurídic a immigrants legals i oferir ajuda econòmica perquè els usuaris puguin participar en cursos de formació professional, llengua eslovaca o cursos de reciclatge. Aquestes dues mesures promouen el coneixement de la normativa cívica i laboral del país, així com la participació dels immigrants en els cursos de formació i llengua eslovaca: això fomenta la interrelació i la comunicació intercultural entre els participants. El projecte Rebel·lia ofereix també assistència jurídica i pràctica a immigrants tant legals com *sense papers*, i organitza activitats socioculturals. Aquestes activitats impulsen l'aprenentatge de les normes, fomenten la participació en les activitats i en l'espai públic de la plaça de San Antonio i promouen la relació entre les diverses cultures i l'espai urbà, així com la comunicació intercultural entre els participants i els responsables del projecte.

El disseny institucional dels dos projectes difereix en gran mesura. El projecte Rebel·lia és un moviment social autoorganitzat i autofinançat en què hi participen 28 associacions que

treballen en el camp de la immigració i integració, i col·labora en el desenvolupament d'algunes activitats amb el Centre Nord-Sud. El Migration Information Centre està finançat en l'àmbit supranacional pel programa europeu Equal i, en l'àmbit nacional, pel govern central d'Eslovàquia. El projecte està integrat en l'organisme internacional IOM (International Organization for Migration), les autoritats responsables del qual són els ministeris d'Interior i d'Afers Estrangers d'Eslovàquia. En la implementació hi col·laboren experts externs. En resum, mentre que en el cas italià en el disseny institucional hi predomina exclusivament el tercer sector, en el cas eslovac hi predominen les institucions públiques nacionals i supranacionals.

El repte d'intervenir sobre les percepcions socials i crear, mitjançant la mediació i la comunicació intercultural i interreligiosa, nous canals de comunicació i noves identitats

La immigració és una realitat complexa. La construcció d'imatges a partir de diverses percepcions conforma la identitat individual i col·lectiva dels immigrants. El desconeixement de les realitats socials i culturals de les comunitats d'immigrants entre la població autòctona i un ús sensacionalista de les informacions relacionades amb la immigració per part dels mitjans de comunicació faciliten sovint el desenvolupament de prejudicis cap a aquest col·lectiu. Per això en el programa CIEN són considerades bones pràctiques els projectes que s'enfronten a aquesta falta de coneixement de les realitats socioculturals dels immigrants i que fomenten la interacció i un diàleg obert entre aquests i la societat d'acollida.

En aquest apartat, es comparen les bones pràctiques següents:

- *Pati latino* (Barcelona) i *Spazio Migrante* (Pisa).
- Mesquita oberta (Mannheim) i Mediació de Sant Pere de Ribes (Barcelona).

Anàlisi comparativa de *Pati latino* (Barcelona) i de *Spazio Migrante* (Pisa)

Aquestes dues bones pràctiques presenten un model de l'ús dels mitjans de comunicació audiovisual per promoure una informació responsable sobre els temes d'immigració, o que concerneixen a aquest col·lectiu, per millorar d'aquesta manera el coneixement sobre l'experiència migratòria entre la població autòctona. El projecte *Pati latino* sorgeix per crear un espai d'intercanvi intercultural entre la comunitat llatina resident a Catalunya i la població autòctona catalana, i amb això contrarestar la tendència a l'«aïllament» mediàtic dels primers. Alhora, el projecte vol fomentar una integració lingüística de la comunitat de parla hispana en la cultura catalana. *Spazio Migrante* sorgeix com a mitjà per «donar veu» a les persones d'origen immigrant a la ciutat de Pisa i promoure la seva participació social. Les dues bones pràctiques posen l'èmfasi en el foment de la participació dels col·lectius immigrants en la comunitat receptora mitjançant els mitjans de comunicació i la comunicació intercultural entre la població d'origen immigrant i l'autòctona.

El projecte *Pati latino* se centra a presentar l'aportació del col·lectiu llatinoamericà a l'enriquiment sociocultural i econòmic de Catalunya mitjançant entrevistes i reportatges sobre persones que són membres d'associacions, artistes o nous emprenedors. Amb això es promou una comunicació intercultural i la participació activa de persones dels dos col·lectius. La presentació del programa per part d'una parella de periodistes que simbolitzen els dos col·lectius a què va dirigit el programa, el català i l'hispanoamericà, fomenta una actitud d'acceptació i tolerància cap a les dues cultures. La conducció del programa en les dues llengües oficials de Catalunya millora el coneixement de la normativa lingüística local entre els residents llatinoamericans. Així mateix, la realització del programa en un pati de veïns pretén enfortir una nova identitat de col·lectiu llatinoamericà a Catalunya en l'àmbit local com a «nous veïns» del pati en què resideixen. El projecte *Spazio Migrante* té com a finalitat promoure l'associacionisme i el treball en xarxa dels immigrants. Una part important del projecte és la creació del programa audiovisual *Miscela Pregiata*, realitzat completament per un grup multicultural de voluntaris. El projecte promou la participació activa dels immigrants tant en els cursos de formació com en la creació d'associacions, així com en la vida local, a través del programa audiovisual. La interacció directa entre tots els participants promou una comunicació intercultural respectuosa en la llengua comuna, l'italià. Es fomenta el coneixement de la normativa tant en el marc de l'associacionisme com en el dels mitjans públics. També es fomenta la relació intercultural entre els participants de diversos orígens culturals, entre aquests i els responsables del projecte d'origen autòcton, i amb personatges públics locals que participen en el programa. En general s'ajuda al desenvolupament d'una actitud de respecte i tolerància mútua tant entre l'equip multicultural del programa com entre aquests i els organitzadors del projecte i els usuaris del programa en general.

El projecte *Pati latino* està finançat per la Diputació de Barcelona qui també n'assumeix el liderat, juntament amb la Xarxa de Televisions Locals, la Xarxa Audiovisual Local i la Casa Romanno Producciones, SL. *Miscela Pregiata* està finançat per CESVOT Toscana, organització sense ànim de lucre, i la Instituzione Centro Nord-Sud, institució regional pública, i està desenvolupat per l'Associazione Onlus Chiodo Fisso en cooperació amb Granducato TV. En resum, el disseny institucional de les dues bones pràctiques varia considerablement: mentre en el cas català es tracta d'una cooperació entre l'Administració provincial i una entitat local sense ànim de lucre, en el cas italià es tracta d'una cooperació regional entre entitats del tercer sector i l'Administració pública.

Anàlisi comparativa de Mesquita oberta (Mannheim) i el Servei de mediació de Sant Pere de Ribes (Barcelona)

Aquestes dues bones pràctiques representen un model de mediació social i interreligiosa per fomentar la convivència. El programa de diàleg interreligiós a Mannheim sorgeix arran del conflicte per la construcció de la mesquita Yavuz-Sultan-Selim-Moschee i amb la finalitat de fer de mediador entre la comunitat musulmana i la no musulmana. L'actuació principal s'encamina a promoure el coneixement i la transparència de l'islam. Els serveis de mediació de Sant Pere de Ribes ofereixen als ciutadans solucionar els seus conflictes de manera pacífica i dialogada. La mediació s'ofereix individualment, entre els membres de la societat

civil, als col·legis, la família i entre veïns. En diversos nivells, els dos projectes aconseguixen establir relacions interculturals.

Amb la creació del fòrum, i més tard de la societat cristianomusulmana de Mannheim e.V. i l'Institut Turcalemany d'Estudis d'Integració i Treball Interreligiós, s'institucionalitza en l'àmbit local el diàleg interreligiós. Amb el projecte Mesquita oberta s'ofereixen visites guiades a grups interessats a conèixer la «vida interior» de la mesquita i, mitjançant seminaris, es promou la discussió oberta sobre l'islam. El diàleg interreligiós va ajudar a solucionar un conflicte entre la comunitat musulmana i la cristiana respecte a la construcció de la mesquita, i la seva continuïtat evita que sorgeixin nous conflictes. Tant en les visites guiades, com en els seminaris i altres activitats interreligioses que organitzen aquestes institucions, es fomenta el diàleg, la relació i una comunicació intercultural entre les diverses comunitats religioses locals i els veïns. Mitjançant les noves institucions es promou la participació dels membres de les dues comunitats religioses en aquestes institucions i els espais socials. La construcció de la mesquita ha tingut com a resultat que la comunitat musulmana conegui i accepti les normes comunals, tant pel que fa a la construcció de l'edifici com a l'ús de l'espai públic. A través d'aquest intercanvi s'és conscient de l'existència de valors diferents i comuns en les religions musulmana i la cristiana. Aquest llarg procés ha augmentat l'acceptació i la tolerància entre les dues comunitats religioses. A més, la comunitat musulmana pot desenvolupar una identitat local de comunitat religiosa reconeguda públicament i participar de la vida pública de la ciutat. Els serveis de mediació estan integrats a l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes i treballen amb tots els departaments del consistori. L'objectiu dels mediadors és organitzar una trobada amb totes les parts per arribar a un acord i solucionar conjuntament el conflicte quan les parts estan disposades a fer-ho. L'exposició i reflexió del conflicte fomenta una actitud de comprensió envers les necessitats de l'altre, de responsabilitat en la solució del conflicte i un canvi en els hàbits de les parts implicades. En general es millora la comunicació i la relació entre aquestes. La mediació fa participar els individus de la solució dels conflictes i fomenta la seva participació en un espai comú, com són les reunions amb els mediadors i les reunions conjuntes, o com pot ser l'escala veïnal o el pati d'una escola, com també la seva coresponsabilitat pel manteniment d'aquest espai o el seu ús correcte. La mediació afavoreix el coneixement de les normes cíviques i el desenvolupament de valors comuns.

El disseny institucional varia en els dos casos. En el finançament del projecte de diàleg interreligiós cooperen les institucions públiques regionals (Landesstiftung Baden-Württemberg) i locals (l'Ajuntament de Mannheim), així com diverses entitats del tercer sector (fundacions) i de la societat civil (donants). En les estructures de les institucions encarregades del diàleg interreligiós hi participen membres del consistori i representants de diverses organitzacions socials, així com de la societat civil. En el finançament dels serveis de mediació hi coopera l'Administració pública provincial (Diputació de Barcelona) i la local (l'ajuntament). Els serveis de mediació es coordinen i es duen a terme a través de l'ajuntament. En resum, els dos dissenys institucionals difereixen l'un de l'altre: mentre l'exemple alemany mostra una participació del sector públic regional i local, del tercer sector (fundacions) i de la societat civil tant en el finançament com en la implementació, en l'exemple català predomina el sector públic regional i local, tant pel que fa al finançament com a la implementació.

El repte de reforçar cívicament les comunitats mitjançant el foment de la participació i la ciutadania política en l'àmbit local

La ciutadania entesa com la titularitat de drets i deures d'un conjunt de persones per pertànyer a una comunitat política (local, nacional, supranacional) es considera un requisit en el foment de la convivència entre grups socioculturals heterogenis. Només així es poden eliminar «etiquetes» en les accions locals que fomenten la distinció entre ciutadans de primera i ciutadans de segona, i promoure una participació plena en polítiques locals dirigides a tots els ciutadans. En el marc del programa CIEN, si es tenen en compte les diferències que hi ha respecte als drets de ciutadania de les persones d'origen immigrant als països participants, es consideren bones pràctiques projectes que fomenten una participació política ciutadana en l'àmbit local.

En aquest grup es comparen les bones pràctiques següents:

Consell Municipal de Migració de Barcelona (Espanya), Consell de Migració de Mannheim (Alemanya) i FaBo Area Days (Suècia)

Anàlisi comparativa del Consell Municipal d'Immigració de Barcelona, el Consell de Migració de Mannheim i FaBo Area Days (Suècia)

Els consells de migració de Barcelona i Mannheim representen un model de participació política municipal per a persones procedents de tercers països. En els dos casos són òrgans consultius de participació en què també hi ha integrats membres del consistori municipal. Aquests òrgans poden influir en la política local mitjançant l'emissió d'informes d'opinió, sol·licituds i propostes sobre temes que afecten els immigrants i la convivència entre grups socials. El projecte FaBo Area Days, per contra, presenta una acció per fomentar l'ús del dret al vot que tenen tots els ciutadans d'origen immigrant a Suècia si compleixen certs requisits de residència.

El Consell Municipal de Migració de Barcelona, presidit per l'alcalde de la ciutat, està format per representants d'associacions d'immigrants o d'ajuda a aquest col·lectiu, així com per regidors i tècnics de l'ajuntament. El consell participa activament en l'elaboració de propostes per al desenvolupament dels plans i polítiques locals referents a la immigració. Mitjançant el consell es reforça i es millora el paper representatiu de les associacions i es fomenta la seva participació en la política local i, fins i tot, en fòrums regionals, nacionals i internacionals. Aquesta col·laboració estimula la interrelació entre els participants, una actitud de respecte i la comunicació tant entre els membres del consistori amb les associacions com entre aquestes, així com un millor coneixement de la realitat i de les necessitats dels diversos grups d'immigrants de la ciutat per part del municipi. Els membres del Consell de Migració de Mannheim són elegits directament per ciutadans d'origen immigrant. Un terç dels membres del consell participen en la Comissió d'Integració, formada per aquests ciutadans i per representants dels partits polítics. L'elecció directa dels membres del consell fomenta la participació local dels ciutadans d'origen immigrant en l'elecció dels representants en aquest òrgan local. En el seu paper d'intermediaris entre l'Administració local i els diversos grups d'immigrants es promou una comunicació en l'àmbit municipal i

una relació entre els membres del consell i l'Administració. Mitjançant aquests consells es fomenta la formació cívica i política i el coneixement de la normativa dels representants de les associacions participants i dels membres directament elegits, entesa la dimensió política com l'accés a informacions (lleis, ordenances, etc.), desenvolupament de coneixements i habilitats que els permeten actuar i prendre decisions en el camp polític (nivells de competència i estructures legislativa i executiva) i com a ciutadans. En resum, els dos models de participació fomenten dimensions similars de participació política municipal.

En contraposició als consells de migració, el projecte de FaBo Area Days sorgeix per reforçar l'ús del dret a vot que tenen els habitants d'origen immigrant que compleixin amb determinats requisits de residència. Els immigrants són tractats com a ciutadans de ple dret i es fomenta la seva participació política. Mitjançant l'acció es fomenta la relació i la comunicació entre els candidats polítics i els electors d'origen immigrant. Resumint, el model de Suècia, al contrari que els consells de migració, reforça les persones d'origen immigrant com a ciutadans de ple dret: així desapareixen diferències entre nacionals i no nacionals i s'estableix un nivell d'igualtat entre tots els ciutadans suecs.

El disseny institucional és similar en els dos consells: en el finançament dels consells municipals d'immigració participa exclusivament el municipi local. En la implementació, el Consell de Migració de Barcelona col·labora amb els ens socials i l'Administració pública local, mentre que en el Consell de Migració de Mannheim hi col·laboren l'Administració local i la societat civil. En els dos casos hi intervenen el sector públic local i el tercer sector. El projecte FaBo Area Days és una iniciativa que es va desenvolupar de manera desinteressada i en la qual participa el sector públic a través de l'empresa FaBo i voluntaris.

El repte del treball en xarxa per implementar polítiques integrals per a la convivència en barris i comunitats de veïns

En algunes bones pràctiques es pren la perspectiva global del barri o de la comunitat, que és el lloc on els nouvinguts s'instal·len i s'esforcen per fundar les seves noves llars, on per primera vegada entren en contacte amb els veïns autòctons i des d'on intenten desenvolupar una nova vida en el nou país elegit per millorar la seva situació personal. És als barris, que en l'àmbit microscòpic es poden considerar com «laboratoris» d'integració social i econòmica dels nouvinguts, on millor es pot mesurar l'eficàcia de les polítiques d'integració. Des d'aquesta perspectiva, s'opta per desenvolupar una intervenció, que té en compte la diversitat i complexitat dels factors que ajuden a fomentar la integració social, i un pla d'acció integral. L'èxit d'aquestes mesures requereix el desenvolupament i reforç del treball en xarxa amb totes les institucions i organitzacions responsables en les polítiques d'integració i la mobilització de la població del barri en general. Per això, en el marc del projecte CIEN, es consideren bones pràctiques aquelles que, prenent aquesta perspectiva local, s'esforcen a fomentar el treball en xarxa en tots els àmbits i/o a mobilitzar i enfortir la població local.

En aquest apartat es comparen les bones pràctiques següents:

Quartiermanagement Neckarstadt-West, Ludwig-Frank-Kooperative (Mannheim) i Pla de millora del barri de l'Erm (Manlleu, Barcelona)

Anàlisi comparativa del Quartiermanagement Neckarstadt-West (Mannheim), el Pla de millora del barri de l'Erm (Manlleu, Barcelona) i la cooperativa d'habitatges Ludwig-Frank (Mannheim)

El Quartiermanagement Neckarstadt-West i el Pla de millora de barri de l'Erm són bones pràctiques perquè presenten un model d'intervenció global de barri per esmenar determinades deficiències urbanes i socials amb la finalitat de revalorar-lo i fomentar-ne un canvi en l'estructura social. La línia d'actuació se centra en el foment del treball en xarxa de tots els ens socials i administratius i de la societat civil. El projecte de cooperativa d'habitatges Ludwig-Frank és un model d'intervenció residencial (bloc d'habitatges) que sorgeix per superar una situació d'exclusió social. La línia d'actuació se centra en l'autoorganització dels veïns dels habitatges per superar aquesta situació i mantenir-los.

El Quartiermanagement Neckarstadt-West e.V. es crea com a associació amb l'objectiu de crear estructures participatives al barri amb la finalitat d'integrar l'acció de tots els actors locals (veïns, iniciatives socials, associacions culturals, etc.), institucions públiques (escoles, Administració, etc.) i privades (empreses locals, bancs), i els recursos del barri sota un sol sostre. A partir d'aquesta estructura, s'analitzen, des de meses temàtiques, els dèficits del barri, s'organitzen accions o intervencions per superar-los i s'elabora un pla integral d'acció del barri. Mitjançant les estructures i les accions es fomenta la participació social i la relació i la comunicació intercultural entre els participants en les meses i en el fòrum. Mitjançant les activitats es fomenten els espais d'interacció local que permet conèixer les normes comunes i fomenta valors compartits i una actitud de tolerància cap a la diversitat entre els veïns. El Pla de millora del barri de l'Erm mentrestant, és un pla integral d'acció de l'Ajuntament de Manlleu. Les accions que s'han de dur a terme en un període determinat de temps estan integrades en un pla urbanístic i un pla de convivència. El pla de convivència integra, en meses temàtiques, ens socials, representants de l'Administració local i veïns. Amb el pla de convivència i a través de les meses es fomenta la participació dels habitants del barri en els projectes d'urbanisme, en l'organització d'activitats culturals i en tallers de formació, entre d'altres. A través d'aquestes activitats es fomenta la relació i comunicació dels participants entre ells i amb els membres de l'Administració local en diversos àmbits: a les meses del Pla de convivència, a les activitats participatives, als tallers i a les activitats culturals. Amb ajuda d'aquestes accions, els veïns aprenen les normes comunes i es desenvolupen valors comuns, que repercuteixen en una actitud de tolerància. Mitjançant la intervenció global al barri les dues bones pràctiques fomenten les mateixes dimensions de la convivència: es pot dir que en els dos casos amb la finalitat de desenvolupar en la població local noves identitats com a veïns del barri.

La cooperativa d'habitatges Ludwig-Frank és una iniciativa cívica creada per salvar i recuperar els blocs d'habitatges de lloguer social Ludwig-Frank, de propietat municipal. Després d'una intensa activitat informativa i aclaridora sobre el concepte de cooperativa d'habitatge, la iniciativa va aconseguir que els veïns dels blocs es fessin membres de la cooperativa i que la propietat del bloc passés a ser d'aquesta. El desenvolupament del projecte, amb nombroses trobades per portar a terme els plans i prendre les decisions, va fomentar la relació i la comunicació entre els veïns, així com la seva participació activa en la recuperació dels blocs d'habitatges i els espais comuns. L'adhesió dels veïns com a membres de la cooperativa i copropietaris dels habitatges fomenta el sentiment d'identi-

tat com a propietari i veí del bloc d'habitatges i de pertinença al lloc. Amb l'ajuda del centre social Ludwig-Frank es van prendre mesures per resoldre i prevenir conflictes i fomentar el desenvolupament de normes comunes de convivència i de valors compartits. En general, es fomenta una actitud de respecte i tolerància entre els veïns.

El disseny institucional de les tres bones pràctiques és molt diferent. L'associació Quartier-management Neckarstadt-West està formada i finançada per l'empresa pública de construcció i lloguer d'habitatges GBG i entitats socials del tercer sector (Caritas, Diakonie, AWO, Gepeb); actualment, l'Ajuntament de Mannheim participa en el finançament. L'associació col·labora amb institucions i organismes del sector públic (Administració local, escoles), del sector privat (empreses, bancs) i del tercer sector (associacions d'immigrants, iniciatives socials i culturals, membres de les esglésies locals), així com amb la societat civil (veïns del barri). El Pla de millora del barri de l'Erm és una iniciativa de l'ajuntament i està finançat en l'àmbit autonòmic per la Generalitat de Catalunya i en l'àmbit local per l'ajuntament. En la implementació del pla hi participen els dos nivells administratius, els ens socials del barri (associacions de veïns i d'immigrants) i la societat civil (veïns del barri). En el finançament de la cooperativa d'habitatges Ludwig-Frank hi participen sobretot els membres de la cooperativa i especialment donants d'institucions del tercer sector i de la societat civil. Per assegurar el finançament, la cooperativa va crear una associació de foment del centre social i una fundació. En el desenvolupament del projecte hi participen, sobretot, els membres de la cooperativa. En resum, l'exemple de Manlleu mostra un disseny de participació transversal de les institucions públiques autonòmiques, regionals i locals, amb la participació del tercer sector en l'àmbit local, mentre que a Mannheim, el primer exemple mostra un disseny en què participa el sector públic local i organitzacions locals del tercer sector. En el segon exemple hi participa, sobretot, la societat cívica i el tercer sector, ja que aquesta iniciativa es va desenvolupar des de baix cap amunt (*down-top*).

Amb aquesta anàlisi comparada s'ha mostrat que, malgrat les diferències sociodemogràfiques de la immigració i de la diversitat de contextos institucionals que hi ha, en els cinc països les bones pràctiques han de donar resposta a reptes molt similars. Per això també trobem respostes bastant similars quant als objectius de convivència que persegueixen. Hi ha algunes diferències importants en els contextos que impedeixen bones pràctiques similars, com és el cas de la falta del dret a vot municipal per a ciutadans de tercers països en tots els contextos, a excepció del suec. Així mateix, hi ha algunes variacions importants en el disseny institucional de les bones pràctiques, sobretot entre aquelles que s'han desenvolupat de dalt cap a baix (*top-down*, aquelles que sorgeixen com a iniciativa de l'Administració) i aquelles que es desenvolupen des de baix i hi involucren les administracions públiques (*down-top*).

Malgrat aquestes diferències, hi ha una similitud en la majoria dels dissenys institucionals que consisteix en la cooperació entre administracions públiques i tercer sector i societat civil, incloent-hi també en alguns casos empreses privades. Amb aquesta anàlisi es mostra que es poden dur a terme molt bones pràctiques, algunes més complexes i altres més senzilles. Algunes requereixen més finançament i una gran mobilització de diverses institucions. Altres pràctiques, en canvi, encara que també necessiten finançament, depenen principalment de la voluntat d'alguna petita associació per promoure la convivència intercultural en un context de respecte a la diversitat social.

6. Recomanacions

La finalitat principal del projecte CIEN és el foment i l'intercanvi de coneixements i experiències en la promoció de la convivència en barris europeus amb una població altament heterogènia, així com la formulació de recomanacions transferibles a la pràctica.

Les bones pràctiques presentades mostren que, independentment del context sociodemogràfic i institucional dels països participants, en el foment de la convivència es busca donar resposta a reptes molt similars, reptes que són descrits en el marc conceptual i metodològic (vegeu el capítol 2). Per tant, els objectius que es persegueixen en els projectes per fomentar la convivència mostren grans similituds. A partir de les experiències de les bones pràctiques, a continuació es formulen algunes recomanacions.

Com demostra el simple punt de vista quantitatiu de les bones pràctiques escollides pels participants en el projecte CIEN, les polítiques de recepció i capacitació personal i professional dels nouvinguts tenen un pes important en el foment de la convivència. Mitjançant les polítiques de recepció s'ajuda els nouvinguts a adaptar-se a un context sociogeogràfic generalment molt diferent al del seu lloc d'origen, de manera que es reforça la seva autonomia i les seves competències necessàries per sortir-se'n amb autonomia en el dia a dia. Aquestes mesures no tan sols ajuden a prevenir possibles conflictes socials futurs, sinó també a superar situacions de discriminació o d'aïllament social de persones d'origen immigrant.

- El repte de les polítiques de recepció és la integració sociolaboral dels nouvinguts o dels membres de les famílies com a base per a una vida digna a la nova llar. Per aconseguir aquest repte, els programes han d'oferir un assessorament individualitzat que s'orienti a les necessitats concretes de les persones d'origen immigrant a partir dels seus recursos personals i professionals i, per a aquells que no tinguin un contracte de feina previ, a les exigències del mercat laboral local. Un seguiment continu dels participants ajuda a captar dificultats a temps i a cercar-hi solucions.
- Els programes han d'adaptar-se a les seves finalitats. És a dir, si la finalitat és la integració en el mercat laboral, l'adaptació del programa a un horari laboral normal de jornada completa ajuda els participants a conèixer i a adaptar-se a les normes laborals o a les exigències del mercat laboral del país. Com mostren les bones pràctiques, una ajuda econòmica als nouvinguts o als usuaris del programa, i condicionada a la participació contínua en el mateix, facilita i incentiva la seva participació.
- Com mostren les bones pràctiques, en el disseny dels programes de recepció és necessari integrar mesures d'intervenció especials per a grups determinats, per exemple en la integració sociolaboral d'homes d'origen immigrant d'edat avançada o persones d'origen immigrant sense ensenyament bàsic i/o sense preparació pro-

fessional i sense experiència laboral. Un acompanyament més individualitzat, com el que ofereix el model d'«apadrinament» o «tàndem», és una mesura eficaç en l'acompanyament de grups socials més vulnerables, com són els nens, els joves i les dones. Mitjançant aquest acompanyament més personal i informal s'ofereix una ajuda adaptada a les seves necessitats i limitacions específiques, la qual cosa fomenta les relacions socials amb persones autòctones i enforteix la seva autoconfiança.

- Mitjançant la integració dels serveis en un punt únic i les ofertes de les polítiques de recepció en un programa de recepció s'ajuda a superar obstacles d'accessibilitat amb què sovint s'enfronten els usuaris. Aquesta accessibilitat es millora amb la diversificació dels mitjans d'informació i assessorament mitjançant noves tecnologies (pàgina web, correu electrònic, etc.), contactes personalitzats i telèfon.
- És necessari estimular el treball en xarxa. Aquest procés d'adaptació és necessari acompanyar-lo des de les institucions i la societat civil del lloc d'acollida. Com mostren les bones pràctiques, per millorar l'eficàcia d'aquestes intervencions és necessari impulsar el treball en xarxa entre l'Administració, els organismes del tercer sector i la societat civil. A més, és necessari integrar-hi professionals amb competències interculturals

En el foment del coneixement de la realitat social i cultural de les comunitats d'immigrants entre la població autòctona i la promoció de noves percepcions i de sentiment de pertinença a un nou col·lectiu, o com a «nous veïns», les bones pràctiques presentades mostren que és necessari desenvolupar polítiques de diàleg intercultural i interreligió. Mitjançant la implicació dels mitjans audiovisuals de comunicació en les polítiques de diàleg intercultural es fomenta una informació lliure de prejudicis i una identificació dels col·lectius immigrants com a part del nou lloc de residència. Els serveis de mediació social en la resolució de conflictes veïnals promouen la cohesió ciutadana, el compromís de les persones davant els seus problemes, l'acostament de l'Administració, la coresponsabilitat dels participants en la solució dels seus problemes i la sensació de seguretat.

- El repte de les polítiques de diàleg intercultural i interreligió és donar un protagonisme més gran a persones d'origen immigrant i fomentar el diàleg de la població autòctona amb la població d'origen migratori. Com mostren les bones pràctiques, els mitjans de comunicació poden tenir un paper essencial en la consecució d'aquest objectiu. Amb aquesta finalitat és necessari que els mitjans de comunicació integrin professionals de la comunicació d'origen immigrant en els seus equips, així com programes d'un format informatiu sobre els diversos col·lectius migratoris portats per equips multiculturals.
- Com demostra la bona pràctica de Mannheim, en el desenvolupament de polítiques de diàleg interreligió és necessari el desenvolupament de fòrums de diàleg que integrin els representants dels col·lectius religiosos, l'Administració local, ens socials i la societat civil amb la finalitat d'expressar i cercar solucions consensuades a les necessitats dels diversos col·lectius, prenent seriosament pors o dubtes existents per fomentar la transparència, el coneixement i l'entesa entre els col·lectius. En el foment de la convivència entre les confessions és necessari treure els edificis de culte de l'anonimat, donar-los un espai físic i fomentar la seva accessibilitat al públic en general, així com fomentar l'educació dels oradors religiosos al país de residència i, així,

disminuir la fluctuació dels oradors religiosos procedents del país d'origen, desco-neixedors generalment de la realitat dels seus fidels, així com de la cultura i la llengua del país on resideixen.

Les polítiques de civisme i participació política proporcionen les competències necessàries per participar en la vida local i en la presa de decisions locals organitzen canals d'informació i participació acceptant la diversitat com una realitat local. El repte de les polítiques de civisme i participació política rau en la inclusió en l'àmbit local de tots els habitants amb dret a residència legal com a ciutadans, és a dir, com a membres d'una comunitat política, amb tots els drets i deures, sense distincions per nacionalitat. En aquest sentit, dels bons exemples, només Suècia¹³ ofereix un concepte de participació política molt inclusiu.

- En el foment de polítiques de civisme i participació política en països on no hi ha el dret a vot local per a la població procedent de tercers països, els consells participatius ofereixen una bona alternativa. Les bones pràctiques mostren que és necessari que aquests espais de participació permetin influir en les polítiques municipals, que concerneixen la població d'origen immigrant, perquè aquests consells siguin percebuts per la població i pels membres de l'Administració local com a representants legítims d'aquest col·lectiu.

Des d'una perspectiva més holística, les polítiques transversals d'intervenció persegueixen la integració de diverses mesures d'actuació (educació, veïnatge, urbanisme, cultura, etc.) en un espai geogràfic determinat (comunitat de veïns, bloc d'habitatges o barri). El repte d'aquestes polítiques és impulsar el treball en xarxa de tots els organismes i integrar tots els serveis, ens locals i la societat civil a la xarxa de treball. La implicació de la població local en el foment dels canvis de la comunitat o barri fomenta la coresponsabilitat i reforça els habitants en la seva capacitat d'autoajuda.

- En les polítiques transversals d'intervenció, les bones pràctiques mostren que és necessari crear noves estructures, responsables de la gestió i del desenvolupament dels plans d'intervenció, així com de la coordinació del treball en xarxa i que refermin la sostenibilitat del projecte. Això exigeix una major coordinació i implicació dels departaments de l'Administració local i regional corresponents, així com d'un finançament suficient per refermar aquestes estructures.
- Atesa la complexitat de les polítiques transversals i de la novetat d'aquests conceptes, cal una àmplia política informativa per aconseguir que la població valori les intervencions i sàpiga que la complexitat del projecte alenteix els resultats concrets visibles al barri, els quals es perceben a mitjà i llarg termini. En aquesta tasca informativa s'han d'implicar multiplicadors i líders dels grups d'interès del barri i de la comunitat, així com els mitjans de comunicació locals.

13. A més de Suècia, altres onze països europeus han acordat el dret de vot local a tots els estrangers (Bèlgica, Dinamarca, Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Finlàndia, Holanda, Hongria, Irlanda, Lituània i Luxemburg).

7. Bibliografia

AMBROJO, Joan C. «23 municipis de Barcelona creen serveis per mediar en conflictes entre ciutadans: la Diputació destina 870.000 euros a la contractació de mediadors socials». Barcelona, *El País*, 3-7-2006.

BOE 279, de 21-11-2003, Sec. 1, pàg. 20.179-20.187; Llei Orgànica 14/2003, de 20 de novembre, sobre el dret de reagrupament familiar.

BOE 311, de 29-12-1978, Constitució espanyola del 1978, Corts Generals, pàg. 29.313-29.424.

Consell Municipal d'Immigració de Barcelona; *Pla de treball 2008-2011*, juny de 2008 (no publicat).

Diputació de Barcelona. *La mediació ciutadana als ajuntaments: Estudi de casos*, 2008. (Col·lecció Documents de Treball, Sèrie Igualtat i Ciutadania; 8.)

EHRHARDT, Christoph. «Moschee in Mannheim: Ganz anders als bei Karl May». *FAZ (Frankfurter Allgemeine Zeitung)*, 16 d'octubre de 2007 (www.faz.net).

EUROSTAT, banc de dades en línia: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL.

FRA (2008): *Gemeinschaftlicher Zusammenhalt auf lokaler Ebene: den Belangen muslimischer Gemeinschaften gerecht werden; Beispiele für kommunale Initiativen*, European Union Agency for Fundamental Rights.

German Report. «The World in my House», Action Programme against Discrimination; Vermittungsgenossenschaft Ludwig-Frank eG. Mannheim, 2001.

HÖBEL, Regina, et. al. «Voneinander lernen, Gute-Praxis-Beispiele stadträumlicher Integrationspolitik»; Ergebnisse der Begleitforschung zum Verbundprojekt «Zuwanderer in der Stadt» S. 68, Darmstadt, 2006.

Integra local: portal per a entitats locals sobre integració d'immigrants (www.integralocal.es).

Institut für Deutsch-Türkische Integrationsstudien und interreligiöse Arbeit e.V. Mannheim, 2003.

INTI-Programm: http://ec.europa.eu/justice_home/funding/2004_2007/inti/funding_inti_en.htm.

Organització Internacional per a les Migracions (IOM): www.iom.int/jahia/Jahia/cache/offonce/lang/es/pid/283.

PAHL, Walter. «Vermittungsgenossenschaft Ludwig-Frank eG, Mannheim 1990-2000»; Jubiläums Broschüre; 2000.

PIEGARI, Carlos. «La immigració no necessita interlocutors messiànics». *Mundo Hispano: Latinoamérica en tus manos*, núm. 32, 2006 (www.mundohispano.info/articulo.php?id=370).

Annex: presentació de les institucions participants en el projecte CIEN

Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania. Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona (Catalunya, Espanya)

El Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania està adscrit a l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona.

La Diputació de Barcelona és una institució de govern local, la funció de la qual és oferir suport tècnic, econòmic i tècnic als ajuntaments dels 311 municipis de la província de Barcelona. A mitjan any 2004 es va crear l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania amb la missió de desenvolupar les polítiques locals i de suport als ajuntaments en la gestió de la convivència i la diversitat, promoure la igualtat social i de gènere i afavorir les oportunitats i la participació social dels joves. Qüestions totes que configuren una àrea de política social, d'objectius de llarg recorregut, en àmbits tan diversos com és la igualtat dona-home, les polítiques de joventut i la ciutadania, amb una especial preocupació pels canvis sociodemogràfics produïts per la immigració.

L'Àrea d'Igualtat i Ciutadania inclou el Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania, l'Oficina de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home, l'Oficina del Pla Jove i, des del mandat 2007-2011, l'Oficina de Participació Ciutadana.

En aquest context, el Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania té la missió d'impulsar accions orientades al fet que els ajuntaments puguin desenvolupar i consolidar capacitats per afavorir la cohesió social, la convivència ciutadana i la qualitat de vida de tota la població en un context de progressiva diversificació.

Contacte

Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania
Àrea d'Igualtat i Ciutadania, Diputació de Barcelona
Travessera de les Corts, 131-159
Recinte Maternitat, Pavelló Mestral, 4a planta
08028 Barcelona
Tel.: +34 93 402 27 13
Fax: +34 93 402 27 14
Lloc web: www.diba.cat

Regional Development Agency (RDA), Senec-Pezinok (Eslovàquia)

L'Agència de Desenvolupament Regional (Regional Development Agency, RDA) de Senec-Pezinok és una organització d'interès públic que va començar les seves activitats l'any 2002. L'organització es va establir a petició del Ministeri de Construcció i Desenvolupament Regional, el qual és responsable de la posada en pràctica a Eslovàquia dels programes estructurals del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), del Fons Social Europeu (ESF), de les iniciatives Interreg i EQUAL i del Fons de Cohesió. L'Agència de Desenvolupament Regional pertany a la xarxa integrada d'aquest ministeri. És una associació de persones jurídiques entre les quals hi ha la regió autònoma de Bratislava, la federació empresarial eslovaca, les cambres d'indústria i comerç eslovaques, la ciutat de Pezinok i la ciutat de Senec. L'agència opera al territori de la regió autònoma d'Eslovàquia/Bratislava i coopera estretament amb la regió de Bratislava en l'àrea de l'educació i la formació, així com amb les entitats de l'Administració de l'estat en l'àmbit regional, nacional i internacional. Les activitats de l'agència van dirigides al sector privat, al tercer sector (organitzacions no governamentals) i a la societat civil en general.

Contacte

RDA Senec-Pezinok
Hontianska 12
821 08 Bratislava
Slovakia
Tel.: + 421 - 2- 3500 1124
A/e: info@rrasenec-pezinok.sk
Lloc web: www.rrasenec-pezinok.sk

Instituzione Centro Nord-Sud (Itàlia)

La Instituzione Centro Nord-Sud va ser constituïda el 1999 pel Consell Provincial de Pisa amb l'objectiu de contribuir al progrés i al creixement social i econòmic de la població a les zones rurals en desenvolupament, així com a la integració de la població d'origen immigrant. Aquesta institució és l'instrument mitjançant el qual el govern local posa en pràctica les seves polítiques d'integració i és, al mateix temps, un punt de referència per a totes les comunitats d'immigrants presents al territori.

Les seves activitats se centren en la promoció de l'educació intercultural, l'elaboració d'informació, el foment de la participació de la població immigrant i la cooperació internacional. Mitjançant l'organització d'iniciatives interculturals, conferències, debats sobre el fenomen de la immigració i el coneixement de les tradicions de les diverses cultures, la Instituzione Centro Nord-Sud fomenta el coneixement mutu de la població autòctona i la nouvinguda. L'any 2001, l'organisme va crear el Consell Provincial d'Estrangers, en el qual estan representades la majoria de les associacions d'immigrants amb la finalitat de promoure la participació dels immigrants en el procés decisor sobre temes que els con-

cerneixen (laborals, d'habitatge, de salut i d'educació). A més, impulsa la informació en els mitjans de comunicació sobre temes interculturals i d'immigració, per exemple mitjançant la creació d'un programa de televisió intercultural (*Miscela Pregiata*).

Contacte

Instituzione Centro Nord-Sud
Via Gioberti, 39
56124 Pisa
Tel +39 050 540 668
Fax +39 050 313 72 50
A/e: nordsud@sirius.pisa.it
Lloc web: www.centronordsud.it

Ausländerbeauftragte Mannheim (Alemanya)

El departament del responsable dels Estrangers de l'Ajuntament de Mannheim es va crear l'any 1974. La definició del departament es va canviar l'any 2007, i es va passar a dir Representant per a la Integració i la Immigració (Beauftragter für Integration und Migration), per adaptar-lo a la realitat social de la ciutat, en què dos terços dels habitants d'origen immigrant té un passaport estranger, mentre que un terç té la nacionalitat alemanya (31/12/2006).

El responsable d'Immigració i Integració, com a director administratiu de caire transversal, és la persona de contacte per a qüestions importants sobre migració i integració al municipi de Mannheim. El camp d'activitat aborda tant tasques de consultoria com de coordinació, i tasques de conceptualització i impuls de projectes. A això s'afegeix la tasca d'informació i de relacions públiques, la planificació i, en part, la implementació de mesures i projectes, així com la direcció de la Comissió d'Integració i l'organització administrativa del Consell de Migració. La relació amb totes les associacions d'immigrants, a la qual cosa també s'afegeix l'adjudicació i organització dels mitjans d'ajuda, té un significat central en la tasca d'aquest departament.

Contacte

Claus Preißler
Beauftragter für Integration und Migration
Stadt Mannheim
Rathaus E 5
68159 Mannheim
Tel.: +49 (0) 621-293 9437
Fax: +49 (0) 621-293 9471
A/e: claus.preissler@mannheim.de
Lloc web: www.mannheim.de/integration

Falkenbergs Bostads AB. FaBo (Suècia)

Falkenbergs Bostads AB (FaBo) és l'empresa pública d'habitatge del municipi de Falkenberg, situat a l'oest de Suècia. Totes les participacions de l'empresa estan a les mans del municipi, i el consell de FaBo és nomenat pel consell municipal. FaBo és la propietària de 2.400 habitatges a Falkenberg, que constitueixen el 50 % de tots els habitatges de lloguer del municipi. Aquesta empresa du a terme diverses activitats de responsabilitat social que s'implementen als barris de Falkenberg per enfortir el sentiment de pertinença a la comunitat i potenciar l'autoresponsabilitat; també per lluitar contra els sentiments d'inseguretat i segregació que de vegades expressen els ciutadans. Aquestes activitats s'implementen en diversos aspectes, com ara el disseny, la construcció i el manteniment dels habitatges i les àrees públiques, i també mitjançant polítiques de cohesió. Als barris hi ha centres socials amb professionals per gestionar els afers veïnals.

Contacte

Bengt Björnehammar FaBo
Project manager
Falkenbergs Bostads AB
Visit: Rörbecksgatan 6
311 80 Falkenberg (Suècia)
Tel.: +46 (0) 346 886629
Fax: +46 (0) 346 58360
A/e: bengt.bjornehammar@fabo.se
Lloc web: www.fabo.se

City Hall of Starogard Gdański (Polònia)

Starogard Gdański és una ciutat de Polònia situada al nord del país, i és la capital del comtat de Starogard Gdański, dins el voivodat de Pomerània; té 49.579 habitants (2005).

Contacte

City Hall of Starogard Gdański
6 Gdanska st.,
83-200 Starogard Gdański (Polònia)
Tel (+48 58) 53060627
Fax (+48 58) 5306000*
A/e: ludwik.szakiel@um.starogard.pl
Lloc web: www.starogard.pl

Part II

**L'impuls de la
convivència ciutadana
i intercultural als
barris europeus:
marc conceptual
i metodològic**

Introducció

Aquest text s'inscriu en els treballs de la Xarxa CIEN i és un dels resultats del projecte. Un dels objectius del projecte CIEN ha estat la construcció d'un marc fonamentat i operatiu que serveixi als agents institucionals i socials en la promoció de la convivència en l'àmbit local.

El document aporta un marc conceptual i metodològic. El marc conceptual –estructurat en dotze premisses interconnectades– aporta els fonaments per al marc metodològic i està basat en dos eixos. D'una banda, en la definició de convivència amb relació a democràcia, ciutadania i interculturalitat. De l'altra, en l'aplicació a la vida social i local dels barris d'una tipologia que diferencia i interrelaciona tres modes de sociabilitat: convivència, coexistència i hostilitat (Giménez, 2005). Totes aquestes qüestions van ser examinades i discutides pels socis de la Xarxa CIEN en trobades i seminaris de discussió a Falkenberg (Suècia) i Pisa (Itàlia).

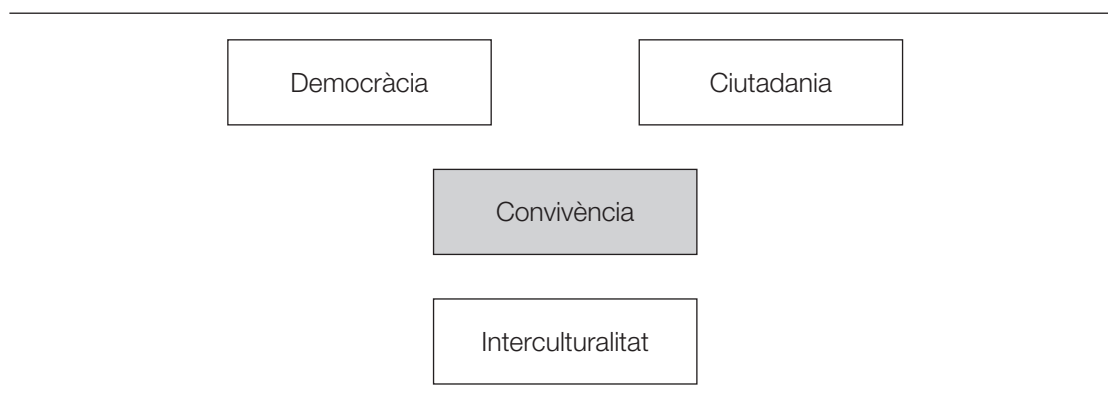
El marc metodològic –estructurat en quatre instruments– concreta i fa operatiu el marc conceptual, de manera que ja va al terreny pràctic i operatiu. També està basat en dos eixos complementaris: d'una banda, un eix de diagnòstic de situació previ a l'acció per la convivència ciutadana i, de l'altra, l'eix del disseny i la posada en pràctica de les accions corresponents.

I. Marc conceptual

A l'hora d'engegar programes d'impuls de la convivència ciutadana als barris europeus, especialment en aquells on les carències i problemàtiques socioeconòmiques s'encavalquen amb nous processos de diversificació sociocultural, és necessari formular un conjunt articulat d'elements conceptuals que serveixi de base i referència per a les metodologies d'intervenció.

El marc conceptual que es proposa se sintetitza en les dotze premisses teòriques següents. En aquest conjunt de proposicions es poden distingir tres blocs que van dels temes més generals als més particulars i dels més conceptuals als més pràctics. En el primer bloc (premisses 1-5) es tracta tot allò que té a veure amb la noció de convivència i la seva relació amb democràcia, ciutadania i interculturalitat. En el segon bloc (premisses 5-10) es contraposa la convivència amb la coexistència i l'hostilitat, i es defineix la situació dels barris segons que predomini un o un altre mode de sociabilitat. En el tercer bloc (premisses 11 i 12) es posa èmfasi en la presència simultània dels elements abans diferenciats en cada realitat social concreta i en els processos de transformació d'una situació en una altra.

Gràfic 1. Marcs de referència de la convivència

Com entendre la convivència

Premissa 1. Noció de convivència

Podem entendre convivència com a *relació harmoniosa*, però sempre que no idealitzem aquesta noció d'harmonia, ja que la convivència implica conflicte i és també conflicte. La consulta del diccionari ens informa que la paraula *harmonia* és polisèmica. En el cas del castellà, té fins a sis accepcions. De tots els usos designats pel DRAE, dos són especial-

ment il·lustratiu del significat que atribuïm al terme quan l'associem al concepte de convivència. Són els següents:

1. *f. Unión y combinación de sonidos simultáneos y diferentes, pero acordes. 2. f. Bien concertada y grata variedad de sonidos, medidas y pausas que resulta en la prosa o en el verso por la feliz combinación de las sílabas, voces y cláusulas empleadas en él.*¹⁴

Si assumim aquesta «accepció musical» de la paraula *harmonia* en castellà, podem superar la dicotomia aparent entre aquesta paraula i el terme *conflicte*, ja que comprenem que no es tracta d'existències excloents i que hi ha un moviment continu que va d'una cosa a una altra. A més, podem superar una mala comprensió recurrent del principi de democràcia, segons la qual el *consens democràtic* obliga a l'eliminació dels conflictes.¹⁵

La democràcia no es pot tornar efectiva sense l'existència del diàleg entre una diversitat d'opinions i perspectives. Som partidaris de la idea que com més s'incrementa la diversitat de punts de vista, més camins s'obren a l'*elecció personal* ciutadana i, per tant, més se solidifiquen els mecanismes bàsics sobre els quals es basa el règim democràtic (Giménez, 2003). És a partir d'aquí que podem afirmar que la diversitat social significa, en aquestes circumstàncies, un element democràticament enriquidor i generador de desenvolupament humà sostenible (Giménez, 2000). Així, el consens democràtic (que també és, si reprenem l'analogia musical, una «grata varietat de sons ben concertada») és abans un fruit de la incorporació de les aportacions derivades del conflicte de perspectives que un fruit de la temptativa d'inocular aquests conflictes i silenciar-ne la diversitat sociocultural.

Podem afirmar que en les societats contemporànies la diversitat de punts de vista és alhora el resultat i la causa de la complexitat social (Durkheim, 1985; Gluckman, 1962; Da Matta, 2002).¹⁶ S'han de considerar dos aspectes:

1. Que les societats complexes representen una multiplicitat de perspectives no sempre coherents entre si, ja que gairebé mai ho són.
2. Que les societats complexes són jerarquitzades i que, per tant, hi ha la lluita pel predomini d'uns determinats punts de vista sobre altres, d'acord amb les relacions de poder que constitueixen les xarxes locals i globals. Quan determinats sectors de la

14. 22a edició del *Diccionario de la Real Academia Española*.

15. En la tradició de les ciències socials, el *conflicte* s'entén de maneres diferents a partir dels diversos paradigmes i de les seves interpretacions sobre la totalitat social. Les escoles hereves de la tradició de la sociologia funcionalista francesa i de l'antropologia funcionalista anglesa tendeixen a comprendre la societat com una forma orgànica, l'equilibri de la qual està centrat en l'existència d'un ordre ontològic. Per a aquestes escoles, el conflicte significa una desviació d'aquest ordre, i és entès com a símptoma de problemes estructurals: una *anomalía* que cal que es corregeixi. Aquesta concepció va tenir un gran impacte en el pensament contemporani. Es va estendre, per exemple, als models teòrics d'autors nord-americans com ara Parsons i Merton, molt influents en les concepcions democràtiques en el context de la guerra freda. Com a conseqüència d'aquestes accepcions, discursos hegemònics d'estats contemporanis porten en si mateixos la premissa que el conflicte és una malaltia que cal guarir.

16. Durkheim assenyalava que en les societats complexes (que ell denominava «solidaritats orgàniques»), la multiplicació dels codis socials és el resultat de la diferència de perspectiva dels diversos grups sobre la totalitat social. Gluckman i Da Matta, continuant l'anàlisi de l'autor, van afegir que aquests grups lluiten per fer valer els seus codis sobre qualsevol corpus social, la qual cosa genera una jerarquia de discursos, valors, normes, nocions de sanitat, de conducta, de religiositat, etc.

societat aconseguir fer valer les seves concepcions sobre tot el grup es configura el que s'ha anomenat una *jerarquia social de credibilitats*, segons la qual determinades perspectives i valors són divulgats com a «més vàlids» i «més importants» que altres (Becker, 1977).

Conseqüentment, la postura que nega la *conflictivitat* en els contextos urbans (com són els barris que aquí considerem) pot ser incompatible amb la noció de democràcia per dos motius importants:

1. Perquè pot acabar afirmant que la diversitat sociocultural és una desviació, quan en realitat és històricament indissociable dels contextos socials complexos.
2. Perquè pot acabar per reproduir el discurs dominant de les jerarquies socials, cosa que contribueix a silenciar altres perspectives no hegemòniques. En aquest sentit, partir de les divergències ha de ser sinònim de permetre que es considerin el màxim nombre de punts de vista en la presa de les decisions.¹⁷

Això implica assumir que en la democràcia aplicada a societats complexes hi ha maneres específiques segons les quals els conflictes són incorporats als valors col·lectius. Aquestes maneres han d'estar centrades en la idea d'un debat constant, realitzat per vies pacífiques de negociació, i assistides per valors com el *respecte mutu*. Aquest debat ha de contribuir a la correcció de les asimetries generades per la jerarquizació social, cosa que significa, d'una banda, potenciar un accés ampli a les informacions, el coneixement i la presa de decisions, i, d'una altra, possibilitar l'expressió democràtica de les decisions. Aquests aspectes conformen el que entenem per *participació democràtica*, una forma activa d'*harmonia* que supera els límits d'una *democràcia merament representativa*, i que concedeix als individus o als grups el dret d'influir o decidir sobre tot el que els concerneix (Ochaíta i Espinosa, 1997).

Concloem així que el *conflicte* pot ser assumit com un aspecte positiu, i que una bona pràctica adreçada a la convivència ha de desenvolupar mitjans pacífics a partir dels quals els conflictes puguin ser aprofitats en la seva dimensió democràtica (Berger, 1999).

La convivència és, per tant, una relació harmoniosa entre persones que viuen juntes: viure en bona harmonia amb els altres. La convivència és viure en companyia. La convivència és tant l'acció de conviure com la relació entre els que conviuen. És, a més, la interrelació entre elements diferents, procedents d'una gran varietat d'òrgens, formes i ritmes. Admetem que la convivència implica generar un sincronisme nou per a aquests elements, i que és possible establir acords comuns, en què es posen en joc múltiples perspectives com a aportacions als valors del grup, col·lectiu o barri que conviu (o que cerca la convivència).

La noció de convivència s'entén com un ideal social que és valorat i desitjat, així com una realitat social que, de fet, existeix en alguns moments històrics i presents, i en determinats llocs i contextos (familiars, locals, etc.). La convivència és, per tant, haver de ser i ser quelcom normatiu i quelcom *de facto*. Es tracta d'una noció relacional, processal, canviant i dinàmica.

17. Pel que fa a com portar a terme el conflicte i la gestió de la diversitat sociocultural en la convivència, pot consultar-se, per exemple, Reyzábal (2007).

Premissa 2. Les dimensions de la convivència

Fins ara ens hem acostat a què és la convivència, o a què ha de ser, des de la idea de bona relació o relació harmoniosa, però sense perdre de vista la conflictivitat social, i ho hem fet ubicant la noció de convivència en el marc més ampli de la democràcia. Després d'això, la nostra aproximació a la naturalesa de la convivència es pot ampliar i aprofundir si la «descomponem» i analitzem en els múltiples aspectes que comporta. La proposta, en aquest sentit, és tenir en compte conjuntament les nou dimensions que es reflecteixen en la taula 1:¹⁸

Taula 1. Dimensions de la convivència: criteris de definició i diferenciació

<i>Dimensió</i>	<i>Aspectes centrals</i>
1 Relacional	Existència d'interacció social i interpersonal o no naturalesa d'aquesta interacció.
2 Normativa	Normes compartides. Coneixement i acceptació de les normes. Adequació normativa.
3 Axiològica	Valors i finalitats compartits. Reconeixement i respecte del que no es comparteix.
4 Participativa	Presència en els àmbits de decisió. Sentiment de pertinença o no. Implicació de tothom en la vida social conjunta.
5 Comunicacional	Comunicació existent. Pautes i espais de comunicació. Eficàcia.
6 Conflictual	El tractament de la conflictivitat latent i manifesta. Comportaments pacífics o violents. Negociació en contraposició a intervenció de tercers.
7 Actitudinal	Respecte envers l'altre i naturalesa de la tolerància. Voluntat d'inclusió o d'exclusió.
8 Identitària	Identitats compartides i no compartides. Sentiments de pertinença.
9 Política	Potenciació de l'acció dels subjectes. Democratització de l'accés a informacions que orienten i situen les decisions dels subjectes. Inclusió de múltiples perspectives en els debats locals.

18. Per a més informació, consulteu Giménez, 2005, en què surten les dimensions 1 a 8. Hem inclòs la novena –la dimensió política– a proposta de la meua col·laboradora Menara Lube. Li agraeixo no solament aquesta aportació, sinó també tot allò que fa referència a la ubicació de la qüestió de la convivència en el marc democràtic, de la mateixa manera que la seva aportació és clau en la redacció final de les premisses 1 i 3.

Premissa 3. La convivència en el marc de la democràcia

Com acabem d'explicitar, no podem comprendre adequadament la *convivència* sense considerar la seva inserció en un context polític més ampli. De fet, un dels aspectes més importants del concepte es deu a la rellevància que adquireix quan es té en compte des de les totalitats democràtiques. Encara que la democràcia sigui una realitat política complexa (que adquireix contorns variables i irreductibles en què s'interconnecten aspectes econòmics, culturals, socials, religiosos, etc.), convidem a fer un breu exercici de reducció analítica amb què es puguin visualitzar les interseccions entre convivència, participació i democràtizació.

Considerem, per als objectius del nostre exercici definitori, que les democràcies són com pintures que es poden mirar des de dos angles bàsics.¹⁹ La primera d'aquestes mirades equivaldria a una mirada llunyana, des de la distància: des d'un punt que no permet focalitzar gaire bé els contorns més específics, però que, no obstant això, permet comprendre el quadre total dibuixat pels aspectes més generals de l'estat democràtic. En aquesta escala macro, el que veuríem ens permetria dibuixar (sense tenir en consideració les particularitats de cada model) els valors amplis que són (o haurien de ser) més o menys presents en totes les democràcies contemporànies. Trobaríem, així, principis fonamentals com són els de llibertat, igualtat, individualitat, representació democràtica, constitucionalitat, respecte de la minories, etc.

Però aquesta mirada llunyana no ens permetria conèixer com aquests valors generals existeixen en els contextos quotidians, en la vida de la gent. A mesura que ens aproximem a la pintura, percebem que allà on havíem vist línies contínues hi ha, en realitat, múltiples punts juxtaposats. Vistos de prop, els contorns generals de la democràcia són compostos per realitats particulars, existents en un pla local, el flux diari del qual dona forma als preceptes que componen la totalitat de la figura. El nivell *micro* seria, per tant, el segon dels angles segons els quals podem apreciar les societats complexes i democràtiques.

Ara bé, considerar conjuntament aquestes dues dimensions implica: 1) que la relació entre ambdues és permanent; 2) que una dimensió genera l'altra i viceversa. Comprenem també que l'aplicació dels principis generals als contextos específics requereix una adaptació local, i que els mateixos principis generals s'han de nodrir de les formes locals (suggerides, generades, precipitades) en els contextos específics. El procés democràtic es veu interromput quan:

1. Els principis generals (valors, normatives, lleis) són imposats sense tenir en compte les especificitats locals, o es reproduïx una jerarquia discursiva, normativa o valorativa dominant inapropiada per a aquests contextos.
2. Els valors, les normatives, les accions, les pràctiques, les concepcions i les idees locals no són incorporades, atesa la falta de mecanismes participatius d'expressió, de mecanismes d'accés a les informacions que permeten la participació estesa, o per l'exclusió de punts de vista no hegemònics.

19. Seguirem aquí la perspectiva maia del *kawa'wuj* o «doble mirada», que el llibre quixè de Pop Wuj atribueix a la divinitat o ésser suprem, i que recomana perquè els humans l'emulin. Mirar simultàniament a prop i enfora amb focus i làmpada.

Un dels problemes principals a què ens enfrontem avui dia als països membres de la Unió Europea es refereix justament a la generació de grups exclosos localment i globalment dels processos democràtics, i aquesta situació està estretament relacionada amb la recepció de població immigrant i amb la diversificació sociocultural. És innegable que aquest procés té un fons econòmic, però seria poc pertinent no observar-lo també en la seva dimensió política: en els contorns de la participació local, que hauria d'estar fonamentada en la inclusió de diferents perspectives en la formulació de les polítiques d'intervenció aplicades a barris, comunitats o grups.

Defensem, finalment, que la convivència, compresa com a espai de mediació de perspectives, és la democràcia en l'escala microscòpica, si la podem anomenar així. La convivència ocorre en l'única dimensió en què les diverses perspectives poden tenir un contacte directe i intensificat, i, per tant, és a partir d'aquesta convivència que els valors generals de la democràcia són adaptats als sabors locals. Sense aquesta potent mediació local, els *conflictes* no es poden aprofitar en el seu vessant més positiu, i es poden transformar en ruptures latents i fomentar l'exclusió de col·lectius sencers. En aquests termes, la convivència pot ser compresa com l'*acció per excel·lència* dels ciutadans, en la qual ells es fan agents de la democràcia mateixa.

Premissa 4. Relació entre convivència i ciutadania

El projecte CIEN tracta de promoure «bones pràctiques de ciutadania i convivència als barris europeus». Quan prenem convivència com el concepte nuclear i vertebrador de la xarxa d'entitats i experiències ho fem en el pla de la ciutadania plural i incloent, i, de fet, adjectivem aquesta convivència com a *convivència ciutadana*.

Estem entenent la ciutadania no sols en termes juridicopolítics, sinó també en termes civicosocials. La ciutadania és, d'una banda, el títol de pertinença que ens fa membres d'una determinada comunitat política; en aquest cas estem davant un determinat vincle de pertinença entre el subjecte i la comunitat. De l'altra banda, la ciutadania remet a la capacitat col·lectiva de constituir un espai polític en què tots els subjectes siguin igualment lliures; en aquesta segona dimensió, l'accent està posat en la relació d'igualtat entre els subjectes i respon a l'ideal de constitució d'una comunitat de persones lliures i iguals (De Lucas, Suárez, 1999).

A partir d'aquests punts de partida poden emfatitzar-se quatre elements interconnectats de la noció de ciutadania, tots amb àmplies implicacions generals per a la immigració i els contextos multiculturals. La ciutadania entesa com a

- titularitat de drets i deures (o responsabilitats) que un conjunt d'individus posseeix o té per la seva
- pertinença a una determinada comunitat juridicopolítica (un país, una entitat supranacional, una nacionalitat, etc.),
- en la qual hi ha una entitat –l'Estat– que ha de garantir el respecte i l'exercici d'aquests drets, i el compliment dels deures o obligacions esmentats
- amb participació activa en la creació dels consensos locals i globals de la societat.

Del darrer punt cal destacar que la convivència és un instrument convergent amb la participació ciutadana perquè possibilita la inclusió de perspectives diverses en el debat local. Com hem dit anteriorment, l'exclusió es materialitza (entre altres aspectes) per la falta d'accés als processos decisoris, i, per tant, en la no inclusió dels punts de vista de determinats individus o grups en la planificació, gestió o creació dels espais, drets i serveis.

Tenint aquest punt en consideració, assumim que la *qualitat de vida* dels grups, individus o sectors de la societat està íntimament relacionada amb la inclusió de les seves perspectives en la gestió dels espais comuns, un cop que el contrari significa la seva exclusió. És per això que un projecte que genera *qualitat de vida* en la democràcia (una bona pràctica) hagi de preveure obligatòriament una multiplicitat de perspectives, i tenir en consideració i representar –tant com es pugui– tots els segments socials que vinguin, a patir dels impactes del projecte en les seves vides quotidianes. La convivència, sumada a la participació democràtica, és el mecanisme ideal per a aquesta inclusió.²⁰ Vista així, la diversificació de perspectives adopta el perfil d'un *dret ciutadà*.

Premissa 5. Relació entre convivència i interculturalitat

Adjectivem la convivència com a convivència ciutadana i també com a *convivència intercultural*. Com hem abordat en altres moments, l'interculturalisme pot ser entès com «una nova expressió dins el pluralisme cultural que, afirmant no únicament el que és diferent sinó també el que és comú, promou una praxi generadora d'igualtat, llibertat i interacció positiva en les relacions entre subjectes individuals o col·lectius culturalment diferenciats» (Giménez, 2006: 174). Ho fem així, primer, per ubicar aquesta noció de convivència ciutadana en el context de la creixent pluralitat sociocultural i, segon, per fer èmfasi en la perspectiva intercultural i diferenciar-la de la perspectiva multiculturalista.

Si el multiculturalisme ha posat èmfasi en la creació de societats d'iguals i diferents, l'interculturalisme també ho fa, però afegeix alguna cosa més, com és l'èmfasi en la interacció positiva entre els diferents. Els principis centrals del multiculturalisme –igualtat de tracte i no discriminació, d'una banda, i la valoració positiva de la diversitat i el respecte per les diferències, d'altra– els assumeix també l'interculturalisme, però afegeix una tercera guia com és el principi d'unitat en la diversitat gràcies a l'enriquiment dels projectes comuns a partir de les especificitats.

20. És possible establir uns índexs generals a partir dels quals avaluem si una pràctica assumeix o no la diversitat de perspectives del seu context. Segons Malgesini (2006), la diversificació de perspectives requereix l'adopció de: 1) un enfocament de gènere, 2) un enfocament antidiscriminatori, 3) un enfocament d'accessibilitat, 4) un enfocament basat en l'edat. A més, ha de potenciar: 1) la participació dels agents, 2) la promoció d'habilitats i capacitats dels participants, 3) l'acció en xarxa, i 4) la transferència.

Aplicació als barris

Premissa 6. Convivència als barris

Segons les premisses anteriors, quines característiques té un barri, districte o àrea local on predominen les relacions i accions de convivència ciutadana i intercultural?

Es tracta de *barris amb predomini de la convivència intercultural* «quan en ells hi ha una sensació generalitzada que es viu en harmonia, si més no amb relativa harmonia, i sense desconfiança. Com a punt fonamental, s'observa que en aquest barri no es configuren àrees, zones i carrers on viuen separats els d'un determinat grup ètnic o nacional, i, si així fos, es tracta d'una certa concentració de veïns de determinat origen sense que això comporti marginalitat excessiva. En les festes del barri s'observa que hi ha gent de tota procedència. Quan alguna comunitat etnocultural celebra la seva festivitat, tot el barri està convidat i hi solen participar els qui s'adscriuen en altres sectors» (Giménez, 2005: 15).

Altres trets definitoris del barri on predomina la convivència intercultural són els següents: «Parlaran més o menys entre si i s'entendran millor o pitjor en cada cas els veïns de cultures diferents, llengües i religions, però el cas és que es parla i hi ha voluntat de comunicar-se. Se sap que hi ha conflictes de tota mena i que en alguns d'aquests conflictes els factors culturals pesen clarament, però aquests litigis s'aborden pacíficament i se sap veure si el conflicte és veïnal, comercial, educatiu, etc., sense recórrer d'una manera simple a la diversitat cultural per explicar-ho i justificar-ho tot. En definitiva, es valora positivament la diversitat del barri, se n'està orgullós i s'accepta que tots són, sobretot i davant dels altres, veïns del barri, amb independència del seu origen, aspecte racial o nacionalitat» (idem).

Premissa 7. La noció de coexistència

Un punt fonamental de l'enfocament conceptual suggerit és la distinció entre convivència i coexistència. Hi ha ambigüïtat i encavalcament entre aquests conceptes, i no en totes les llengües se'n fa una distinció clara.

Gràfic 2. Tipologia de situacions de sociabilitat

Convivència
Coexistència
Hostilitat

La coexistència indica la coincidència en el temps i en l'espai, però no implica necessàriament –com és el cas de la convivència– una bona relació. La coexistència pot tenir una connotació positiva, per exemple quan s'afirma de determinats subjectes, grups o països que «viuen en una situació de coexistència pacífica»; però moltes altres vegades la connotació és més aviat negativa, com quan es diu que «es van veure obligats a coexistir», o «bé, de moment coexistim bé». Això no obstant, la convivència comporta generalment un sentit positiu, fins que es diu «hi ha una mala convivència» perquè s'està mostrant que es desitja el contrari. La coexistència té un èmfasi estàtic, que remet a la situació existent, mentre que la convivència és més dinàmica, i fa èmfasi en el fet que és difícil, s'ha d'aprendre, és un art, etc.

Premissa 8. Coexistència als barris

Segons allò que s'ha formulat a la premissa 6, és convenient definir com caracteritzem un entorn local en què predomina la coexistència. Estem davant *un barri on predomina la coexistència* entre els diversos segments socioculturals quan «la distribució espacial dels uns i dels altres és força marcada en l'espai urbà i educatiu, i es poden identificar pautes clares de segregació espacial i social. Va haver-hi un enfrontament entre els d'aquest grup i els de l'altre, es comenta, i s'espera que la cosa no vagi a més, alguns fins i tot indiquen que cal limitar la disputa i evitar caure en falses generalitzacions, però no es fa gaire cosa més. Es parla *de l'altre* sense manifestar agressivitat i hostilitat, però no es parla *amb l'altre*. No es volen trencar els llaços existents (més aviat febles), però no s'arriba a la voluntat de teixir vincles més sòlids, per exemple d'amistat, la qual cosa seria el millor per al barri, com diu no gaire gent» (Giménez, 2005: 16-17).

Altres trets definitoris que en un districte, barri o àrea d'una determinada ciutat el que predomina no és tant la convivència sinó la coexistència és que els «veïns de tota la vida» tenen la sensació i l'actitud que cal aguantar aquesta gent nova, que no s'ha d'agredir ningú, però que «què hi farem». Se sol ser al regne de la coexistència quan les associacions són d'«uns» o d'«altres», quan la distinció entre els «veïns de tota la vida» i «els nous» adquireix una rellevància crucial, excessiva o obsessiva en l'imaginari i en la quotidianitat. Les interaccions entre els veïns es produeixen més aviat en tant que individus pertanyents a un determinat grup ètnic o cultural i no depenent dels rols personals i professionals que exerceixen en aquest espai tal o tal persona, el botiguer del carrer, aquest pare o aquesta mare de tal alumne o alumna del col·legi on van els nostres fills, el nou professor de tal llengua que viu al barri, etc. «La situació del barri no és cap meravella, però bé, anem fent, i en general la gent no es porta malament» (idem).

Premissa 9. La noció d'hostilitat

La tipologia en què es basa l'enfocament conceptual adoptat es completa amb la categoria d'hostilitat, entesa com aquella situació en la qual hi ha mala relació entre els subjectes etnoculturalment diferenciats: hi ha desconfiança, mala comunicació, agressió, etc.

Premissa 10. Hostilitat als barris

Per complementar les premisses 6 i 8, cal caracteritzar un entorn local en què predomina l'hostilitat. Estem davant *un barri on predomina l'hostilitat interètnica*

«quan els nouvinguts són considerats invasors i culpables dels mals del barri: de la inseguretat, la brutícia, la mala fama, del fet de no progressar, etc. Són veïns només per residència física, veïns no desitjats. “Que bé que estaria el barri sense ells!”, podria resumir aquesta vivència. L'ambient de confrontació es pot captar en mirades de recel i antipatia, en múltiples detalls quotidians com ara canviar de vorera o de seient, llançar a l'aire comentaris malhumorats i adversos (per exemple a la cua d'espera al mercat) o parlant malament d'altres, però com qui no vol la cosa» (Giménez, 2005: 18).

Altres trets definitoris d'un barri, zona o lloc on el més marcat és l'hostilitat són els següents: «Molesta que un petit grup estigui parlant qui sap quina llengua a la plaça o a la sortida del metro, encara que no parlin amb mi sinó entre ells! No hi ha mes, setmana, o fins i tot dia, segons les fases més o menys crítiques de la situació i del procés sociourbà, que no es comentin un incident o una baralla, un esdeveniment negatiu més en la intrahistòria del barri. Els veïns que pertanyen a una minoria subordinada viuen amb incomoditat la situació, tenen una precaució forçada en els seus comentaris i comportaments, saben que “cal anar amb compte” i sovint només es té por. No hi ha realment tolerància al barri, sinó repressió d'instints i desitjos. Les possibles veus i els fets a favor de la inclusió i la integració són esporàdics, queden en minoria, i ben sovint són més aviat “testimonials”» (idem).

Més a prop de la vida real

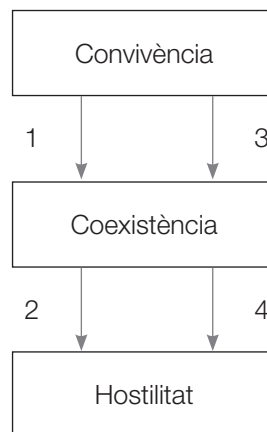
Premissa 11. Simultaneïtat dels modes de sociabilitat

Fins ara, en el nostre enfocament conceptual hem definit convivència, coexistència i hostilitat, i en les premisses 6, 8 i 10 hem remès aquestes categories als barris. Però fins ara hem presentat per separat els tres models de sociabilitat quan en la realitat sempre hi ha una barreja o combinació d'elements de convivència, coexistència i hostilitat. Això és el més interessant de l'enfocament adoptat, perquè obliga a identificar en cada espai i temps què hi ha –i quant de cada aspecte– en els aspectes cognitius, actitudinals, conductuals, etc. Això és una cosa que s'aborda amb els instruments metodològics que s'exposen en l'apartat següent.

Premissa 12. Transformacions d'un estat a un altre

La nostra darrera premissa teòrica està dedicada al caràcter canviant i dinàmic dels llocs multiculturals i dels models de sociabilitat. Des del punt de vista de l'acció institucional, intervenció i mobilització social, el més rellevant del model és que, un cop establerta la tipologia d'aquestes tres situacions o models de sociabilitat, permet treballar per superar i prevenir l'hostilitat, conservar i millorar la coexistència i consolidar i expandir la convivència.

Gràfic 3. Processos de transformació de les situacions tipus

II. Metodologia

En aquest apartat es desenvolupa el plantejament metodològic, o conjunt de passos que cal fer en el procés d'impuls de la convivència ciutadana en barris socioculturalment diversificats. En aquesta metodologia generada en el projecte CIEN es distingeixen dues fases i nivells interrelacionats.

D'una banda, la fase i el nivell metodològic de diagnòstic de la situació i anàlisi longitudinal de seguiment dels processos, orientat a com analitzar l'estat i la dinàmica socials d'una unitat territorial local des del punt de vista de la convivència ciutadana i intercultural.

De l'altra, i a partir de l'anterior, la dimensió metodològica d'intervenció pròpiament dita, en què s'aborda com dissenyar, dur a terme i avaluar plans, programes, projectes i iniciatives locals orientades a la promoció de la convivència intercultural i ciutadana en unitats territorials locals.

1. Diagnòstic i anàlisi

Un punt de partida del projecte CIEN i els seus membres és que a l'hora d'impulsar iniciatives, programes i mesures de foment de la convivència ciutadana a barris, des de la societat civil i les administracions de les localitats europees, és necessari diagnosticar com es troba una determinada unitat socioterritorial des d'aquesta perspectiva. Què hi ha de convivència, coexistència o hostilitat en aquest barri? Quin pes té cadascuna d'aquestes realitats i amb quina estabilitat i solidesa es manifesten en aquesta localització social i territorial?

Per al desplegament d'aquest primer aspecte de la metodologia es proposen dos instruments tècnics: un sistema d'indicadors de convivència, coexistència i hostilitat, i una anàlisi DAFO de les debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats vinculades a la convivència ciutadana i intercultural en aquest barri, districte, àrea o lloc.

Instrument metodològic (1): sistema d'indicadors qualitatius de convivència, coexistència i hostilitat

A continuació es proposa en tres taules un conjunt de possibles indicadors qualitatius. Es posa l'èmfasi en el fet qualitatiu perquè és un pas previ per definir la situació social existent a la zona. Els que estiguin interessats a aplicar la metodologia hauran d'avançar cap a indicadors quantitatius que permetin mesurar els graus de convivència existents, el seu contrast amb altres zones i la millora o l'empitjorament de la situació.

La proposta està basada en els treballs del consultor amb l'equip de l'Observatori de les Migracions i la Convivència Intercultural de la ciutat de Madrid, adaptats als objectius del projecte CIEN i al seu caràcter plural i transnacional. Cadascuna de les taules suposa una concreció en el pla dels indicadors de la taula central 1, en què es mostraven les nou dimensions identificades en el fet convivencial.

Taula 2. Indicadors qualitatius de convivència

<i>Dimensió</i>	<i>Indicadors</i>
1 Relacional	Hi ha relacions actives entre les persones que hi habiten, amb elements de reciprocitat, aprenentatge mutu i cooperació. A partir dels interessos compartits (com a veïns, parees d'alumnes, etc.), hi ha vincles més o menys sòlids entre persones diferenciades etnoculturalment. És habitual l'existència d'espais de barreja o mestissatge (físic, artístic, associatiu, cultural), sense que això impliqui assimilació ni marginació.
2 Normativa	Es respecten i s'assumeixen les normes jurídiques i consuetudinàries, concretament les de les comunitats de veïns, les d'ús dels espais públics i, en general, les normes cíviques.
3 Axiològica (valors)	Es respecten i s'assumeixen conscientment els valors bàsics o centrals de la comunitat, ja siguin comunitats de veïns, comunitats de barri, etc. S'és conscient de l'existència de valors diferenciats en els grups i comunitats socials i es respecten quan no suposen una contradicció amb els drets humans i l'ordenament jurídic. Si hi ha conflictes de valors, aquests s'aborden de manera dialogada i pacífica.
4 Participativa	Es fomenta activament, i de fet s'aconsegueix, que la població d'origen estranger i les minories ètniques participin en les institucions locals i en la vida comunitària. Es comparteixen els espais públics de manera normalitzada i pacífica, sense competència, tensions, agressions o segregació de grups etnoculturals a l'espai.
5 Comunicacional	En general, hi ha comunicació intercultural i aquesta sol ser respectuosa i efectiva. Hi ha una política lingüística reeixida d'aprenentatge de la llengua de la societat receptora per part d'aquells que no la coneixen ni la dominen, com també de respecte i valoració de les altres llengües presents a l'entorn.
6 Conflictual	Hi ha mesures específiques per prevenir i evitar els conflictes. Quan tenen lloc, les tensions i els enfrontaments s'afronten mitjançant procediments pacífics, com ara la negociació o la mediació.
7 Actitudinal	Institucionalment i socialment, la diversitat del medi local es valora positivament. Hi ha un respecte actiu. La tolerància és entesa i viscuda com a acceptació plena del que és diferent, fins i tot oposat.

8	Identitària	Amb independència d'altres identitats i pertinences, hi ha una identificació clara del conjunt dels habitants amb la ciutat i/o els seus barris. S'assumeix un cert grau de pertinença local.
9	Política	Hi ha vies i mitjans per a la potenciació de l'acció dels subjectes. Hi ha procediments efectius d'accés dels subjectes a aquelles informacions normatives, de recursos, de planificació, etc., que orienten i situen les seves decisions. Es reconeix en diverses instàncies i per diversos actors que hi ha diverses perspectives. És una pràctica bastant habitual que s'incloguin aquestes múltiples perspectives en els debats locals.

Taula 3. Indicadors qualitatius de coexistència

	<i>Dimensió</i>	<i>Indicadors</i>
1	Relacional	Les relacions entre les persones amb bagatges culturals diferenciats no són actives; es viu separatament. Hi ha <i>endogàmia relacional</i> . Escàs coneixement i nul interès per la cultura de l'altre. Entre els que es perceben com a diferents a penes hi ha vincles interpersonals sòlids, és a dir, relacions d'amistat, visita, parella, parentiu, associació compartida, etc.
2	Normativa	Es compleixen les normes bàsiques de deferència, veïnatge, etc., però en el nivell mínim de no perjudicar-se.
3	Axiològica	Els valors poden ser divergents, però s'accepta aquesta situació mentre no hi hagi conflicte.
4	Participativa	Tot i que hi ha una certa participació de la població d'origen estranger i de les minories ètniques a les institucions locals i a la vida comunitària, la seva participació principal es produeix en espais propis («ètnics») Es cohabita als espais públics perquè s'hi coincideix i per imperatiu quotidià, però a penes hi ha cap relació entre ells.
5	Comunicacional	La comunicació queda relegada al propi grup d'identificació nacional, cultural, ètnic, religiós o lingüístic.
6	Conflictual	La bona relació es resumeix en la mera inexistència de conflictes, disputes i problemes. Quan sorgeixen els conflictes no s'aborden, o s'aborden malament.
7	Actitudinal	Actitud neutra, ni positiva ni negativa, envers la diversitat. Hi ha respecte, però és un respecte més aviat passiu, de deixar fer, amb un interès nul, o gairebé nul, per l'altre. La tolerància s'entén i es practica més aviat com el fet de suportar l'altre.
8	Identitària	Predomina la identificació i el sentit de pertinença amb el propi grup social i cultural. El sentiment de pertinença comuna a la ciutat i/o al barri és feble.

9	Política	Les vies i els mitjans de potenciació de l'acció dels subjectes estan segmentats per grups etnoculturals. Els procediments d'accés a la informació són també bastant diferenciats per grups socioculturals. Es reconeix formalment l'existència de diverses perspectives dels grups socioculturals, però no se situen en el mateix pla de rellevància per a les decisions públiques. No és habitual la inclusió d'aquestes perspectives diferenciades en els debats locals.
---	----------	---

Taula 4. Indicadors qualitatius d'hostilitat

	<i>Dimensió</i>	<i>Indicadors</i>
1	Relacional	Alta incidència en les relacions socials de la desconfiança, l'animadversió, l'evitació, el no reconeixement i la culpabilització de l'altre. L'altre és percebut com una amenaça. No hi sol haver vincles interpersonals (tret de, potser, relacions instrumentals); fins i tot es critica arribar a tenir-los, generalment des del grup dominant i exclouent. Domina la competència sobre la cooperació. Es viu en espais separats i hi ha zones marginades i ètnicament diferenciades (guetització). Hi ha, amb freqüència, tracte discriminatori, desigual, segons amb qui s'està tractant.
2	Normativa	Hi ha constants crítiques infundades que <i>els altres</i> no compleixen les normes. El grup hostil arriba a no complir les normes democràtiques de respecte i de tracte igual.
3	Axiològica (valors)	Constants crítiques infundades que els altres no comparteixen els valors bàsics.
4	Participativa	Es rebutja i es tracta d'impedir que l'altre participi en les institucions i en la vida comunitària. En els espais públics hi ha, o es crea freqüentment, un ambient de tensió i confrontació.
5	Comunicacional	Habitualment no hi ha comunicació amb aquells que es rebutgen. Quan hi ha comunicació, es manifesta el mal to, i no és estrany que s'arribi a la desqualificació i a l'insult.
6	Conflictual	Hi ha consciència que hi ha conflictes latents no resolts i, fins i tot, es viu amb freqüència en el conflicte manifest i no ben regulat. No hi ha pau social, ni tan sols pau passiva d'absència d'incidents.

7	Actitudinal	Rebuig de la diversitat. No hi ha respecte ni tolerància, ni tan sols en sentit passiu. De l'actitud agressiva es pot passar, i de fet es passa, a l'agressió verbal i, fins i tot, a la física.
8	Identitària	Hi ha barreres per a la identitat i pertinença compartides. Per part d'un sector considerable, es parla de manera excloent de <i>la nostra</i> societat, <i>el nostre</i> barri, <i>la nostra</i> escola, perquè <i>ells</i> o <i>els altres</i> no en formen part. No es pretén incloure la minoria.
9	Política	Les vies i els mitjans de potenciació de l'acció dels subjectes no són ni comuns ni equiparables entre el grup majoritari/dominant i els grups minoritaris/dominats. Es nega o es posa en qüestió per part de la majoria l'acció democràtica dels subjectes minoritaris. No hi ha reconeixement de la perspectiva de l'altre sobre la vida social i la gestió del que és públic.

Instrument metodològic (2): anàlisi DAFO amb relació a la convivència ciutadana i intercultural

L'aplicació de la «graella» anterior haurà descobert elements d'interès per al diagnòstic i haurà aportat la mesura que hi ha de convivència, coexistència i hostilitat en l'àmbit local on s'està treballant. Un segon instrument tècnic, complementari a l'anterior, consisteix a aplicar a aquest entorn, i al conjunt de les experiències que s'hi produeixen, la metodologia DAFO. A continuació, en les taules 5 a 8, se suggereixen una sèrie d'aspectes negatius i positius que solen ser presents als barris amb una intensa diferenciació cultural i una alta incidència d'immigració. Aquests elements, que solen ser presents, s'infereixen a partir dels aportats pels membres de la Xarxa CIEN (mitjançant els qüestionaris contestats, el treball als seminaris de Falkenberg i Pisa i la documentació aportada) i a partir dels estudis portats a terme en diverses ciutats i barris europeus.

Les taules tenen un criteri orientatiu i de facilitació del treball local. Per a l'ús d'aquest instrument metodològic complementari, cada entitat o actor (una associació, un departament municipal de serveis socials, una agència de planificació urbana, etc.) haurà de a) considerar si els punts febles i forts, i les amenaces i oportunitats aquí assenyalades des d'una perspectiva general es corresponen amb realitats locals, i ajustar-les en allò que procedeix i b) afegir tot allò que hi ha en l'entorn d'actuació, però que no figura en les taules.

Taula 5. Anàlisi dels punts febles*Debilitats: Quins aspectes febles presenta el barri per a l'assoliment de la convivència ciutadana?*

Punts febles recurrents	La seva expressió local
1 Situacions de pobresa i desigualtat social.	Desigualtat d'ingressos i posició socioeconòmica. Amuntegament als habitatges per la falta de recursos.
2 Situacions de marginació.	Segments en situació d'aïllament. Escassetat o debilitat de les xarxes familiars, socials i institucionals. Espais de marginació i delinqüència preexistents.
3 Precarietat jurídica.	Sectors en situació d'irregularitat (sense papers).
4 Segregació espacial i residencial.	Àrees d'hiperconcentració dels immigrants i/o minories ètniques.
5 Mancances en el desenvolupament local i la qualitat de vida.	Demandes pendents i expectatives de millora no complertes per part de la població local majoritària.

De l'entorn local amb relació a la promoció de la convivència ciutadana i intercultural.

Taula 6. Anàlisi dels punts forts*Fortaleses: Quins aspectes positius presenta el barri per a l'assoliment de la convivència ciutadana?*

Punts forts recurrents	La seva expressió local
1 Discursos i pràctiques d'acceptació i inclusió en la societat civil organitzada.	Declaracions públiques en els espais locals a favor de la inclusió. Presència d'elements discursius en els textos i documents locals.
2 Entitats que treballen per la inclusió.	Presència al barri d'organitzacions socials que treballen en la inclusió, la interculturalitat, etc.
3 Polítiques municipals i locals d'integració, interculturalitat i ciutadania efectives.	Existència de plans municipals o de districtes sobre aquesta matèria.
4 Participació cívica d'immigrants i minories.	Participació de migradors i membres de minories en entitats comunes de tots els veïns. Organismes i vies específiques de participació. Participació en eleccions locals. Exercici del vot en algunes decisions locals.

De l'entorn local i amb relació a la promoció de la convivència ciutadana i intercultural.

Taula 7. Anàlisi de les amenaces de futur

Amenaces: Quins riscos hi ha al barri pel que fa al deteriorament de la convivència i al desenvolupament de l'hostilitat?

Amenaces recurrents	La seva expressió local
1 Guetització.	Simultaneïtat de l'increment de la població d'origen estranger i abandonament del lloc per part dels autòctons. Hiperconcentració espacial, residencial i escolar.
2 Emergència de nuclis xenòfobs locals.	Ascens del suport electoral a partits o candidatures xenòfobes a la zona.
3 Protestes i accions de la població autòctona i/o de la cultura dominant davant de l'expressió pública de la diversitat.	Enfrontaments per la construcció de mesquites.
4 Estigmatització del barri com a gueto d'immigrants.	Imatge negativa en els mitjans de comunicació.

En un termini curt, mitjà o llarg de l'entorn local i amb relació a la promoció de la convivència ciutadana i intercultural.

Taula 8. Anàlisi de les oportunitats de futur

Oportunitats: Quines possibilitats i noves opcions es presenten al barri a partir de la seva diversificació sociocultural i com es poden aprofitar per al foment de la convivència?

Oportunitats recurrents	La seva expressió local
1 Dinamització comercial del barri.	Impactes positius de la xarxa d'establiments comercials gestionats per veïns d'origen estranger.
2 Enriquiment cultural.	Proliferaçió d'activitats culturals diverses a partir de la presència de veïns immigrants.
3 Pas del barri a l'agenda pública de desenvolupament local.	Ubicació preferencial de l'àrea i el seu desenvolupament socioeconòmic en els plans municipals i extramunicipals.
4 Conversió en icona i exemple d'interculturalitat i cosmopolitisme.	Imatge externa del barri com a espai de convivència intercultural.

En un termini curt, mitjà o llarg de l'entorn local i amb relació a la promoció de la convivència ciutadana i intercultural.

2. Metodologia d'intervenció

A partir del diagnòstic i el seguiment de la situació, cal abordar ara com dissenyar la intervenció per al foment de la ciutadania i del civisme intercultural. La metodologia de la Xarxa CIEN ha de ser útil per a dues coses:

- a) Per donar-li un contingut de promoció de convivència ciutadana i intercultural als *projectes ja existents* i als que puguin implementar-se en el futur, i en qualsevol dels àmbits de la intervenció social, com poden ser l'habitatge, l'ocupació, les polítiques culturals, de joventut, de dona, etc.
- b) Per engegar *nous plans, programes o projectes específics* de convivència en un lloc determinat.

Tant per a una finalitat com per a l'altra, es proposen dos instruments. D'una banda, un quadre o matriu del conjunt de la intervenció dirigida a saber què cal suprimir, evitar, conservar i fomentar. De l'altra, un procediment o protocol específic per treballar alguna de les dimensions de la convivència, com poden ser les normes (dimensió 2) o la participació (dimensió 4). Un instrument i altre haurien de ser útils tant si es vol dotar de contingut convivencial una acció en un determinat àmbit, per exemple l'allotjament, com si el que es vol és dissenyar i dur a terme accions directament enfocades a l'àmbit de la convivència. Aquest encreuament de possibilitats s'il·lustra en el gràfic següent:

Gràfic 4. Matriu d'intersecció entre finalitats i dispositius metodològics d'intervenció

			Eix 1 Quadre de conjunt	Eix 2 Protocol específic
Finalitat 1	Projectes de qualsevol àmbit d'intervenció.	Habitatge. Ocupació. Joventut. Dona. Seguretat. ciutadana. Altres.	Què cal suprimir, evitar, conservar o fomentar	Com es pot treballar en alguna de les dimensions de la convivència
Finalitat 2	Projectes particulars de promoció de convivència.	General. Normes, resolució de conflictes, identitats, etc.		

El que es proposa no és la matriu del projecte en si: això és una cosa que, lògicament, haurà de fer cada entitat segons el seu marc institucional, normativa, trajectòria, recursos humans i econòmics, etc. El que es proposa és que la Xarxa CIEN es doti d'uns dispositius metodològics d'intervenció que permetin incorporar la temàtica de la convivència al que ja s'està fent o al que es desenvoluparà; recursos metodològics d'acció planificada que han d'estar fonamentats en el marc conceptual exposat i basats en un diagnòstic determinat, les línies del qual s'han exposat.

Instrument metodològic (3). Matriu general: suprimir, evitar, consolidar i fomentar

A l'hora d'intervenir socialment des de la perspectiva de la convivència cívica es poden dur a terme, i se n'han de dur, polítiques, iniciatives i mesures de molts tipus. Com es poden agrupar? A continuació se suggereix fer-ho sobre la base d'una tipologia de quatre grans grups d'accions, corresponents a: 1) quins aspectes negatius s'han de superar a la localitat, 2) quines realitats negatives es volen evitar, 3) quines coses sembla convenient conservar i, finalment, 4) quins escenaris de futur es volen aconseguir.²¹

Amb el punt de partida d'aquesta classificació, hem vist útil –potser per la seva similitud amb les categories del DAFO, anteriorment considerat– distingir quatre conjunts de suggeriments: les idees per superar els aspectes negatius analitzats més amunt (epígraf que col·locarem en l'apartat de *polítiques de lluita contra la desigualtat*), idees per evitar tot allò que pot provocar problemes (o *polítiques de prevenció*), propostes per consolidar el que ja existeix de positiu (o *polítiques de reforçament*) i possibles iniciatives per fomentar el que encara no existeix, però que volem transmetre a les generacions futures (*polítiques de creació de ciutadania*).

Taula 9. Matriu general per al disseny de la intervenció

	<i>Negatiu</i>	<i>Positiu</i>
Present	Superar	Conservar
	Superar l'hostilitat i transformar-la, si més no, en coexistència.	Preservar la convivència i la coexistència existent, i impedir que degenerin en hostilitat.
	<i>Polítiques de lluita contra el racisme i la xenofòbia.</i>	<i>Polítiques d'enfortiment cívic.</i>
Futur	Evitar	Fomentar
	Prevenir la pèrdua de la coexistència i la seva transformació en hostilitat.	Millorar la coexistència i transformar-la en convivència.
	<i>Polítiques de prevenció.</i>	<i>Polítiques de creació de ciutadania.</i>

Una vegada perfilada la matriu general, el que cal saber és com aplicar-la. Prenguem una determinada intervenció, per exemple, en l'àmbit de l'habitatge:

21. Per fer aquesta proposta ens hem basat en concepcions no occidentals, concretament algunes aportacions de la filosofia budista. En la tradició budista, i particularment en la pràctica de la meditació *vipassana*, es distingeixen quatre estats mentals en els éssers humans: els perjudicials i presents (que cal *suprimir*), els perjudicials que poden sobrevenir (que cal *evitar*), els beneficiosos que estan presents (que cal *conservar*) i els beneficiosos que podrien venir (que cal *fomentar*).

Taula 10. Aplicació de la matriu general a un àmbit concret: l'habitatge

	<i>Negatiu</i>	<i>Positiu</i>
Present	Superar	Conservar
	Mesures per superar les dificultats i desigualtats en l'accés a l'habitatge. Lluita contra les pràctiques i situacions d'abús per part de determinats propietaris. Mesures contra l'amuntegament.	Identificar bones pràctiques, difondre-les i valorar-les positivament.
	Mostrar el cost social i ciutadà d'aquestes situacions. Assenyalar la impossibilitat de convivència en aquest context.	Mostrar el que té de positiu per a la convivència social.
Futur	Evitar	Fomentar
	Mesures contra la hiperconcentració espacial i la guetització. Mesures contra la segregació residencial.	Polítiques d'igualtat en l'accés a l'habitatge.
	Incorporar aquestes mesures en les polítiques generals de prevenció.	Conscienciar sobre aquesta aportació pel que fa a la creació de ciutadania.

Novament, cal insistir en el fet que, com els anteriors, aquest tercer instrument metodològic proposat no està pensat per ser aplicat mecànicament. Al contrari, cada entitat ha de treballar-hi i aplicar-lo al marc local de manera creativa i crítica. Les preguntes següents poden estimular aquesta feina de diàleg, reflexió i treball local:

1. És útil aquest instrument metodològic? Ho és per incorporar components de convivència a una determinada política, per exemple de qualitat de vida i accés als recursos?
2. Quin exemple d'això pot posar-se en el marc local en què treballa cada entitat?
2. Què es modificaria, suprimiria o afegiria?

Instrument metodològic (4). Protocol específic: la promoció de les dimensions de la convivència

L'enfocament exposat per a la intervenció social orientada a la promoció de la convivència ciutadana i intercultural –basat en la consideració general dels tres modes de sociabilitat (convivència, coexistència i hostilitat), la transformació d'un en l'altre, i el que cal superar, conservar, evitar i fomentar– es complementa amb el que s'exposa ara, basat en la *realització d'accions en totes les dimensions de la convivència, o en alguna d'aquestes*.

Tant si es dona un enfocament de convivència a un projecte de qualsevol àmbit, ja en marxa o per iniciar, com si es dissenya un projecte específic de promoció de la convivència ciutadana i intercultural, es treballarà sobre cadascuna de les dimensions de la convivència, respecte a les quals es formula l'orientació general en la taula 11:

Taula 11. Realització d'accions en totes les dimensions de la convivència o en alguna*Dimensions de la convivència*

- 1 Promoure la relació social de fet i el seu caràcter positiu entre els actors involucrats al barri.
- 2 Promoure el respecte a les normes de la comunitat veïnal, l'adaptació de la normativa que escaigui i la generació participativa de noves normes.
- 3 Promoure actituds de respecte i tolerància activa en l'espai social, i específicament pel que fa al minoritari, forà o nouvingut.
- 4 Promoure valors compartits i no solament el respecte als valors específics.
- 5 Promoure la participació ciutadana al barri.
- 6 Promoure la comunicació social i intercultural entre els veïns i altres actors.
- 7 Promoure la gestió pacífica de la conflictivitat al barri, amb l'impuls de sistemes de regulació com ara la mediació comunitària i intercultural.
- 8 Promoure la identitat local i cívica, així com el sentiment compartit de pertinença al barri.
- 9 Promoure la democràcia local.

La metodologia es concreta a abordar quatre aspectes en cada dimensió: primer, delimitar l'àmbit de treball de què es tracti, per exemple, la participació ciutadana; segon, formular els objectius generals i específics que es tracta d'aconseguir en aquest camp d'acció local; tercer, les línies d'actuació, amb l'especificació de quines iniciatives, activitats i mesures s'endegaran per a l'èxit d'aquests objectius; i, finalment, quart, formular indicadors qualitius i quantitatius per a l'avaluació del grau i l'impacte del compliment d'aquests objectius i la realització d'activitats:

Taula 12. Passos per al treball en una dimensió de la convivència o diverses

<i>Pas</i>	<i>Contingut general</i>	<i>Detall</i>
1	Delimitació de l'àmbit	Especificar per què i com en aquest aspecte de la vida local es pot impulsar la convivència ciutadana.
2	Formulació d'objectius	Especificar com l'assoliment d'aquests objectius generals i específics es vinculen al desenvolupament de la convivència, ciutadania, interculturalitat i democràcia.
3	Identificació de línies d'actuació	Especificar com en cadascuna d'aquestes línies es potencien les relacions, les normes, les actituds, els valors, etc.
4	Indicadors	Especificar com aquests indicadors poden servir al seguiment, la mesura i l'avaluació de l'impacte sobre la millora de la convivència.

A continuació s'exposa, molt esquemàticament, un exemple de com opera aquesta eina metodològica. Suposem que en un determinat barri de Barcelona, Pisa, Mannheim, Falkenberg o Starogard, per prendre les ciutats associades al projecte CIEN, es vol treballar tot el que té a veure amb la conflictivitat social, és a dir, es vol abordar la dimensió número 6 de les identificades en la taula 1 (es poden veure indicadors sobre això en les taules 2, 3 i 4). Endeguem, molt resumidament, les quatre passes suggerides:

Delimitació de l'àmbit de treball

La convivència també és conflicte i, per això, les polítiques locals i iniciatives de la societat civil han d'estar adreçades a la *gestió positiva, pacífica i participativa del conflicte*. Es tracta de treballar en tres camps: la *prevenció*, la *regulació* i la *resolució dels conflictes*.

Objectius

Objectiu general:

- Aconseguir expandir i consolidar en el marc local una *cultura cívica del conflicte*.

Objectius específics:

- a) Evitar que es produeixin al barri conflictes interracials o interètnics amb components violents.
- b) Aconseguir que la conflictivitat local, quan es manifesti, no es desreguli, sinó que transcorri per vies democràtiques, institucionals, normatives i pacífiques.
- c) Augmentar la consciència social sobre la necessitat i conveniència d'abordar la conflictivitat al barri de manera pacífica, positiva i participativa.

Línies d'actuació

L'assoliment d'aquesta *cultura cívica del conflicte* es pot fomentar des de la política local a partir de les tres línies d'actuació següents:

- a) Anàlisi *permanent i aprenentatge de la conflictivitat* latent i manifesta en el marc local.
- b) Impuls de *sistemes alternatius de resolució pacífica de conflictes*, especialment la mediació, establint serveis de mediació comunitària, familiar i/o intercultural.
- c) Disseny i aplicació de *protocols d'actuació davant d'incidents greus* de conflictivitat.

Indicadors

Qualitatius:

- accions formatives en matèria de prevenció i resolució de conflictes,
- accions de sensibilització,
- accions de prevenció,

- posada en marxa de serveis de mediació,
- altres.

Quantitatius (nombre o quantitat de):

- incidents conflictius,
- delictes,
- mediadors/res que treballen al barri,
- accions mediadores endegades,
- altres professionals que intervenen en conflictes locals,
- cursos sobre conflictivitat i la seva gestió,
- hores de formació en gestió de conflictes,
- altres.

Tornem a tancar aquest epígraf amb alguns interrogants per estimular el diàleg, la reflexió i el treball local amb relació a aquests instruments d'intervenció (2) «Realització d'accions en totes les dimensions de la convivència, o en alguna d'aquestes»:

1. És útil aquest altre instrument metodològic? Ho és per incorporar components de convivència a una determinada política, per exemple, de qualitat de vida i accés als recursos? Ho és per dissenyar un programa o projecte específic de convivència ciutadana i intercultural a l'àrea de treball de cada entitat?
2. Pot posar-se algun exemple de com s'està treballant –directament o indirectament– algunes d'aquestes dimensions?
3. Què es modificaria, suprimiria o afegiria del que s'ha suggerit?

Referències bibliogràfiques

BECKER, H. S. *Uma teoria da Ação Coletiva*. Rio de Janeiro: Zahar Editores, 1977.

BERGER, P. *Los límites de la cohesión social. Conflictos y mediación en las sociedades pluralistas*. Barcelona: Galaxia Gutenberg-Círculo de Lectores, 1999.

DA MATTA, R. *Carnavales, malandros y héroes: hacia una sociología del dilema brasileño*. México: Fondo de Cultura Económica, 2002.

DURKHEIM, E. *La división del trabajo social*. Barcelona: Planeta Agostini, 1985.

GIMÉNEZ, C. «Convivencia: Conceptualización y sugerencias para la praxis». *Cuadernos Puntos de Vista*. Observatorio de las Migraciones y de la Convivencia Intercultural de la Ciudad de Madrid, 2005.

—, *Guía sobre interculturalidad*. Primera part: «Fundamentos conceptuales». Segona part: «El enfoque intercultural en las políticas públicas para el desarrollo humano sostenible». Colección Cuadernos Q'anil, núm 1 i 2. Proyecto Interculturalidad, políticas públicas y desarrollo humano sostenible. Guatemala, PNUD, 1997 i 2000.

—, *¿Qué es la inmigración?* Barcelona: RBA Editores, 2003.

GLUCKMAN, M. *Essays on the Ritual in of Social relations*. Manchester: Manchester University Press, 1963.

MALGESINI, G. «El proceso de selección de buenas prácticas en la inclusión social 2005-2006». Publicacions de La Creu Roja espanyola. Investigació social i inclusió. «Acciones para la inclusión: buenas prácticas y talleres de participación». Secretaria d'Estat de Serveis Socials, Direcció General d'Inclusió Social, Ministeri de Treball i Assumptes Socials, 2006.

OCHAÍTA, E.; ESPINOSA, M. A. «Children's Participation in Family and School Life. A Psychological and Developmental Approach». *The International Journal of Children's Rights*, vol. 5 (3), 279-297.

REYZÁBAL, M. V., i altres. *Convivencia, conflicto y diversidad: propuestas didácticas para trabajar la convivencia en contextos diversos*. Madrid, Comunidad de Madrid, Consejería de Educación, 2007.

SUÁREZ, L. «Fronteras y ciudadanía: nuevos desafíos de un viejo modelo desde una perspectiva antropológica». A: E. Martín (ed.). *Repensando la ciudadanía*. Sevilla: Fundación El Monte, 1999.

Annex. Idees per al desenvolupament de l'instrument metodològic d'intervenció (2)*

Dimensions de la convivència i línies d'actuació

1. Dimensió relacional

La convivència és una relació positiva, i no n'hi ha prou amb el respecte passiu davant el que és desconegut: les entitats locals han de fer tot el que calgui en la consecució d'una interacció positiva entre els seus membres. Per no ser espectadors de la coexistència imperant, autoritats i equips municipals han d'aprofitar les seves actuacions per fomentar espais de trobada i coneixement dels ciutadans i veïns, i facilitar el coneixement directe i mutu dels qui es veuen com a diferents pel seu origen, nacionalitat, pautes culturals, aparença física, identitat ètnica, llengua o confessió religiosa.

Algunes línies d'actuació en aquest camp poden ser:

- Aprofitament de les polítiques del municipi –culturals, educatives i altres– per fomentar aquests espais d'interrelació positiva.
- Establir trobades periòdiques de representants de les minories amb les autoritats municipals.
- Organitzar fòrums i plataformes temàtiques en què els membres de la comunitat i les persones amb bagatges culturals diferenciats es coneguin i dialoguin.
- Promoure en els mitjans de comunicació locals el coneixement de l'altre i el diàleg amb l'altre, i donar un suport decidit a diaris i ràdios de la comunitat en aquest sentit.

2. Dimensió normativa

En una societat democràtica es conviu respectant les regles del joc. Les entitats locals hauran de donar exemple a l'hora de prendre's seriosament les normatives més generals –com ara els drets humans i la Constitució– i les més pròpies i pròximes, com ara les ordenances municipals. Això comporta no sols vetllar perquè es compleixin les normes, sinó també la preocupació perquè es coneguin i l'esforç per adequar-les al canvi sociocultural.

Les línies de treball que beneficiaran l'èxit de la convivència poden ser:

* Extracte de l'article «Polítiques locals al voltant de la convivència ciutadana» (Carlos Giménez Romero. Mi-grainfo. Diputació de Barcelona. 2006).

- Revisió periòdica de la normativa local per assegurar que no és discriminatòria i s'ajusta a l'entorn multicultural, a la presència de veïns immigrants i a la configuració de noves relacions socials i interètniques.
- Difusió adequada de la normativa entre els ciutadans i veïns, fent servir procediments adequats escrits i orals, i traduint la informació a les llengües parlades a la localitat quan sigui necessari.
- Tenir organitzat un sistema d'observació de situacions i pràctiques noves, amb la potenciació del desplegament normatiu que calgui (nou ús dels espais públics, ajustament de criteris i barems en ajudes socials, etc.).

3. Dimensió axiològica

La valuosa convivència rau sobretot en els valors compartits. Els membres d'una comunitat on predomina la convivència valoren la democràcia, l'estat de dret, la igualtat de tracte, el fet que imperi la llei, la participació i la solidaritat.

Entre les moltes vies de treball en aquest camp, es pot indicar:

- Donar exemple de respecte i tolerància des dels òrgans de govern local i les institucions públiques.
- Suport decidit a iniciatives d'educació en valors, amb la incorporació d'elements aportats des de l'educació per la pau, el desenvolupament i la interculturalitat.
- Referència a aquests valors en les declaracions públiques dels responsables institucionals i líders socials.

4. Dimensió participativa

La convivència cal fer-la, fabricar-la una vegada i una altra. No sols és necessària la participació social per aconseguir-la i mantenir-la, sinó que la convivència és participació, perquè es manifesta en la comunicació i el diàleg, en la interlocució i la negociació, en la corresponsabilitat.

Per fomentar aquesta participació ciutadana es poden fer i s'han de fer moltes coses; si ens centrem en la qüestió migratòria i els contextos multiculturals, podem destacar:

- Exigir des de les instàncies locals el vot dels residents estrangers en les eleccions municipals.
- Organitzar sistemes d'elecció directa de meses, fòrums i plataformes locals, amb la incorporació dels immigrants en els sistemes d'elecció i representació.
- Accions per a la incorporació de les persones d'origen estranger a les institucions i vies de participació política i social: partits polítics, sindicats, associacions de veïns, etc.
- Afavorir l'associacionisme immigrant –amb les seves funcions de representació, reivindicació, serveis, intermediació, etc.– amb l'aportació de mitjans (formació, locals, etc.) i amb el reconeixement del paper d'interlocutors que han de tenir.

5. Dimensió comunicacional

Si l'entitat local vol anar més enllà de la mera coexistència haurà d'estimular una política imaginativa de comunicació social, no en el sentit de traslladar bé als veïns el que es fa per les institucions, sinó impulsant la comunicació efectiva entre la gent, entre els pobladors i veïns.

També aquí són innumerables les vies d'actuació; només les exemplifiquem:

- Promoció de fòrums de diàleg en què els participants s'acostumin a discutir, arribar a acords, fer propostes.
- Organització de sessions obertes i assemblees comunitàries –amb la idea dels «consells oberts» d'abans– en què les inquietuds es fan públiques i compartides.

6. Dimensió conflictual

Com la democràcia i la vida social mateixa, la convivència no sols és difícil sinó que és conflicte, i per això una de les polítiques locals clau és la que fa referència a la *gestió positiva, pacífica i participativa del conflicte*.

La política local ha d'impulsar una *cultura cívica del conflicte* i pot concretar-se en:

- Anàlisi permanent i aprenentatge de la conflictivitat latent i manifesta.
- Impuls de sistemes alternatius de resolució de conflictes, especialment la mediació, amb l'establiment de serveis de mediació comunitària, familiar i intercultural.
- Disseny de protocols d'actuació davant incidents greus de conflictivitat i violència.

7. Dimensió actitudinal

Si em dius quines són les actituds imperants en una determinada col·lectivitat, jo et diré quines relacions hi predominen: hostilitat, coexistència o convivència. Els comportaments de convivència procediran en gran mesura de les actituds de respecte i tolerància, de diàleg i de recerca de l'acord, de la voluntat d'inclusió. En l'ambient social i en la vida quotidiana haurà d'haver-hi tolerància ben entesa, no des del domini o el paternalisme, i bones dosis de respecte, no des de la indiferència sinó des de l'interès per l'altre.

La millora de les actituds de responsables, funcionaris, tècnics, líders i veïns en general ha de cercar-se a través del conjunt de l'actuació municipal, i ha d'anar en aquesta línia:

- Accions informatives, formatives i sensibilitzadores dirigides a funcionaris i tècnics municipals per a la promoció d'aquestes actituds.
- Premis municipals per a iniciatives o comportaments que responguin a aquestes actituds.

8. Dimensió identitària

La convivència local exigeix identitat local. Una identitat entesa com a estimació i gust, i fins i tot com a afecte i amor a la ciutat o poble on es viu, però no com a localisme exacerbant, entestament enfront del forà i xovinisme. Una identificació que haurà de ser plural en la seva manera de ser sentida, expressada i viscuda.

- Incloure en les polítiques i els documents programàtics locals la proclamació que tots i totes són ciutadans de la localitat.
- Promoure el sentit de pertinença compartit a la comunitat local, al barri.

Índex de gràfics i taules

Gràfic 1. Marcs de referència de la convivència	105
Gràfic 2. Tipologia de situacions de sociabilitat.	112
Gràfic 3. Processos de transformació de les situacions tipus	115
Gràfic 4. Matriu d'intersecció entre finalitats i dispositius metodològics d'intervenció	124
 Taula 1. Dimensions de la convivència: criteris de definició i diferenciació	108
Taula 2. Indicadors qualitius de convivència	118
Taula 3. Indicadors qualitius de coexistència	119
Taula 4. Indicadors qualitius d'hostilitat	120
Taula 5. Anàlisi dels punts febles	122
Taula 6. Anàlisi dels punts forts	122
Taula 7. Anàlisi de les amenaces de futur	123
Taula 8. Anàlisi de les oportunitats de futur.	123
Taula 9. Matriu general per al disseny de la intervenció.	125
Taula 10. Aplicació de la matriu general a un àmbit concret: l'habitatge	126
Taula 11. Realització d'accions en totes les dimensions de la convivència o en alguna	127
Taula 12. Passos per al treball en una dimensió de la convivència o diverses	127

La Diputació de Barcelona és una institució de govern local que treballa conjuntament amb els ajuntaments per impulsar el progrés i el benestar de la ciutadania.

La col·lecció **Documents de Treball** facilita als agents del món local documentació actualitzada per contribuir a millorar la gestió de les polítiques públiques locals.

La participació de la Diputació de Barcelona en projectes europeus ofereix un marc d'intercanvi generador de nous coneixements. Un d'aquests projectes, Bones pràctiques en ciutadania i convivència als barris europeus (CIEN), té com a resultat la construcció d'un marc fonamentat i operatiu que ha de servir als agents institucionals i socials per promoure la convivència en l'àmbit local i difondre les bones pràctiques en aquest àmbit.

Aquest llibre, doncs, neix amb la voluntat d'oferir, d'una banda, el marc conceptual que defineix la convivència en relació a la democràcia, la ciutadania i la interculturalitat i, de l'altra, l'aplicació pràctica corresponent en la vida social i local dels barris europeus a través d'experiències ben diverses.

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Igualtat
i Ciutadania

Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania

Travessera de les Corts, 131-159
Recinte Maternitat. Pavelló Mestral, 4t pis
08028 Barcelona
Tel. 934 022 713
s.politiquesdc@diba.cat · www.diba.cat/diversitat

